

ДО ЗБРОЇ

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙСЬКОВО-ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ

В И П У С К

15 (28)

Ч Е Р В Е Н Ь

1952

Р І К

В И Д А Н Н Я

V

З М І С Т :

1. Ратник: Роля поодинокого повстанця й революціонера в цілості визвольних змагань української нації . . . 1
2. Повстанські бойові акції, засідка, наскок, атентат . . . 6
3. Ратник: Основні елементи партизанської тактики УПА . . . 11
4. З документів боротьби 13
5. Ф. О. Мікше: Стратегія таємної війни 23
6. Советські воянні академії 31
7. З книжок і преси:
 - Felix M. Steiner: Die Wehrdee des Abendlandes 32
 - F. O. Miksche: Sekret forces. The technique of underground movements . . . 33
 - T. Zawadzki: Rokossowski's Army, „Polich Affairs” 38

Передруки дозволені тільки за попереднім погодженням з Місією УПА
при ЗП УГВР.

Ціна одного примірника журналу „ДО ЗБРОЇ“:

в Німеччині	1.— нм	у Франції	100.— ффр.
у Вел. Британії	2.— шил.	в США	0.50 дол.
в Бельгії	12.— бфр.	в Канаді	0.50 дол.
в Голляндії	1.20 гульд.	в Австралії	2 шил.6пс
у Швеції	1.20 кор.	в Аргентині	3 пези
у Швейцарії	1.— фр.	в Бразилії	5 крз.

Адреса В-ва : „ДО ЗБРОЇ“

MÜNCHEN 2, Karlsplatz 8/III US-Zone Germany

Видає Місія УПА при ЗП УГВР.

Druck.: Bohdan Krynytzkyj, Augsburg, Donauwörtherstraße 121. Telefon 6348

ЗА САМОСТІЙНУ СОБОРНУ
УКРАЇНСЬКУ ДЕРЖАВУ

ВОЛЯ НАРОДАМ
ВОЛЯ ЛЮДИНІ

РІК ВИД. У

ЧЕРВЕНЬ 1952

ВИПУСК 15 (28)

Ратник

Роля поодинокого повстанця й революціонера в цілості визвольних змагань української нації

Стаття Ратника була друкована у військовому журналі УПА „Повстанець” в 1946 р. й рік пізніше автором доповнена й у децю зміненій формі видана окремим рефератом для масового розповсюдження серед вояків УПА. Передруковуємо її з неістотними пропусками із реферату. Для українського читача на еміграції вона цікава не лише самим з'ясуванням ролі повстанця й революціонера, як одиниці, але перш за все умотивуванням зміни тактики, зміни оцінки поодиноких організаційних форм та засобів. Критичний читач запримітить теж підкреслювання ваги членів підпілля у протиставленні до вояків УПА. Причина лежить у тому, що в тому часі йшло саме переорганізування й багацько вояків УПА діставало політичні, організаційні, пропагандивні, господарські, тощо, призначення, і до яких вони підходили з деяким упередженням. Стаття написана саме з метою усвідомити рядове воєцтво про значення кожної одиниці в цілості визвольних змагань та про вагу збройної боротьби у генеральній стратегії підпільного визвольного руху.

Тут, на еміграції теж часто підношено критичні голоси про „шафування” кров'ю українського народу; стаття дає теж і на це питання відповідь, хоча й посередню. Безпосередньо вона ним не займається, бо на низах справа стояла якраз навпаки: наснага до збройної акції, яку власне Головне Командування УПА обмежувало. Що і в тому сенсі, як у нас на еміграції, ставлено це питання в провіді підпільного руху, про це свідчить поява статті „Визвольна боротьба і проблема жертв”. Оборонна стратегія визвольного руху в часі появи статті Ратника переклчили активне наставлення воєцтва на озброєне вичікування та використання непригожого для удару часу на піднесення свого державно-творчого знання. Стаття Ратника — це не теоретичний елаборат на цю тему, а живе стоплення пливких проблем, що існували на низах. Саме тому вона для нас — це причинок для пізнання настроїв низового членства революційно-визвольного підпілля. Тому й тепер передруковуємо її тут на еміграції. — Редакція

Зі зміною положення нова тактика й нові засоби

З нечуваним героїзмом, відвагою, посвятою, завзяттям і справжньою бойово-повстанською майстерністю вже п'ятий рік (1942 - 7) ведеться на українських землях збройна боротьба УПА проти окупантів.

Під напором ворога, що перевищує наші відділи не тільки своєю чисельністю, але й колосальною технічною перевагою (танки, літаки, важка зброя), і який застосовує в боротьбі знами нечувані досі методи боротьби (агентура, збір на відповідальність, провокація, голод, жакливий терор), наш визвольно-революційний рух для того, щоб охоронити себе й народ перед

зайвими втратами та зберегти організаційні форми нашого руху для нашої боротьби, прийняв нові форми боротьби, нову тактику — тактику підпільно-революційної боротьби. Однак цей перехід від масової збройної боротьби до законспірованої, підпільної малими групами — це ніраз не послаблення, ані скорочення фронтів нашої дотеперішньої боротьби, але навпаки тільки зміна тактики та засобів, що при менших наших втратах наносять ворогові більших шкід і втрат матеріальних (у людях, майні, техніці) і моральних (підривання сил окупанта, створювання в нього стану непевности, революціонування мас, підривання престижу СССР закордоном), це поширення визвольної

ці. Від участі як в УГВР, так і в УПА виключені люди, чи партії, що зв'язані з агентами чужих, ворожих нам держав, та люди нечесні, чи скомпромітовані лихими вчинками.

Між ці три основні органи визвольного-революційного руху (УГВР, УПА, ОУН) та між їхні референтури, установи, тощо розподілена ціла праця і завдання нашого руху, що старається охопити цілість життя нації та спрямувати всі її зусилля на здобуття, закріплення й якнайкращий дальший розвиток УССД.

Цілість цієї праці і завдання розподілено поміж ними так:

УГВР, як тимчасовий український парламент, і Генеральний Секретаріат УГВР, як тимчасовий український уряд, мають за завдання:

а) об'єднувати всі сили й зусилля української нації в Україні й поза нею, скеровувати їх на шлях збройної та підпільно революційної боротьби за УССД і керувати цілістю наших визвольних змагань,

б) репрезентувати українську націю та захищати її інтереси на міжнародному полі у взаєминах з іншими народами й державами світу,

в) керувати внутрішніми справами української нації та її визвольного-революційного руху,

г) організувати співпрацю з визвольного-революційними рухами інших поневолених і загрожених Москвою народів.

Для виконання цих завдань УГВР має різні свої установи й референтури (Генеральний Секретаріат, Закордонне Представництво, тощо). УГВР діє на українських землях, а закордонном тільки її представництво. Так отже сьогоднішня УГВР — це одинокий всеукраїнський політичний провід революційно-визвольного руху і всієї нації.

УПА — це українські збройні сили. Їх завданням є збройною й підпільною боротьбою:

а) захищати і відтяжувати решту нації від ворожих ударів, чи то ті удари послаблювати,

б) своїми чинами підтримувати нарід на душі,

в) перешкоджувати ворогові в його руїницькій роботі,

г) стати ядром-осередком повстанського руху та зав'язком молоді української армії в часі зриву.

Для виконання цих завдань УПА має: бойові відділи, військові штаби, територіяльні управи, вишкільні й мобілізаційні осередки, тощо.

ОУН, як суцільна політична революційна організація, що веде вже впродовж майже 30 років боротьбу проти всіх окупантів України, має в цій боротьбі найбільший досвід та найактивніше, бойове, політично високоякісне, високоморальне і повне посвяти для загальної справи нації членство. Вона й надалі залиша-

ється головною основою нашого визвольного-революційного руху.

В цілості нашого руху роля ОУН зводиться в основному до:

а) охоплення організаційною мережею всіх українських земель,

б) поширення ідеї та кличів нашого визвольного-революційного руху серед мас, поглиблення їх національної свідомості, виховання їх у душі революційних ідей,

в) виховання вартісних кадрів для поповнення ними всіх клітин нашого руху й для державного будівництва,

г) втримування постійного зв'язку з населенням та допомоги йому радою й чинною обороною,

г) до реалізування всіх рішень і постанов УГВР,

д) до ідеологічного спрямування нашого руху (розбудова ідеологічних основ, намічування й підготовка суспільно-політичних форм, тощо),

е) боротьби проти агентурних елементів чужих, ворожих нам держав,

е) адміністрації й господарського забезпечення всіх клітин нашого руху, тощо.

Для належного виконання цих завдань ОУН має теж різні свої референтури, установи, тощо, а саме: організаційну мережу, пропагандивний апарат, виховні й вишкільні кадри, бойкарські відділи, службу безпеки, зв'язок, контрольний апарат, господарські клітини, тощо.

Як бачимо, на ОУН і надалі спочиває головний тягар праці й боротьби, особливо від хвилини, коли в наслідок мирних умов і стабілізації політичних відносин збройна боротьба відділів УПА мусіла бути обмежена і коли треба було знову перейти в підпілля.

Не зважаючи на свою політичну й організаційну перевагу та вплив у народі, ОУН не змагає до того, щоб змонополізувати в своїх руках політичний провід та створити диктатуру одної партії в Україні, але навпаки — даючи почин до створення визвольного-революційного руху і ставлячи цілу себе на службу нації, ОУН змагає до створення такої влади в Україні, що була б всеохопним виявом волі, змагань і прагнень всього українського народу. ОУН бореться за побудову демократичного політичного ладу та безкласового суспільства. Тільки така форма державної влади й устрою забезпечить нашому народові всесторонній розвиток і добробут.

Як ОУН, так і УПА в політичній площині підпорядковані УГВР, цьому одинокому українському політичному прововоді.

З того бачимо, яка багатогранна є праця й боротьба нашого руху та кожної його ділянки й клітини. Кожна його клітина й ділянка

має велике значення, вповні рівнорядне з іншими та доповнює їхню успішну працю, а це з черги впливає й на успіхи всього нашого руху. Всі ділянки нашої боротьби однаково важливі з погляду на якнайшвидше й якнайуспішніше здійснення нашої мети — відновлення й закріплення УССД.

Роля УПА в організаційній структурі визвольно-революційної боротьби

Одна з ділянок нашої боротьби — це збройна боротьба відділів УПА. Український повстанець, член УПА, це український воїн, що рішився шляхом збройної боротьби знищити в Україні владу окупанта й тим допомогти до відновлення й закріплення на всіх українських землях УССД. Але його завдання не таке вже просте; ні в якому випадку не слід зводити його тільки до виключно збройної боротьби, яка стоїть перед вояками регулярних армій. В державної нації найрізномірніші ділянки національно-державного життя виконуються численними суспільно державними установами й організаціями. Одна з таких і є там армія, до якої належить збройна оборона незалежності країни. Ясно, що там військо, чи окремих вояк, не може займатися іншими справами, незв'язаними з його безпосереднім завданням. Це було б недоцільно ба й шкідливо: перешкоджувало б у праці тим установам, до яких ці ділянки й функції належать.

Інша справа в нас. Поневолено нація, чи її політично визвольне представництво (у нас УГВР), що змушене діяти нелегально, не має змоги розбудувати такі організації суспільно-політичного характеру, що належно обслуговували б усі згадані ділянки національного життя, доконечні для росту й розвитку нації. На це не дозволяє ворог та й порівняно не великі можливості й засоби нелегального життя. Тому багато функцій загалом не виконуються, багато ділянок стоять облогодом. Окремих же ж, навіть важливих життєвих функцій не завжди можна заступити такими підпільними установами. Тому тут годі робити строгі розмежування між поодинокими установами, як воно є в державної нації. Крім того зміна загально політичного положення (міжнародна ситуація, тиск і терор окупанта, власні втрати, тощо) може вимагати зміни в наголошуванні поодиноких ділянок життя. Тому кожний член підпілля крім свого основного завдання може, а часом і мусить виконувати ще інші функції, незв'язані з його основним завданням; він же може бути кожної хвилини перенесений до іншої ділянки боротьби. І так, напр., коли положення є таке, що окупант перебуває у війні з іншими державами, або ж його головні сили зайняті іншими справами (напр., у висліді внутрішнього розладу, заворушень), чи відтягнуті в іншому напрямі (при конфлікті в Азії чи заворушеннях в окупованих Московою країнах), тоді з-поміж усіх справ у нас на перший план

висуваються знову військово бойові акції в широкому масштабі, включно до загального повстання. Тоді всі інші організаційні справи підпорядковуються військовим. Коли ж ситуація для ворога сприятлива й він має змогу розгорнути проти нас усі свої сили, тоді військово-бойові акції треба зменшити до дій меншого масштабу, добре обдуманих і життєво конечних. Зате тоді посилюються інші ділянки визвольної справи (пропаганда, поширювання й зміцнювання організації, вишколи, служба безпеки, тощо) і всі зайві сили включуються на цьому напрямку. Та й в основному завданні даної ділянки можуть бути пересунення в той чи інший бік, наголошування тих чи інших моментів у зв'язку з загально-політичним положенням (напр., вишколу, бойових дій, повстання).

Універсальність революційного знання кадрів — це передумова успіхів

У зв'язку з тим кожний повстанець, як член загальної політично-визвольної організації, повинен:

1) пам'ятати, що йому припала в участі найпочесніша частина нашої боротьби, а саме: а) збройною боротьбою захищати український нарід і його визвольно революційний рух, б) творити кадри, провідний елемент і зав'язок майбутніх збройних сил, в) першим в часі зриву виступити для знищення й усунення ворожих сил в Україні та для відновлення й закріплення УССД,

2) пам'ятати, що він не тільки вояк, але й член нашого руху, тому й мусить крім основного свого призначення — збройної боротьби за УССД, -- підготовляти себе до всебічної політичної боротьби на всіх ділянках нашого руху, себто він мусить бути теж добрим організатором, пропагандистом, господарником, членом служби безпеки, тощо; це потрібне для того, щоб успішно співпрацювати з членами нашого руху з інших ділянок, допомагати їм у виконванні їхніх обов'язків, щоб кожної хвилини могли зайняти даний пост, чи включитися в іншу працю, коли того вимагатимуть обставини. Він мусить пам'ятати, що кожна ділянка нашої боротьби однаково важлива і що в окремих моментах (у мирній обстановці окупації) певні ділянки (пропаганда, спрямована на розклад ворога з середини, духовна мобілізація власних сил) можуть бути хвилево, або на довгий час більше наголошені, ніж військово-бойові акції; цілість наших справ аж тоді вестиме найкоротшим і найлегшим шляхом до мети, коли ці ділянки нашої боротьби будуть належно розроблені та обслуговувані залежно від ситуації,

3) у своїй ділянці школитися та підноситися на щораз вищий рівень, бо сьогоднішні відділи УПА — це ядро й зав'язок української регулярної армії,

4) студіювати терен, його мобілізаційні можливості й спроможності, щоб у майбутніх діях він міг завжди знайтися в кожній ситуації і в кожній роботі та зумів належно використати терен з усіма його можливостями,

5) бути прикладом вояцьких та громадянських чеснот щодо друзів повстанців і загалу населення; населення подивляє героїзм і подвиги повстанців, бо хоче бачити в кожному повстанцеві зразок громадянських і вояцьких чеснот; добрий, дисциплінований і національно-свідомий повстанець може в зустрічі з населенням зробити куди більше впродовж кількох днів, ніж будь-яка пропагандивна література,

6) використовувати тісний контакт із населенням для пропаганди наших ідей, для виховання мас у високій національній свідомо-

сті, у патріотизмі, ненависті до окупанта; давати населенню поради щодо боротьби проти режиму.

Коротко, український повстанець — це воїн-громадянин, що живе цілим життям народу та бере активну участь у ньому, виконуючи працю, що в дану хвилину найважливіша. Він не замикається у своєму військовому гетті, не жде бездіяльно «великих пригод», ні шукає їх, але доцільною щоденною працею на будь-якій ділянці національного життя змагає наблизити день остаточної перемоги. Він не дивиться на інших товаришів спільної справи «згори», але розуміє, що кожна ділянка цієї справи однаково важлива для цілості і кожний український революціонер — це його товариш зброї, з яким завтра вони стануть рам'я об рам'я на полі бою.

Повстанські бойові акції

З виданого повстанцями на рідних землях підпільного підручника „Військово-повстанський вишкіл”, що включає в собі розділи про стрілецький вишкіл (узброяння, прийоми й елементи стрільби), впоряд і польову службу (поземелля, забезпечення, розвідка, зв'язок, маневр, види боїв і повстанські бойові акції), передруковуємо розділ про найхарактеристичніші бойові повстанські акції: засідку, наскок, атентат.

Уважасмо це доцільним як з уваги на те, щоб познайомити наших військовиків на еміграції із шляхами розвитку нашої військової думки на рідних землях, так — з другої сторони — щоб „нефалогового читача” ближче познайомити з кулісами сутих, в телеграфічному стилі зредагованих, 2-рядкових повідомлень, що того то й того дня там то й там зроблено атентат, засідку чи наскок на таку то ворожу групу, чи партійно-емведівського вельможу. Аж пізнавши, скільки заходів, труднощів, жертв нераз коштує вдало провести таку акцію, аж тоді можна належно оцінити, які зусилля скриваються за „скупними” 2-рядковими звідомленнями крайового Бюро Інформації УГВР.

Одночасно уважасмо, що не від речі буде зілюструвати знову ж ці теоретичні вказівки військового повстанця, списувані у котромусь із підземних бункрів-кришок в Україні, докладнішим описом-звідомленням, як такий наскок чи засідка виглядають на практиці. Вибираємо з десятка таких звітів, писаних командиром одного з тактичних відтинків УПА-Захід Ст. Хрином, перші з краю.

З таких подрібних звітів з „терену” складаються згодом телеграфічні стилем, „сухі” рядки випусків Бюро Інформації.

I. Засідка:

Засідка — один з найширше стосованих повстанцями способів знищення сталінських посіпак і мучителів народу з рядів мвд-мгб, партії, адміністрації. Засідка догідна тим, що її можна переводити в усякому терені та в яку-небудь пору року і дня; вона вдається однаково рівно добре при участі як більшої, так і меншої кількості повстанців. Вона наносить противникові великі втрати в людській і матеріяльній силі і одночасно заощаджує, зберігає, а то й збільшує сили повстанської армії. Вона приносить повстанцям не тільки матеріяльні здобутки (головно в зброї і амуніції), але — і що не менш важливе — підносить бойового духа і завзяття. Сила засідки — в її **несподіваності і раптовності**; завдяки цьому можлива кількісна перевага противника, на якого робиться засідка, не має більшого значення.

Тільки успішна засідка має право називатися засідкою. Щоб вона такою була, треба виповнити ряд обов'язкових вимог і то до подробиць.

Найважливіше, чого вимагає засідка — це якнайсолідніша **підготовка**. До підготовки належать:

а) Розвідка про бойову й моральну силу ворожої групи, на яку підготовляється засідка (кількість бійців, бойова і моральна вартість командирів і бійців, озброєння), знаки розпізнання в ній найбільш небезпечних для повстанців і народу сталінських бандитів; про тактику тієї групи (шляхи, час і способи переходу, спосіб забезпечення, поведінка серед населення); про найближчі ворожі групи, засоби зв'язку і транспорту.

б) Вибір місця засідки, яке повинно дати повне закриття й охорону для повстанців та якнайбільший простір відкритого позе-

мелля для обстрілювання противника. Воно має бути несподіваним для ворога; з тієї точки бачення дуже практично робити засідки під містами й ворожими опірними пунктами. Крім того, для повстанців потрібний закритий терен для відступу з місця засідки. Вибір місця засідки буде тим кращий, що ґрунтовнішою була попередня розвідка.

в) Вибір часу засідки спирається на відомостях розвідки; він зв'язаний також з місцем засідки. Не можна ж робити засідки вдень у такому місці, з якого немає відступу, або на яке може скоро прийти ворогові підмога і відтяти нам дорогу.

г) Підбір і підготовка учасників засідки. Всі учасники повинні бути добрими стрільцями й горіти бажанням знищити ворога. Їм треба добре знати місце засідки, силу й тактику ворожої групи, знаки для розпізнання небезпечних цілів, спосіб співдії, умовний знак на відкриття вогню і на відступ, дорогу відступу й місце збірки, найближчий санітарний пункт.

ґ) Перевірка зброї і підбір щонайпевнішої амуніції. Найкраща зброя на засідку — автомати й кулемети.

Декому здається, що поставивши перед повстанцями вище подані вимоги для підготовки засідки, ми тим самим виключаємо можливість практичного стосування цього способу боротьби. Коли ж, кажуть вони, нагода зробити засідку на якунебудь ворожу групу трапляється, звичайно, так несподівано, що немає часу проводити основну підготовку? Тоді, хіба, що ж? — Пускати кроволівців з душею?

Така думка зовсім невірна. Добрий повстанець не чекає нагоди, а все й всюди, при всяких обставинах веде підготовку до своїх бойових дій. Організуючи серед населення загальну розвідку, він цікавиться і всіма ворожими групами, що бешкетують у даній місцевості. Проходячи тереном з якимнебудь завданням, він уважно спостерігає всі властивості терену, вивчає поземелля, знаходить в ньому місця на засідку, плянує розположення повстанців, підхід до місця, та одночасно передбачає можливий у цьому місці час на засідку. При найближчій нагоді (для цього добре організувати окремі сходи) повстанці обмінюються своїми спостереженнями й розвідкою та таким чином підготовляють один одного до бойової акції. Час до часу, незалежно від того, чи акція плянується чи ні, вони перевіряють свою зброю. Так повстанець виконує основну частину завдань, що в'яжуться з підготовкою бойової акції. А коли трапиться нагода провести її, повстанцям легко використати цю можливість: треба тільки доповнити підготовку, рішитися і виконати рішення.

Виконання засідки складається з:

а) **Зайняття вогневої позиції.** Підходить до місця засідки найкраще на такий

час (коли відомо про час переходу ворожої групи), що потрібний на розміщення стрільців, поправлення вогневих становищ та для замаскування (приблизно на 20—40 хвилин перед боем). Повстанці розміщуються так, щоб кожний мав необмежені можливості зорення й обстрілу цілого поля бою і щоб вогонь із засідки равив уже від першого моменту всю ворожу групу або основну її частину. Ні в якому разі становище одного повстанця не може перешкоджати другому вести вогонь. Маскування в нічому не може відрізяти поземелля чи предмету, що служить за місце засідки, від звичайного його вигляду. Підхід, розміщення і маскування слід проводити вміло, так, щоб не зрадити своєї присутності перед ніким, байдуже — ворог він чи хтось із населення. Для виключення можливості спостереження за нами людиною, що несподівано може підійти близько нас, від самого приходу на місце засідки виставляти зорця. Зайнявши вогневі становища, завмерти: не вільно рухатися, говорити навіть пошепки, курити. Заряджену зброю сперти на догідну підпору. Коли це ніч, зброю завчасу відбезпечити; до свід показав, що вночі навіть найменший шелест при відбезпечуванні зброї може передчасно зрадити ворогові нашу присутність.

Важливі умови успішності засідки — повна конспірація підготовки (найбільше розконспірує невміло поведена розвідка!) і скрите зайняття вогневої позиції.

б) **Бою і підбору здобутих матеріалів.** Про вислід бою на засідці завжди вирішує перший вогонь. Він має принести противникові найбільші втрати, головню в командному складі, а решту ворожих бійців повинен цілковито спанікувати та змусити до втечі. Щоб перший вогонь був таким, повстанцям треба підпустити ворога якомога ближче (але не наражувати себе на закидання гранатами), зберігаючи при тому цілковиту холоднокровність, рівновагу духа і плавність рухів, задалегідь наставити мірник зброї на прямий вистріл і відкрити вогонь одночасно на умовлений знак командира засідки. З автоматичної зброї стріляти короткими серіями по поодинчих цілях, або довгими по групових з переносуванням вогню по ширині й глибині фронту цілі.

Рештки розбитого противника донищувати цільними пострілами аж до повного опанування поля бою. Особливу увагу звернути на важчі і загрозливі цілі, що можуть організувати оборону противника, або нанести нам втрат. Співдія зброї конечна в кожному випадку, а найбільше тоді, коли декому з друзів відказала зброя, і, отже, є загроза, що ворог може вдертися в наші становища та спричинити втрати.

Буває, що розбитий першим нашим вогнем противник, маючи надалі значну числову перевагу, переорганізовується й займає оборо-

ну, деколи навіть починає наступ в метю зв'язати нас боем до хвилини приходу підмоги. В таких випадках командир засідки керується доцільністю продовжування бою, беручи під увагу наші сили, запас амуніції, можливості оточення нас тощо. Без наказу командира повстанці не відступають.

Може трапитися випадок, що противник, маючи за собою дуже поганий шлях відступу, на якому паша куля досягла б кожного його бійця, кидається по першому нашому вогні не взад, а вперед — на наші становища. Такий крок ворога не сміє спантеличити ані спанікувати повстанців. Добрий повстанець тільки використовує таке положення, щоб спокійними й цільними стрілами та гранатами покласти трупом кожного, що до нього наближається. Застрашення повстанця в такому випадку, а ще гірше втеча, може привести до зайняття противником нашої вогневої позиції і нанесення нам поважних втрат.

Добре підготовлена й виконана засідка кінчається однак, як правило, опануванням поля бою. Підбираючи з поля бою здобуту зброю й матеріяли, повстанцям треба пам'ятати, яке велике значення для боротьби з окупантом і його агентурою мають здобуті документи. Тому підбирати всі підручні торби, перешукати всі кишені й забирати кожний, хоча б найменший, шматок паперу.

Ворожих бійців, що відкидають зброю, не стріляти, а забирати в полон і передавати зверхникам для переслухання. При тому беретися підступу.

Коли в засідці бере участь більша кількість повстанців, вимагається бічних і заднього забезпечення.

2. Наскок

Бойова акція, в якій більша або менша група повстанців несподівано нападає на постій ворожої групи або на інституцію ворога з метою завдати противникові втрат у людях і майні, зветься наскоком. Наскок, подібно як засідка, відзначається несподіваністю й раптовністю удару. Коли до цих властивостей додати ще маневр, стане зрозумілим, чому внаскок можна проводити тільки в закритому поземеллі—в лісі та в населеному пункті і вночі. Вся штука наскоку в тому, щоб підсунутися під ворога якомога ближче і швидко знищити його гранатами та вогнепальною зброєю.

Підготовка наскоку в населеному пункті починається розвідкою, що має дати відомості: про кількість, моральну й бойову вартість, зброю, технічне устаткування, спосіб вести бій, звичаї, відношення до населення; про забезпечення, а саме бункри, окопи, вогневі становища, рови зв'язку, систему стійок і стеж, час зміни стійок і стеж, кличку; про місце постою (докладний опис будинку, підходи до нього, розміщення командирів і бійців по кім-

натах); про найближчі ворожі групи, зв'язок між ними і можливості підмоги.

Відомості про поземелля, що оточує даний об'єкт, розташування окопів ворога і ровів зв'язку, розміщення вогневих засобів, спосіб виконання служби, тощо найкраще — коли дозволяють обставини—перевірити вдень власним спостереженням. Як розвідку, так і спостереження треба вести вміло, щоб перед ніким не розкрити наших намірів.

В плані наскоку треба розглянути і встановити: підхід під постій противника, розміщення своїх бійців, власне забезпечення, полє ворення і обстрілу для кожного бійця, хто має зняти стійкового (стійкових) і в який спосіб, хто зриває телефони і коли, хто закидає гранатами, як мають співдіяти окремі стрільці, підвідділи, спеціальні зброї, умовлений знак на початок акції і додаткові дії (напр. на закидання запальними пляшками), умовлений знак до відступу, дорогу, місце збірки, санітарну опіку на випадок поранення.

Найдогідніша пора для наскоку темна ніч. Вночі можна підсунутися під ворога на найближчу віддаль, а часом і схопити за руки. Але ніч, і особливо темна, має і свої від'ємні сторінки: в ній найменший шелест далеко чути. Тому, щоб не виявитися ворогові й не попасти в засідку, треба посуватися без шуму, вважати, щоб не бряжчала зброя і виряд, не говорити, не курити. Орієнтуватися по азимуті й намічених за дня орієнтаційних пунктах. Часто затримуватися й наслухувати. Атакувати сміливо й рішуче.

До наскоку треба сильних, сміливих і кмітливих стрільців, що вміють скоро орієнтуватися і діяти в темряві. Кожний повстанець зобов'язаний під час наскоку точно виконувати всі накази командира, добре слідкувати за полем бою й повідомляти в разі потреби зверхника або друзів, співдіяти з друзями, проявляти ініціативу й хитрість у викуренні й знищенні противника.

3. Атенат

Атенатом зветься вбивство представника ворожої влади в оточенні ворожого середовища, при чому особа атенатника повинна залишатися для ворога невідомою. Атенати — дуже догідний спосіб підпільної боротьби з большевицькими наїздниками та їхніми агентами, і вони в нас щораз то більше стосовані. Для виконання атенату потрібно невеликої кількості людей; найчастіше виконує його тільки один підпільник. Не потрібно багато зброї, і часто вона може бути навіть найпримітивнішою. Атенату можна вживати серед найбільшої густи сталінських опричників, і тому шляхом атенату можна знищувати навіть найбільше захованих зрадників — всіх тих катів і п'язок українського народу, що добре бережуться від засідки і наскоку. Атенат

догідний ще й тим, що його може виконати кожний член підпільного руху, байдуже — чоловік він чи жінка, дозріла людина чи юнак.

Та атентат вимагає ще більшої й основнішої підготовки, ніж засідка. Підготовляючи його, треба:

а) знати об'єкта (на кого атентат має бути виконаний). Загальна розвідка подає відомості про всіх представників окупаційної влади та їх місцевих агентів на даному терені і про ступінь злочинності кожного з них. Ці відомості є підставою для вибору об'єкта атентату.

Додатковою розвідкою треба вібрати такі відомості про об'єкта: зовнішній вигляд (вік, зріст, докладний опис лиця й рухів, колір волосся, особливості в будові тіла і в рухах, одяг і взуття); професія (військовик чи ні), озброєний (і в що озброєний) чи ні; прикмети характеру (такі, як от спостережливість, бистроумність, відвага); моральний стан (п'яниця чи ні, ставлення до жінок, до хабарів тощо); поліційні знання.

б) знати обставини, в яких може бути виконаний атентат. Для цього треба розвідати про місце проживання об'єкта (мешкання, входи, вікна, сусіди, довколишнє поземелля); про місце праці об'єкта; куди він ходить і де перебуває поза домом (в який час, в яких цілях, як довго і в якому товаристві); про систему ворожого забезпечення в даній місцевості (варти, стежі й стійки, насичення поліційними й військовими частинами); про особливості даної місцевості й способу життя її мешканців.

в) скласти план дії. Вивчивши докладно дані розвідки і врахувавши всі спроможності атентатника щодо зброї, маскувального матеріялу й інших допоміжних засобів, треба скласти план атентату — підібрати найкращий спосіб для його виконання. В плані встановити: хто виконує атентат, а хто, коли потрібно, допомагає; час і місце акції; як забезпечити сприятливі умови; як дістатися у вороже середовище; якої вжити зброї, як і чим маскувати; як відв'язатися від місця акції.

Підбір атентатника залежить від умов, при яких атентат можна виконати. Відомо, наприклад, що цивільній людині неможливо дістатися у військове середовище, не звернувши на себе уваги; для цього треба людині у військовій формі і добре ознайомленої з правилами поведінки у ворожій армії. Відомо також, що людина з села, яка вперше потрапила в велике місто, легко може розгубитися. Тому найкраще, коли атентатник сам жив в даній місцевості і не відстав від способу життя в ній. Особисто знає об'єкта атентату і всі обставини, зв'язані з його життям. Проте, зовсім успішно можуть виконувати атентат зовсім чужі в даній місцевості підпільники, а в випадку малих міст і сіл — навіть з меншим

риском. Таким атентатникам треба побувати хоч кілька разів у даній місцевості, освоїтися з тамашніми обставинами, самому перевірити можливості для атентату. Обов'язково треба бачити хоч раз об'єкта і добре запам'ятати його вигляд.

Місце і час акції підбирати так, щоб з найменшим ризиком забезпечити цілковитий успіх.

В багатьох випадках атентати тільки тоді можливі до здійснення, коли повстанці самі, або з допомогою своїх симпатиків, створять для цього догідні умови. Раз треба навмисною стріляниною на хвилинку відвернути ува-

Стежа УПА в розвідці гірського гуцуланика

гу ворожої поліції в інший бік, другий — якоюсь «згубою» затримати на хвилинку об'єкта, щоб краще можна було націлитися, знов інший раз — підсунути об'єктові добру чарку алкоголю і т. п. Що вигадливіший повстанець, то простіше й успішніше угоднить він собі виконання атентату. Та в плані він мусять передбачити навіть найгірші обставини і запобігти всім можливим несподіванкам.

Не все легко дістатися в бажане вороже середовище. Часом для цього потрібно підробити відповідні документи, забезпечити собі потрібний засіб транспорту, знайти «спільників» з-поміж людей з ворожого середовища (які, проте, не сміють нічого знати про наші дійсні наміри), перехитрити вороже «око» тощо. В кожному випадку атентатникові треба якнайкраще замаскуватися. Добре маскування — одна з основних передумов успіху

акції. Замало зробитися несхожим до підпільника; треба вміти точно уподобитися до людини, під виглядом якої будемо здійснювати свій план. Треба «переродитися». Маскування буде аж тоді добрим, коли атентатник зживеться із своєю ролею, коли вся його нова поведінка набере зовсім природнього вигляду.

До атентату вживається всякої зброї, залежно від обставин і наших спроможностей: від складної годинникової бомби до примітивного ножа. Одне важне — атентатник мусить мати зброю найпевнішу, таку, яка ні в якому разі його не заведе. Ось чому багато атентатників радше вживають кинжала чи звичайної сокири, ніж пістолі, за яку ніколи не можна бути певним у сто відсотках. Крім того, холодна зброя дозволяє виконати атентат без зайвого галасу, а тим самим дає атентатникові кращі можливості спокійно відв'язатися від місця акції й затерти за собою сліди... Щоб виключити всяку невдачу через відказ зброї, атентатник озброюється двома, а то й трьома засобами знищення.

План акції має встановити також дорогу відступу атентатника з місця акції, засоби транспорту, спосіб змилення слідів. Важливе — зберегти в таємниці, хто і яким способом знищив сталінського вислужника. (Трапляється, що деякі атентатники самі хваляться своїм «довіренем»; таким варт пригадати, що своїм довгим язиком вони ні трохи не збільшують собі слави, а навпаки — зовсім її перекреслюють).

Кожний атентатник зобов'язаний мати біля себе індивідуальні перев'язні пакети і знати найближчий санітарний пункт.

Виконання атентату вимагає від атентатника високих прикмет характеру й фізичних здібностей: завзяття, розумного ризику, холонокровності, зарадливості, вигадливості, самостійності дій, рішучості, бистроумності, відваги, доведеної до героїства, сприту, вправлених рухів тощо. З другої сторони, атентати сприяють розвиткові таких саме прикмет, роблять атентатників найкращими повстанцями.

Засідка

Засідка на большевицьке особове авто

Дня 17. 6. 1948 підвідділ 513 в силі двох роїв під командуванням ст. віст. Орїха зробив засідку на особове авто, в якому їхало п'ятьох старшин МГБ при шосі між сс. Смільниця — Терло (р-н Хирів, Дрогоб. обл.).

Опис засідки: Підвідділ прийшов на становища в год. 4-й вранці і пролежав там аж до год. 18.30. Увесь час дорогою проїжджали автомашини порожні, або з большевиками й цивільними так, що не можна було до них стріляти. Аж о год. 18.30 большевики вислали в те місце, де лежала наша засідка, цивільних рубати дрова. Двох стрільців забрали тих 15-ьох цивільних, відвели оддалік у закрите місце й казали лежати на землі. Становища наші були погані, бо треба було лежати під зрубаними деревами; місцевість була відкрита так, що ворог міг нас скоро запримітити.

Коли над'їхало авто, к-р Орїх крикнув: «Бий голу!» Славний кулеметник однією довгою чергою з «МГ-42» з вільної руки перекосив усіх большевиків, а стрільці своїм вогнем ще доправили. З авто однак впів іще вискочити важкоранений капітан МГБ і віддати одну чергу з ППС; але у міжчасі наше праве крило вже добігло: перший добігає до авто віст. Гриць, а ст. віст. Корінь чергою з автомата добиває капітана.

В тій самій хвилині почали наступати на нас большевики з с. Смільниці, гонячи поперед себе цивільних. Так само робили й другі, що під'їхавши автомашиною, наступали від с. Старяви. Однак повстанці забирають усе, що здобули; до большевиків не стріляють, бо по-

між ними є наші селяни. Цивільні, що йшли попереду, з радости сміялися, робили всякі комедії і кричали до большевиків, що повстанців сграшна хмара, щоб їх тим спанікувати й уможливити нам безпечний відворот. Поміж собою ж переморгувалися, мовляв: «А так їм треба! Дай, Боже, здоров'я нашим!»

Наших втрат не було.

Ворожі втрати: 5-ьох убитих, між ними: полк. Військ МГБ Баченков Іван Михайлович, капітан Військ МВД, ст. лейтенант Військ МВД, лейтенант Військ МГБ Макрушін Володимир Олександрович, ст. сержант і сержант.

Здобуто: 2 ППШ, 2 пістолі «Токарева», 1 гвинтівку, 4 гранати, 4 пари чобіт, 3 плащпалатки, 1 мапник з документами.

Час засідки: 18.30 — 18.45.

Вистріляно амуніції: крісової російської — 112 штук, крісової німецької — 60 шт., набоїв до ППШ — 30 шт.

В долученні подаємо персональні дані про двох убитих старшин-большевиків, від яких удалося забрати документи.

1. Полк. Військ МГБ Баченков Іван Михайлович, нар. 1900 р. в с. Красне, Івановської обл.; майором Військ НКВД став 29. 1. 1944 р. і був призначений начальником радіоцентру в окремому полку спецслужби Військ НКВД; згодом у 1947 р. — начальником радіоцентру 10 го відділу («отделения») дивізіонної спецслужби Військ МГБ СРСР та заступником командира 10 го відділу спецдивізіону спецслужби військ МГБ. 15. 6. 48 назначений підполковником Військ МГБ. У нього була дружина Клавдія й син Мирон. Був відзначений

ювілейною медаллю «20 років РСЧА», орденами: «Знак пошани» в 1943 р., «Красного знамені» 1945 р., і медаллю «За победу над Германией» 1941 — 5 « 1945 р.

2. Лейт. Військ МГБ Макрушін Володи-

мир Олександрович, нар. 1926 р. в с. Кубиличі, Вітебської обл.; назначений лейтенантом 1948 р., перебував на військовій службі в Саровській вищій школі («училище») Внутрішніх Військ МГБ. 1947 р. був відзначений орденом «Красной Звезди». Нежонатий.

Наскок

Наскок повстанців на спецбойку МВД, «стрибків» та кіно в с. Ісаї (р-н Турка, Дрогоб. обл.)

Дня 7. 8. 1948 р. в год. 22-й підв'їдділ 513 під командуванням к-ра Островерхи при співучасті відділу к-ра Стаха та при допомозі охорони командира відтинка пор. Ст. Хріна зробив наскок на бандитське гніздо емведистів і «стрибків» в селі Ісаї. Наші сили — 35 чоловіка, ворожі — 37 чоловіка (без лісорубів, яких було ок. 15 люда).

Опис наскоку: Село Ісаї, зокрема ж його бандити — «стрибки» при співучасті спецбойки МВД та пограничників безустанно «торпедували» села: Тур'є, Ластівки і Свинник. Та сама банда ще минулого року стягнула була пограничників, що наскочили були на відділ к-ра Хріна 12. 7. 1947 р. в лісі над с. Ісаї. Тому саме к-р піввідділу 513 Островерха дістав наказ розбити цю бандитську станицю.

Вечером група повстанців підсунулася до села саме, коли висвітлювався фільм, а на охороні були дві спецбойки і «стрибки». К-р Островерха з однією групою пішов роззброювати «лісорубів», що йому і вдалося, і провів пропагандивну розмову з ними та з медсестрами у шпиталі. Група к-ра Стаха очікувала біля дороги большевиків, що поверталися з кіна. Большевики вистрілили собі ще дві ракети, а кулеметники: ст. віст. Чайка (Мід) і ст. віст. Дух підпустили їх на кілька метрів, віддаючи по кілька черг із кулеметів. На місці вбито одного большевика і двох «стрибків». Інші большевики па-

нічно повіскакували в моста в потік і стали тікати. Шлемо за ними наш барабанний вогонь, а в погоню кидаються ст. віст. Орел і ст. віст. Гайовий (обидва в охорони КВ), здобувають ще три гвинтівки та вбивають двох большевиків. Підв'їдділ пішов нищити хати «стрибків» — спалено їх п'ять, — а ст. віст. Орел, віст. Дуговий, ст. віст. Мак і ст. віст. Гайовий (усі в охорони КВ) наскочили на школу, де висвітлювано кінофільм, прогнали большевиків і знищили кіноапарат.

Акція тривала від год. 22-ї до год. 1-ї вночі. Ворожі спецбойки розбіглися панічно; допомога з Турки не прийшла, бо повстанці знищили телефонне сполучення і ворог боявся по дорозі засідки. Зрештою ворог знав, що на місці є дві спецбойки і «стрибки» (їх ми й розбили). Ворожі втрати: 7 убитих, 2 ранених. Знищено великий кіноапарат. Здобуто на ворогові: 7 гвинтівок, 1 ППШ, 4 плащі, 2 пари чобіт, книги сільради, лікарства й інше.

Вистріляно амуніції: 40 штук німецької та 150 шт. російської крісової і 25 шт. набоїв до ППШ.

Акція на с. Ісаї викликала велику радість по селах Турчанщини. Багато селян з Боринського та Турчанського р-нів приходили в Стрілківський р-н із проханням, щоб тут селяни переказали відділові УПА, хай прийде до них знищити колгоспи, або хай би лише показався, а вони самі будуть палити.

На другий день після акції погранвійська зробили велику облаву в Майданських, Тур'ївських, Ісайських, Лопушанських лісах при співучасті літаків і кінноти, але без успіху.

Ратник

Основні елементи партизанської тактики УПА

(Докінчення з попереднього числа)

Як ворог, при добрій конспірації з нашої сторони, стає безсильним, не можучи по нас ударити чи перешкодити нашим діям, так і ми без належної поставленої розвідки не можемо як слід і з добрим успіхом вдарити по ворогові, нанести йому шкоди, чи, не знаючи про його намір, перешкодити йому нанести нам шкоди, чи випередити його.

Тому кожний член організації, а то й кожний член нації повинен постійно збирати вістки про ворога, по змові їх перевіряти і по інстанції подавати вгору. Особливо, коли

йдеться про пляни ворога щодо організації (концентрація ворожих сил, гарнізони, засідки, облави та способи їх переводження тощо).

Але розвідчі вістки — це не фантазії, а голі, реальні факти, без прикрашувань і здогадів тих осіб, що подають це. (Здогади слід подавати окремо, зазначаючи їх, як такі). Факти, по змові провірені, за поданням джерела (сам бачив, чи чув, від кого).

Можемо сміло ствердити, що у нас ще люди не вмють збирати матеріялу без додатків і прикрашувань, чи перекручувань, і по-

давати його до вищої інстанції. А вартість мають тільки правдиві, дійсні факти, донесені в пору. Всякі фантазії тільки вносять хаос та через те тільки шкодять, затемнюючи наше справжнє знання про ворога. Крім того треба ще пам'ятати, що ворог може навмисне пускати різні сплетні, щоб нас дезорієнтувати, відвертати нашу увагу в інший бік, непокоїти. Розвідчу справу треба починати ставити від найпростшого. Найперше треба навчити людей обсервувати, помічати, слухати, запам'ятовувати, і те, що знають, передавати вірно, просто, без прикрашувань, перекручувань і додатків, у формі донесення. Це буде одночасно і школення і певна користь.

Від цих простих справ треба послідовно переходити до щораз важчих. Завжди головне те, щоб добре обсервувати, слухати, подавати правду та перевірити факти й джерело інформації.

Нижчі теренові організаційні чинники повинні ці розвідчі дані збирати, порядкувати і передавати, кому треба.

Розвідка — це вуха й очі підпільної організації.

Партизанський відділ без належної розвідки — це так, як змагун-борець на сцені з зав'язаними очима й позатиканими вухами. Особливо, коли йдеться про певні дії, то їх завжди повинна попереджувати солідна розвідка щодо сил ворога, їх розміщення, озброєння, способу забезпечення об'єктів, терену тощо.

Бойовий досвід — основний капітал боротьби

Як уже згадано, наука тактики таких засад ведення боїв, що відповідали б усім можливим умовам, не подає. Усе, що подається в тих чи інших правильниках, це тільки приклади (яких може бути тисячі), на основі яких здорово думаючий командир має виробити собі погляд на раціональне ведення бою відповідно до умов і засобів, що їх має до диспозиції (люди, їх якість і вартість, вивінування і т. д.), та сил ворога. Це тим більше стосується до партизанських умов, де

найкращим правильником і школою є досвід, здобутий на полі бою і дуже часто окуплений кров'ю.

Цим зраз не хочемо сказати, що військові правильники нічого не варті. Навпаки! Вони дають певні основи військового знання, певний здобутий вже досвід, певні приклади, школять розум і заставляють до зорганізованого, практичного й ясного тверезого думання, до ясного, короткого викладу свого рішення в наказі.

Але досвіду з поля бою ніщо не може заступити!

Скільки то військових правильників з виходом війни підпадає основним змінам! Знання основних воєнних засад, трохи військового таланту і досвід роблять з людини справжнього вояка й командира.

У нас на досвід замало звертано уваги. Робили це окремі командири, що вже мали вроджену командирську іскру й військовий талант. Однак було б дуже побажане, щоб ці командири збирали свій досвід на письмі (як воно робиться в кожній армії на війні) і поділилися з другими, щоб цей досвід можна було охопити в певні рамці і на його основі створити наші власні військово-партизанські правильники, випробувані на полі бою, до-стосовані до наших умов.

З другої сторони навіть найкращий досвід нічого не вартий, якщо його не стосувати в практичному житті.

Досвід, окуплений кров'ю, це надто дорога річ, щоб стати власністю тільки декількох людей. Досвідами треба ділитися з другими, щоб заощадити нових жертв при здобуванні тих же досвідів.

Як бачимо з цього короткого перегляду окремих елементів, що складаються на ті чи інші тактичні засади, розумне використання цих елементів і певних моментів та умов вільно-революційних змагань дає партизанам, не зважаючи на чисельну, технічну, чи інші переваги ворога, змогу, не тільки йому (ворогові) чинно протиставитися, а й у зорганізованій формі перетривати довший час і у відповідний момент очолити загальний зрив нації.

Випуск ч. 6

Лютий, 1950 р.

Рік вид. III.

З бойових дій УПА і збройного підпілля на українських землях під московсько-більшевицькою окупацією

(Неповне зведення за час від м. липня до м. грудня 1948 р.)

Збройна боротьба Української Повстанчої Армії (УПА) та збройного підпілля проти московсько-більшевицьких окупантів України, за здобуття Української Самостійної Держави на українських етнографічних землях — в другій половині 1948 р. далі триває.

Майже на одній третині всієї території України групи повстанців і озброєних підпільників щоденно мають сутички і зводять бої з бандитами МВД, МГБ, озброєних партійців та адміністрації. В бойових зустрічах з повстанцями й підпільниками, від їхніх засідок і наскоків ворог тратить чимале число найбільш собі відданого, найбільш активного та виступаючого елемента. Страх перед кулею повстанця чи підпільника часто стримував московсько-більшевицьких гайдуків від нелюдського переслідування і грабунку українського населення та від знущань над ним.

УПА і збройне підпілля масово переводить теж збройно-саботажеві акції: знищують ворожі адміністративні й господарські пункти, засоби транспорту, що служать цілям грабунку українського народу і багатств української землі, зв'язок, клуби, кіноустановки, всі засоби большевицької пропаганди й агітації взагалі, збройно підтримують українське селянство в його спротиві проти колективізації (в Західній Україні), переводять саботажеві акції в уже зорганізованих і закріплених колективах, організують спротив проти всіх партійно-державних кампаній (державні поставки, позики, пропагандивні кампанії та большевицькі святочні імпрези).

Одночасно з бойовими й збройно-саботажевими діями УПА і збройне підпілля ведуть широко закреслену політично-пропагандивну роботу. Підпілля й УПА видають свою пресу, розповсюднують десятки тисяч брошур, сотні тисяч протибольшевицьких, революційних листівок, лозунгів, політично-пропагандивних плякатів, ведуть широку усну роз'яснювально-пропагандивну роботу, влаштовують іноді масові мітинги.

Дії збройного підпілля й УПА проходять цілком організовано, під найвищим політичним керівництвом УГВР, під керівництвом територіяльних підпільних проводів на місцях.

Відділи УПА продовжують ще діяти тільки в підкарпатських областях України. В інших областях, здійснюючи наказ Головного Командування про перехід від повстанських форм боротьби до форм підпільних, уже раніше (1946-47 рр.) відділи УПА були розчленовані і включені в рамки збройного підпілля.

Збройна боротьба, збройне підпілля є єдино можливими формами існування й активної діяльності організованого політично-визвольного руху українського народу в ССРСР. В умовах большевицької диктатури, в умовах надзвичайно широко розбудованої емгебівсько-емведівської поліційної системи, в умовах нещадного фізичного знищення всіх противників большевицького режиму організована політична визвольна боротьба неможлива в ніякій іншій формі, крім як у формі збройного підпілля та партизанки. Збройні політично-пропагандивні дії УПА й збройного підпілля, як теж уся їхня організаторська й виховна робота серед українських мас, підтримують панування московсько-більшевицьких окупантів в Україні, не дозволяють їм тут міцно ні адміністративно ні політично закріпитися, утруднюють їм переведення в життя їхніх протинародних, злочинних плянів, революціонізують маси, поширюють серед них визвольні протибольшевицькі ідеї, підготовляють народ до остаточного повалення окупантського панування та до побудови незалежної української держави.

Визвольна революційна боротьба збройного підпілля та УПА має якнайширшу підтримку з боку мільйонів мас українського народу. Під керівництвом підпілля український народ ставить рішучий спротив московсько-більшевицьким загарбникам в усіх галузях життя.

Нижче подаємо неповне зведення збройних дій УПА та збройного підпілля за другу половину

1948 р. Зведення збройних дій УПА та збройного підпілля за першу половину 1948 р. було опубліковане у Випуску 5. УГВР (за м. жовтень 1949 р.).

1. 7. 48 р. в с. Завидів (р-н Іваничі, Волин. обл.) була перестрілка між підпільниками і емведівською групою.

1. 7. 48 р. на дорозі біля с. Ясениця (р-н Дрогобич цієї ж обл.) була сутичка між групою підпільників і відділом МВД. Під час сутички дострілилися важко ранені підпільник і санітарка УЧХ.

1. 7. 48 р. в лісі б. с. Станькова (р-н Войнилів, Станисл. обл.) була сутичка між підпільниками і відділом МВД.

1. 7. 48 р. в с. Лещатів (р-н Сокаль, Львів. обл.) повстанці звели бій з відділом МВД.

1. 7. 48 р. в лісі б. с. П'ятничани (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) була сутичка між групою повстанців і відділом емведистів.

1. 7. 48 р. в с. Дашава (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) група підпільників звела бій з відділом МВД.

1. 7. 48 р. в с. Ілем'я (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) емведисти наскочили на підпільний осередок. За-в'язався бій, в якому ворог утратив 2-ох убитими і 2-ох раненими. Підпільники втрат не мали.

2. 7. 48 р. в райцентрі Великі Мости (Львів. обл.) повстанці зліквідували капітана погранвійськ МВД, який жорстоко знущався над населенням.

2. 7. 48 р. в лісі б. с. Волохів (р-н Войнилів, Станисл. обл.) була перестрілка між групою повстанців і емведистами.

2. 7. 48 р. в лісі б. с. Рогізно (р-н Ст. Самбір, Дрогоб. обл.) була перестрілка між двома підпільниками й групою емведистів.

2. 7. 48 р. в райцентрі Підбуж (Дрогоб. обл.) пвд УПА зробив засідку, на яку вийшла спецгрупа МГБ. Від повстанських куль загинуло 3-ох емведистів.

2. 7. 48 р. в с. Іванівці (р-н Кіцмань, Чернів. обл.) підпільники обстріляли групу стрибків. Перелякані стрибки розбіглися.

2. 7. 48 р. в с. Підгірці (р-н Олесько, Львів. обл.) чотирьох большевиків зустрівся з одним підпільником. Підпільник кинув між них гранату, від якої один большевик був убитий та один ранений. Підпільник щасливо відступив.

2. 7. 48 р. в лісі б. райцентру Підкамін (Львів. обл.) підпільники мали сутичку з відділом МВД

В липні 1948 р. в с. Біла Криниця (р-н Рівне, цієї ж обл.) повстанці знищили сільраду і клуб.

3. 7. 48 р. в с. Драчинці Нові (р-н Вашківці, Чернів. обл.) в перестрілці з повстанцями був убитий участковий МВД. Повстанці втрат не мали.

3. 7. 48 р. в лісі т. зв. Шричільки (р-н Жаб'є, Станисл. обл.) група підпільників звела бій з відділом МВД.

3. 7. 48 р. в райцентрі Жаб'є (Станисл. обл.) група підпільників затримала автомашину, яка везла мануфактуру. Сконфісковану мануфактуру роздано населенню.

3. 7. 48 р. в лісі між сс. Тершів-Стрільбичі-Білич (р-н Ст. Самбір, Дрогоб. обл.) трьох підпільників зустрілися з відділом емведистів. Розпочався бій. Кулеметні черги почув пвд УПА, який квартирував в той час в лісі, і поспішив на допомогу. Бій відділів УПА з емведистами тривав годину. Ворог втрапив чотирьох убитими, повстанці одного.

3. 7. 48 р. між сс. Гнізничів-Заболотівці (р-н Жидачів, Дрогоб. обл.) в бою з підпільниками було вбитих двох емведистів.

3. 7. 48 р. в лісі б. с. Туря Велика (р-н Долина, Станисл. обл.) була сутичка між групою повстанців і відділом МВД.

3. 7. 48 р. в лісі б. с. Велдіж (р-н Вигода, Станисл. обл.) підпільники мали сутичку з відділом емведистів.

5. 7. 48 р. в т. зв. Старосільському лісі (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) була перестрілка між підпільниками і емведистами.

5. 7. 48 р. підпільники застрілили фінагента Войнилівського р-ну (Станисл. обл.).

5. 7. 48 р. в с. Глинки (р-н Рівне, цієї ж обл.) повстанці обстріляли емведистів, які катували приарештованих хлопців.

5. 7. 48 р. б. т. зв. Жирівського лісу (р-н Жидачів, Дрогоб. обл.) група підпільників звела бій з відділом емведистів. Ворог утратив двох убитими й одного раненим. В бою загинув один підпільник. Важко ранений він стріляв до останнього набоя і опісля дострілився з пістоля.

5. 7. 48 р. в с. Церківна (р-н Болехів, Станисл. обл.) була перестрілка між підпільниками і відділом МВД.

В м. липні 1948 р. в с. Мокротин (р-н Жовква, Львів. обл.) підпільники спалили будинок клубу.

5. 7. 48 р. б. с. Сморгів (р-н Лопатин, Львів. обл.) була сутичка між повстанцями і групою емведистів.

7. 7. 48 р. на дорозі б. с. Розгірче, (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) була сутичка між підпільниками й емведистами.

Літом 1948 р. в райцентрі Сокальським (Львів. обл.) підпільники спалили колгоспи в м. Сокаль і сс. Боб'ятин, Волиця, Зубків, Більковичі, Ксавєрівка, Спасів, Перв'ятичі, Тартаків, Шарпанці.

7. 7. 48 р. в с. Лука Мала (р-н Грималів, Терноп. обл.) була перестрілка між групою повстанців і групою МВД.

8. 7. 48 р. в с. Красноставці (р-н Снятин, Станисл. обл.) підпільники здемолували приміщення сільради, знищили всі документи і телефонний апарат. Так само здемольовано сільради в сс. Стецівка і Підвисоке.

9. 7. 48 р. в с. Струтин (р-н Золочів, Львів. обл.) підпільники знищили колгоспний трактор.

10. 7. 48 р. в лісі б. с. Чорні Ослави (р-н Яремче, Станисл. обл.) відбувся бій між групою підпільників і відділом МВД.

10. 7. 48 р. в с. Михайловичі (р-н Дрогоб., цієї ж обл.) була перестрілка між повстанцями та відділом МВД.

10. 7. 48 р. в с. Кретівці (р-н Збараж, Терноп. обл.) підпільники роззброїли станицю стрибків, при чому застрілили участкового МВД, а рядових стрибків відпустили. Здобуто: 5 крісів, 1 ППШ, 1 СВТ, пістоль, амуніцію й важливі матеріали.

11. 7. 48 р. в с. Джурів (р-н Заболотів, Станисл. обл.) підпільники мали перестрілку з емведистами.

11. 7. 48 р. в с. Топільсько (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) була сутичка між повстанцями і відділом МВД.

11. 7. 48 р. в с. Сторонна (р-н Підбуж, Дрогоб. обл.) була перестрілка між повстанцями і емведистами.

12. 7. 48 р. в сс. Руденко, Кустин і Хмільно (р-н Лопатин, Львів. обл.) повстанці спалили колгоспи. Під час акції в с. Руденко роззброїли стрибків, при чому здобуто 5 крісів і 1 автомат, а також зліквідували ворожого українському народові голову райвідділу сільського господарства.

12. 7. 48 р. на полі б. с. Нижня Лукавиця (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) була сутичка між підпільниками й емведистами.

12. 7. 48 р. в лісі б. с. (р-н Шумськ, Терноп. обл.) в бою з повстанцями було ранених двох емведистів.

12. 7. 48 р. на полі б. с. Петрилів (р-н Коропець, Терноп. обл.) була сутичка між емведистами й підпільниками, під час якої загинув один підпільник.

12. 7. 48 р. в с. Урмань (р-н Бережани, Терноп. обл.) повстанці мали перестрілку з групою емведистів.

13. 7. 48 р. в с. Лядське (р-н Коропець, Терноп. обл.) підпільники обстріляли групу грабіжників з партії та адміністрації.

13. 7. 48 р. в с. Завадів (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) підпільники знищили приміщення сільради й клубу.

14. 7. 48 р. на прис. Радів (р-н Миколаїв, Дрогоб. обл.) була сутичка між підпільниками і емведистами.

14. 7. 48 р. на прис. Колодруби (р-н Комарно,

Дрогоб. обл.) підпільники зліквідували стрибка — емведівського вислужника.

14. 7. 48 р. на полі б. с. Кімната (р-н Крем'янець, Терноп. обл.) була сутичка між підпільниками і групою МВД.

14. 7. 48 р. в с. Торговиця (р-н Городенка, Станисл. обл.) група повстанців стрінула відділ МВД. Повстанці відкрили по емведистах вогонь. Емведисти відступили.

15. 7. 48 р. в с. Запитів (р-н Новий Яричів, Львів. обл.) емведисти наскочили на хату, в якій квартирували повстанці. Зав'язався бій, в якому впало кількох емведистів і двох повстанців.

15. 7. 48 р. на полях б. с. Лопушани (р-н Залізі, Терноп. обл.) був бій між групою підпільників і відділом МВД. Ворог втратив одного вбитим та одного раненим.

15. 7. 48 р. б. с. Туря Велика (р-н Долина, Станисл. обл.) була сутичка між підпільниками й емведистами.

15. 7. 48 р. в с. Камінь (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) була перестрілка між емведистами й групою підпільників.

16. 7. 48 р. в с. Голгочі (р-н Підгайці, Терноп. обл.) відділ емведистів знайшов в одній хаті криївку підпільника. Підпільник кинув між емведистів гранату. Розпочалась перестрілка, під час якої оточений емведистами підпільник загинув.

16. 7. 48 р. в с. Шибалин (р-н Бережани, Терноп. обл.) повстанці мали перестрілку з відділом МВД.

17. 7. 48 р. в с. Городилів (р-н Золочів, Львів. обл.) підпільники спалили колгосп.

17. 7. 48 р. в с. Тростянець (р-н Бережани, Терноп. обл.) була сутичка між відділом емведистів і підпільником. Оточений ворогом підпільник, тяжко ранений, дострилювався.

17. 7. 48 р. в т. зв. Джурицькому лісі (р-н Заболотів, Станисл. обл.) була сутичка між групою підпільників і відділом МВД.

17. 7. 48 р. в с. Зимівки (р-н Дрогобич, цієї ж обл.) група повстанців звела бій з емведистами.

18. 7. 48 р. в с. Барилів (р-н Лопатин, Львів. обл.) була сутичка між підпільниками й відділом емведистів.

18. 7. 48 р. в селі Долішне (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) підпільники обстріляли групу емведистів і партійних бандитів, в наслідок чого трьох бандитів було вбито.

18. 7. 48 р. в лісі б. с. Трускавець (р-н Дрогобич, цієї ж обл.) була сутичка між групою повстанців і відділом МВД.

19. 7. 48 р. на річці Черемоші (р-н Жаб'є, Станисл. обл.) підпільники затримали дараби, в наслідок чого утворилася величезна загата, яка на деякий час стримала грабунковий вивіз дерева. Після очищення річки, підпільники стримали знов дараби 21. 7., а опісля 23. 7. 48 р.

19. 7. 48 р. підпільники зліквідували начальника істребительного батальйону в райцентрі Яблонів (Станисл. обл.).

19. 7. 48 р. в лісі б. с. Волошинова (р-н Самбір, Дрогоб. обл.) підвідділи УПА звели дві сутички з відділом емведистів. Під час однієї сутички загинув повстанець кулеметник, який по героїськи бився з ворогом.

20. 7. 48 р. в сс. Спас і Струтин Виж. (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) підпільники здемолювали сільради й молочарні.

20. 7. 48 р. в лісі б. с. Кропивник (р-н Вигода, Станисл. обл.) була перестрілка між групою підпільників і відділом МВД.

20. 7. 48 р. в с. Ямельниця (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) підпільники мали сутичку з відділом МВД.

20. 7. 48 р. в с. Кулачківці (р-н Гвіздець, Станисл. обл.) підпільники роззброїли істребительів.

20. 7. 48 р. в с. Невір (Любешів, Волин. обл.) група повстанців звела бій з відділом емведистів і стрибків. Повстанці вбили трьох стрибків, в тому числі секретаря Любешівського райкому комсомолу.

21. 7. 48 р. в с. Зарайсько (р-н Дрогоб. цієї ж обл.) була перестрілка між підпільниками й відділом емведистів, що ходили по хатах грабити населення.

21. 7. 48 р. в с. Демня (р-н Ширець, Львів. обл.) був бій між групою повстанців і відділом МВД.

21. 7. 48 р. в лісі б. с. Урич (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) була сутичка між двома повстанцями й емведистами.

21. 7. 48 р. в с. Лоп'янка (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) підпільники знищили телефонічну лінію.

21. 7. 48 р. в с. Грабів (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) підпільники знищили молочарню.

21. 7. 48 р. в с. Суходіл (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) повстанці здемолювали сільраду й молочарню.

22. 7. 48 р. в с. Малнівська Воля (р-н Мостиська, Дрогоб. обл.) була перестрілка між повстанцями й відділом МВД, під час якої загинув майор погранвійськ МВД.

22. 7. 48 р. в лісі б. с. Розгірче (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) підпільники звели бій з емведистами, в якому обидві сторони мали втрати.

22. 7. 48 р. в с. Сторонна (р-н Підбуж, Дрогоб. обл.) була перестрілка між повстанцями й емведистами.

23. 7. 48 р. в с. Маринка (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) підпільники виконали атентат на агента МВД. Здобуто 1 ППШ й пістоль.

23. 7. 48 р. в с. Сівка Войнилівська (р-н Войнилів, Станисл. обл.) повстанець виконав атентат на участкового МВД. Того ж дня повстанці забрали з квартири того участкового 1 кулемет, 2 кріси й документи. Рівночасно здемолювали сільраду.

23. 7. 48 р. в с. Бобриківці (р-н Заліщики, Терноп. обл.) була перестрілка між групою підпільників й емведистами.

23. 7. 48 р. б. с. Підзахирч (р-н Вижниця, Чернів. обл.) повстанці мали сутичку з емведистами.

23. 7. 48 р. на скраю лісу б. с. Болехівці (р-н Дрогобич, цієї ж обл.) була сутичка між підпільниками й емведистами.

23. 7. 48 р. в с. Ясеновець (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) повстанці обстріляли станицю стрибків. Під час обстрілу двох стрибків було ранених.

23. 7. 48 р. в горах б. райцентру Перегінсько (Станисл. обл.) була перестрілка між групою повстанців і відділом МВД.

В м. липні 48 р. в с. Струтин (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) підпільники здемолювали сільраду й молочарню.

27. 7. 48 р. в с. Нежухів (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) група повстанців зустрівлася з емведистами, що були на засідці. Зав'язалась перестрілка, під час якої двох емведистів було вбито. Повстанці втрат не мали.

24. 7. 48 р. в с. Корчин (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) підпільники обстріляли відділ партійців і емведистів, в наслідок чого трьох бандитів було вбито.

24. 7. 48 р. в с. Урич (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) була перестрілка між повстанцями й емведистами з охорони нафтових вишок. В перестрілці загинув один емведист.

24. 7. 48 р. на полі б. с. Росохате (р-н Нижні Устрики, Дрогоб. обл.) відділ емведистів наскочив на криївку, в якій у той час була підпільниця Пальма. Підпільниця вискочила на верх і почала стріляти до ворога з кріса. Коли емведисти підсунулися ближче, кинула між них дві гранати і впала прощита ворожими кулями.

24. 7. 48 р. в с. Гошівчик (р-н Нижні Устрики, Дрогоб. обл.) емведисти зайшли до хати, в якій квартирував підпільник. Коли вони відчинили двері, підпільник обстріляв їх з автомата, а коли перелякани емведисти вибігли надвір, він кинув ще за ними гранату. Ворог мав одного раненого. Підпільник щасливо відступив.

24. 7. 48 р. на сіножатях б. сс. Гаї Верхні-Улично (р-н Дрогоб. цієї ж обл.) була сутичка між групою підпільників і відділом емведистів.

24. 7. 48 р. в с. Корчин (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) в сутичці зповстанцем Зенком загинув лейтенант

МВД, секретар райкому комсомолу, зненавиджений усім населенням району большевицький вислужник.

25. 7. 48 р. в с. Будилів (р-н Козова, Терноп., обл.) була сутичка між підпільниками і відділом емведистів.

25. 7. 48 р. в с. Ключів Великий (р-н Коломия, Станисл. обл.) в сутичці з підпільниками емведисти втратили одного вбитого.

25. 7. 48 р. в с. Кропивник (р-н Вигода, Станисл. обл.) була перестрілка між повстанцями й емведистами.

26. 7. 48 р. на полі б. с. Гозіїв (р-н Болахів, Станисл. обл.) була сутичка між групою повстанців і відділом МВД.

26. 7. 48 р. в с. Туре (р-н Нижні Устрики, Дрогоб. обл.) банда стрибків і адміністрації з райцентру вийшла на повстанську засідку. Від повстанських стрілів двох стрибків було ранених, а інші потікали.

26. 7. 48 р. в с. Ступниця (р-н Дубляни, Дрогоб. обл.) підпільники обстріляли відділ емведистів.

26. 7. 48 р. в Курницькому лісі (р-н Великі Бірки, Терноп. обл.) була перестрілка між підпільником і відділом емведистів. Оточений ворогом і поранений підпільник дострілювався.

27. 7. 48 р. в лісі б. с. Рогізно (р-н Ст. Самбір, Дрогоб. обл.) була сутичка між підпільниками і емведистами.

27. 7. 48 р. в лісі б. с. Радохінці (р-н Крукеничі, Дрогоб. обл.) група підпільників зустрілася з відділом емведистів. Зав'язалась перестрілка, під час якої впало двох емведистів.

27. 7. 48 р. в с. Мізунь Старий (р-н Вигода Станисл. обл.) підпільники застрілили партійця — голову райземвідділу. Здобуто СВТ.

27. 7. 48 р. на полі б. с. Сморгів (р-н Лопатин, Львів. обл.) була сутичка між двома підпільниками й емведистами.

28. 7. 48 р. на присілку Ясень (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) була сутичка між групою повстанців і відділом МВД.

28. 7. 48 р. в с. Цінева (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) підпільники здемолювали сільраду й молочарню.

28. 7. 48 р. в лісі б. с. Брустур (р-н Жаб'є, Станисл. обл.) була перестрілка між групою повстанців і відділом емведистів.

28. 7. 48 в с. Мартинівка (р-н Бахмач, Чернігівська обл.) зліквідовано голову колгоспу — партійного, який переслідував і експлуатував колгоспників.

28. 7. 48 р. в с. Судче (р-н Зарічне, Рівен. обл.) група повстанців зробила засідку на бандитів з адміністрації, що стягали від селян поставки, при чому знущалися над населенням. На засідці повстанці вбили працівника райнарсуду — кандидата КП(б)У і агента МГБ. Голову сільради, якого взяли живим, після перевірки відпустили. Здобуто 1 ППС.

28. 7. 48 р. б. с. Теляче (р-н Підгайці, Терноп. обл.) була сутичка між двома підпільниками й відділом емведистів. Обидва підпільники в нерівному бої загинули.

28. 7. 48 р. в с. Мостище (р-н Войнилів, Станисл. обл.) була перестрілка між групою повстанців і відділом МВД.

29. 7. 48 р. в с. Довга Войнилівська (р-н Войнилів, Станисл. обл.) відділ емведистів наскочив на стодолу, в якій кватирувало двох підпільників. Зав'язався бій, у якому ворог втратив двох убитими й одного раненим. Обидва підпільники, оточені емведистами, в бою загинули.

29. 7. 48 р. в лісі т. зв. Турова (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) група повстанців мала перестрілку з відділом емведистів.

29. 7. 48 р. в с. Рівня (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) емведисти зайшли до хати, в якій вечеряли підпільники. Підпільники обстріляли емведистів і відступили без втрат.

29. 7. 48 р. в райцентрі Войнилів (Станисл. обл.)

підпільник застрілив стрибка. Здобуто ППС і пістоль.

29. 7. 48 р. на полонині т. зв. Веснарки (р-н Жаб'є, Станисл. обл.) група підпільників мала перестрілку з відділом МВД.

29. 7. 48 р. атентатник підпілля в райцентрі Рожнітів (Станисл. обл.) застрілив одного стрибка, а другого ранив. Здобув 1 ППС.

29. 7. 48 р. в с. Містки (р-н Пустомити, Львів. обл.) підпільники розбили кіноапарат.

30. 7. 48 р. в с. Завидче (р-н Лопатин, Львів. обл.) підпільники обстріляли банду озброєних партійців, які прибули в село для грабежу. Від караючої руки підпільників загинули два агенти уповмінзагу, а інші потікали.

30. 7. 48 р. в с. Люлинці (р-н Ланівці, Терноп. обл.) відділ МВД наскочив на криївку трьох підпільників. Зав'язався завзятий бій, у якому загинув один підпільник.

30. 7. 48 р. б. с. Туради (р-н Жидачів, Дрогоб. обл.) двох повстанців зустрілися з емведистами. Повстанці кинули між емведистів гранати. Зав'язався бій, в якому ворог втратив трьох убитими й одного важко раненим.

31. 7. 48 р. в лісі б. с. Баня Березівська (р-н Яблонів, Станисл. обл.) була перестрілка між підпільниками і групою емведистів.

31. 7. 48 р. на сіножатях б. с. Улично (р-н Дрогобич, цієї ж обл.) підпільники звели бій з відділом пограничників.

1. 8. 48 р. в с. Гологірки (р-н Красне, Львів. обл.) була перестрілка між підпільниками й емведистами, що держали засідку. В перестрілці ворог утратив одного вбитим і двох раненими.

В м. серпні 48 р. на станції Немішаєво (р-н Сквиря, Київська обл.) підвищено трьох партійців за злочинну протинародну роботу.

1. 8. 48 р. в с. Дунаєць (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) була перестрілка між повстанцями й емведистами.

1. 8. 48 р. в райцентрі Жовквка (Львів. обл.) була сутичка між підпільниками й емведистами.

1. 8. 48 р. в с. Зеленів (р-н Івано-Франківський, Львів. обл.) повстанці спалили сільраду.

В м. серпні 48 р. повстанці знищили телефонічну лінію між сс. Спас і Лоп'янка (р-н Рожнітів, Станисл. обл.).

1. 8. 48 р. в с. Угольна (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) була сутичка між двома підпільниками й опергрупою МВД. Обидва підпільники загинули в бою.

1. 8. 48 р. в с. Задеревач (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) була перестрілка між групою повстанців і емведистами.

2. 8. 48 р. в с. Заруддя (р-н Великий Глибичок, Терноп. обл.) був бій між групою підпільників і відділом МВД. Один з підпільників, важко ранений, дострілювався.

2. 8. 48 р. в лісі т. зв. Коширна (р-н Галич, Станисл. обл.) була перестрілка між повстанцями і відділом МВД.

В м. серпні 48 р. в с. Боратичі (р-н Нижанковичі, Дрогоб. обл.) повстанці знищили кіноапаратуру.

2. 8. 48 р. в с. Станькова (р-н Войнилів, Станисл. обл.) підпільники обстріляли групу бандитів з партії й адміністрації, що ходили по хатах за контингентом, в наслідок чого один з них був ранений.

2. 8. 48 р. в с. Мальчичі (р-н Городок, Львів. обл.) підпільники обстріляли емведистів, після чого емведисти втекли зі села.

3. 8. 48 р. в с. Арестів (р-н Мізоч, Рівен. обл.) повстанці роззброїли й покарали двох партійців смертю за знущання над населенням.

3. 8. 48 р. в с. Новики (р-н Збараж, Терноп. обл.) підпільники спалили колгосп. Того ж дня спалено також колгосп і підсібне господарство в с. Стрліки, того ж р-ну. Під час акції підпільники зліквідували двох участкових МВД і знищили приміщення сільради.

3. 8. 48 р. в районі Новоселиця (Чернів. обл.) підпілля перевело організовану акцію на колгоспи. В

одинчас почали горіти колгоспи в сс. Головчинці, Козярі, Сухівці, Шильпаки (два колгоспи), Глиниці Малі. Рівночасно підпільники обстріляли охорону колгоспів-стрибків та емведистів.

3. 8. 48 р. в с. Зарубинці (р-н Скалат, Терноп. обл.) підпільники знищили колгоспні машини.

3. 8. 48 р. на скраю лісу б. с. Зарубинці (р-н Скалат, Терноп. обл.) була сутичка між групою повстанців і відділом емведистів.

3. 8. 48 р. в с. Малинці (р-н Гвіздець, Станисл. обл.) повстанці здемолювали приміщення сільради. В двох наступних днях здемолювано приміщення сільрад в сс. Трофанівка й Кулачківці.

3. 8. 48 р. в с. Ставчани (р-н Пустомити, Львів. обл.) підпільники спалили скирти в емведівському підсібному господарстві.

В першій половині м серпня 48 р. в с. Вовків (р-н Пустомити, Львів. обл.) повстанці зліквідували уповноваженого по заготівлі, що грабив населення.

4. 8. 48 р. в с. Грабів (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) підпільники здемолювали молочарню й сільраду.

5. 8. 48 р. в с. Майдан (р-н Копичинці, Терноп. обл.) повстанці зробили засідку на большевицьких грабіжників, що прибули до села стягати від людей поставки. Большевики панічно розбіглися, залишаючи одного раненого.

5. 8. 48 р. в с. Кутівка (р-н Копичинці, Терноп. обл.) група підпільників зустріла емведистів. Підпільники обстріляли емведистів і вбили капітана та сержанта РО МВД.

5. 8. 48 р. в с. Бортків (р-н Красне, Львів. обл.) повстанці обстріляли сільраду, де були большевицькі грабіжники. Від повстанських куль один з грабіжників був ранений.

5. 8. 48 р. в лозах над Дністром б. райцентру Заліщики (Терноп. обл.) була перестрілка між підпільниками й емведівською спецгрупою.

5. 8. 48 р. в Болохівському лісі (р-н Войнилів, Станисл. обл.) група повстанців звела бій з відділом МВД.

6. 8. 48 р. б. с. Підвисоке (р-н Бережани, Терноп. обл.) була перестрілка між підпільниками і відділом МВД.

6. 8. 48 р. в с. Барвінкова (р-н Кути, Станисл. обл.) була перестрілка між емведистами й підпільниками. В перестрілці ворог потерпів чималі втрати.

6. 8. 48 р. в лісі б. с. Кривополе (р-н Жаб'є, Станисл. обл.) у сутичці з повстанцями емведисти мали двох ранених.

6. 8. 48 р. в с. Старе Село (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) підпільники здемолювали приміщення сільради й знищили телефонічну лінію.

6. 8. 48 р. в с. Берлоги (р-н Войнилів, Станисл. обл.) повстанці звели бій з відділом МВД.

6. 8. 48 р. в лісі б. с. Зелена (р-н Надвірна, Станисл. обл.) була перестрілка між підпільниками й групою МВД.

6. 8. 48 р. в с. Деревня (р-н Великі Мости, Львів. обл.) підпільники важко поранили уповноваженого райкомпартією по господарських справах, що грабив селян і знущався над ними.

7. 8. 48 р. в районі Городок (Львів. обл.) повстанці спалили колгосп.

7. 8. 48 р. на полі б. с. Добрян (р-н Щирець, Львів. обл.) була сутичка між групою підпільників і емведистами.

7. 8. 48 р. в с. Слобода Болахівська (р-н Болахів, Станисл. обл.) двох підпільників стрінулися з відділом емведистів. Зав'язалась перестрілка, під час якої один емведист був ранений.

7. 8. 48 р. в сс. Струтин Виж. і Ниж. (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) підпільники знищили телефонну лінію.

8. 8. 48 р. в с. Розтінки (р-н Болахів, Станисл. обл.) кількох повстанців стрінулося на дорозі з групою емведистів. Під час перестрілки один емведист був убитий і один повстанець ранений.

8. 8. 48 р. в с. Грімно (р-н Комарно, Дрогоб. обл.) підпільники спалили колгосп.

8. 8. 48 р. в с. Гоголів (р-н Радехів, Львів. обл.) повстанці зліквідували уповноваженого мінзагу, який у нечуваний спосіб тероризував населення.

8. 8. 48 р. в с. Дарчинці Нові (р-н Вашківці, Чернів. обл.) була перестрілка між групою повстанців і відділом МВД.

8. 8. 48 р. в с. Устечко (р-н Товсте, Терноп. обл.) емведисти, переводячи ревізії, зустрілися з одним підпільником. Підпільник засипав емведистів стрілами. Зав'язався нерівний бій, у якому оточений ворогами підпільник загинув.

8. 8. 48 р. в с. Оріховець (р-н Підволочиська, Терноп. обл.) підпільники спалили колгосп.

8. 8. 48 р. повстанці зробили наскок на колгосп в с. Підлипці (р-н Золочів, Львів. обл.). Під час обстрілу був ранений секретар комсомолу.

9. 8. 48 р. на Коршнівських хуторах (р-н Новоселиця, Чернів. обл.) відділ емведистів наскочив на хату, де квартирувало трьох повстанців. Зав'язався бій, що тривав дві години. В бою смертю героїв згинув двох повстанців.

9. 8. 48 р. в с. Русів (р-н Снятин, Станисл. обл.) в сутичці з повстанцями емведисти мали одного вбитого.

9. 8. 48 р. в с. Мшана (р-н Городок, Львів. обл.) підпільники обстріляли бандитів з озброєної адміністрації, що ходили за контингентом. Один грабіжник був убитий, один здався живий, а інші повтікали.

9. 8. 48 р. в с. Спас (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) підпільники знищили сільраду.

9. 8. 48 р. в с. Хацові (р-н Турка, Дрогоб. обл.) емведисти зайшли на подвір'я хати, в якій були в той час повстанці. Повстанці відкрили по ворогові вогонь, від якого впало п'ятьох емведистів.

10. 8. 48 р. в с. Сморгів (р-н Лопатин, Львів. обл.) повстанці застрілили стрибка з райцентру.

10. 8. 48 р. на полях б. с. Ганівці (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) група підпільників стрілася з емведистами. В перестрілці емведисти мали одного вбитого й одного раненого. Один підпільник був легко ранений.

10. 8. 48 р. в с. Плавуча В. (р-н Козлів, Терноп. обл.) повстанці знищили устаткування в колгоспі. Емведисти, стрибки й партійці, що були в той час у селі, заховалися й перелякані просиділи аж до ранку.

10. 8. 48 р. в с. Карабівці (р-н Зборів, Терноп. обл.) підпільники спалили молотілку, якою большевики молотили селянське збіжжя.

10. 8. 48 р. в с. Довжанка (р-н Козлів, Терноп. обл.) повстанці спалили колгосп.

10. 8. 48 р. в с. Конопківка (р-н Микулинці, Терноп. обл.) підпільники спалили колгоспні будинки й устаткування.

10. 8. 48 р. в с. Грабківці (р-н Великі Бірки, Терноп. обл.) повстанці спалили устаткування в колгоспі й МТС та обстріляли охорону колгоспу та гарнізонників МВД. Перелякана охорона втекла.

10. 8. 48 р. в с. Чернилів Руський (р-н Великі Бірки, Терноп. обл.) підпільники спалили колгосп.

10. 8. 48 р. в с. Товстолуг (р-н Великі Бірки, Терноп. обл.) підпільники спалили в колгоспі парову машину, трактор та інший сільсько-господарський інвентар. П'ять стрибків з охорони колгоспу враз із участковими МВД здалися живими.

10. 8. 48 р. в с. Гринява (р-н Жаб'є, Станисл. обл.) була перестрілка між групою МВД і підпільниками.

10. 8. 48 р. в с. Стублі (р-н Здовбунів, Рівен. обл.) повстанці запалили колгосп, при чому вбили одного озброєного вартівника, що ставляв спротив, інші спаніковані розбіглися. Гарнізонники МВД, що квартирували у віддалі 10 м. від колгоспу, залягли в задалегідь приготованих окопах і перелякані, не відкриваючи вогню, пролежали там аж до ранку.

11. 8. 48 р. в с. Будилів (р-н Козова, Терноп. обл.) повстанці спалили збіжжя, яке большевики пограбували в селян.

Під час бльокади військами МВД Тоболівського

ліса (р-н Радехів, Львів. обл.), яка тривала від 10 до 23.8.48 р., була сутичка між групою повстанців та емведівським відділом. Обидві сторони втрат не мали.

11. 8. 48 р. в с. Чистопади (р-н Залізці, Терноп. обл.) шістьох озброєних бандитів з адміністрації ходили по хатах за контингентом. В одній хаті застали вони двох підпільників. Зав'язалась перестрілка, під час якої підпільники постріляли всіх шістьох грабіжників.

12. 8. 48 р. в с. Вербіж (р-н Щирець, Львів. обл.) повстанці звели бій з емведистами.

12. 8. 48 р. між сс. Добряни-Путятичі (р-н Городок, Львів. обл.) підпільники зустрілися з групою МВД. Завваживши ворога, підпільники відкрили вогонь, внаслідок чого був ранений ст. лейтенант МВД. Були, мабуть, і вбиті. Підпільники втрат не мали.

12. 8. 48 р. в с. Гніздечне (р-н Великі Бірки, Терноп. обл.) підпільники обстріляли відділ емведистів. Ворог мав двох вбитих і одного раненого.

12. 8. 48 р. в с. Мишковичі (р-н Микулинці, Терноп. обл.) повстанці спалили автобазу МТС.

12. 8. 48 р. в с. Тулуків (р-н Заболотів, Станисл. обл.) група повстанців мала сутичку з відділом МВД.

12. 8. 48 р. в с. Вільшана (р-н Красне, Львів. обл.) підпільники зробили засідку на стрибків. Стрибки розбіглися, а один з них був ранений. Після того підпільники спалили колгоспну солому і устаткування колгоспу.

13. 8. 48 р. в с. Вербівчик (р-н Підкамінь, Львів. обл.) група повстанців зробила засідку на банду большевицьких грабіжників. Від повстанських стрілів були ранені один емведист і райуповажнений мінзагу. Обидва вони незабаром померли.

13. 8. 48 р. в с. Милятин (р-н Городок, Львів. обл.) підпільники зліквідували завідуючого загальним відділом райвиконкомку.

13. 8. 48 р. в с. Дубівці (р-н Великий Глубічок, Терноп. обл.) повстанці знищили сільраду і спалили парову молотилку, якою большевики молотили грабоване в селян збіжжя.

14. 8. 48 р. б. дільниці Дубина м. Сколе (Дрогоб. обл.) повстанці обстріляли групу емведистів, в наслідок чого двох емведистів було вбитих, а начальник паспортного стола смертельно ранений.

14. 8. 48 р. в райцентрі Миколаїв (Дрогоб. обл.) група підпільників звела бій з відділом емведистів. В бою емведисти втратили одного вбитим і одного раненим.

14. 8. 48 р. в лісі т. зв. Шандрів Звір (р-н Вигода, Станисл. обл.) була перестрілка між підпільниками і емведистами.

14. 8. 48 р. на дорозі б. с. Гаї Зарудянські (р-н Залізці, Терноп. обл.) повстанці ранили уповажного по збиранні контингенту.

14. 8. 48 р. в с. Цукрові (р-н Мізоч, Рівен. обл.) група підпільників зустрілася з опергрупою МВД. В перестрілці підпільники вбили сержанта МВД.

15. 8. 48 р. в с. Вербіж Виж. (р-н Печеніжин, Станисл. обл.) група повстанців мала перестрілку з провокативною бандою МВД.

15. 8. 48 р. в с. Томашів (р-н Войнилів, Станисл. обл.) підпільники спалили дві молотарки, якими большевицькі грабіжники планували молотити селянське збіжжя. Також спалено збіжжя, зграбоване большевиками у селян, що їх вивезено на Сибір.

15. 8. 48 р. в с. Струтин Н. (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) була сутичка між підпільниками і емведистами.

15. 8. 48 р. в Чорному Лісі б. с. Глибоке (р-н Богородчани, Станисл. обл.) була перестрілка між повстанцями і емведистами.

В половині серпня 48 р. на дорозі Стрий-Сколе (Дрогоб. обл.) повстанці зліквідували двох емведистів.

16. 8. 48 р. на хуторах Гаї Ходорівські (р-н Великі Бірки, Терноп. обл.) двох повстанців вийшло на емведівську засідку. Між ними та відділом емведистів зав'язався бій. Почувши стріли, на допомогу повстанцям прибула друга група повстанців, що

була близько. Повстанці звели емведистів у перехрестний вогонь і примусили їх замовкнути. Від повстанських стрілів впало шістьох емведистів, а двох було ранених.

16. 8. 48 р. в лісі б. с. Семигинів (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) була перестрілка між підпільниками і відділом МВД.

16. 8. 48 р. в с. Братишів (р-н Товмач, Станисл. обл.) була сутичка між відділом емведистів і групою підпільників.

16. 8. 48 р. б. с. Остриня (р-н Товмач, Станисл. обл.) група підпільників мала перестрілку з емведистами.

16. 8. 48 р. в с. Кам'яна Гора (р-н Магерів, Львів. обл.) була перестрілка між підпільниками і групою МВД. В перестрілці один ранений підпільник розірвав себе гранатою.

16. 8. 48 р. на полях б. с. Торки (р-н Радехів, Львів. обл.) підпільники мали сутички з відділом МВД.

16. 8. 48 р. на дорозі в лісі б. с. Білоголови (р-н Залізці, Терноп. обл.) підпільники застрілили уповажного по збиранні контингенту. Від убитого забрано зброю і всю документацію.

16. 8. 48 р. на полонині т. зв. Висварки (р-н Жаб'є, Станисл. обл.) була перестрілка між підпільниками і групою МВД.

16. 8. 48 р. в с. Терентіїв (р-н Гоща, Рівен. обл.) підпільники здемолювали приміщення сільради і спалили хату участкового МВД, який тероризував і грабив населення. Участковий оминув смерті тому, що не був дома, але після того втік зі села.

16. 8. 48 р. в с. Луб'я (р-н Заболотці, Львів. обл.) підпільники зліквідували райуповажненого мінзагу, який тероризував населення. Забрано автомат і пістоль.

17. 8. 48 р. в с. Пліски (р-н Коршів, Станисл. обл.) емведисти зустрілися з одним підпільником. В перестрілці тяжко ранений підпільник дострілювався.

17. 8. 48 р. в с. Грушка (р-н Отинія, Станисл. обл.) була сутичка між групою повстанців і відділом МВД.

18. 8. 48 р. в с. Цуцилівці (р-н Жидачів, Дрогоб. обл.) підпільники виконали атентат на участкового МВД. Здобуто 1 СВТ.

18. 8. 48 р. в с. Барилів (р-н Лопатин, Львів. обл.) відбувся бій між групою повстанців і відділом МВД. Ворог втратив двох убитими. В бою загинув один повстанець.

18. 8. 48 р. б. с. Завидовичі (р-н Городок, Львів. обл.) була сутичка між підпільниками і відділом емведистів. Обидві сторони мали по одному вбитому.

18. 8. 48 р. в лісі б. с. Космач (р-н Солотвина, Станисл. обл.) була перестрілка між підпільниками й емведистами.

18. 8. 48 р. в с. Рожанівка (р-н Товсте, Терноп. обл.) повстанці обстріляли групу большевиків. Від повстанських стрілів один большевик був ранений.

18. 8. 48 р. в сс. Волиця, Литятичі і Котів (р-н Бережани, Терноп. обл.) підпільники здемолювали клуби.

18. 8. 48 р. на полях між сс. Богданівка і Гори Стрийковецькі (р-н Збараж, Терноп. обл.) відбувся бій між групою підпільників і сильним відділом МВД. В нерівному бою згинуло чотирьох підпільників.

19. 8. 48 р. в лісі б. с. Зазуличі (р-н Золочів, Львів. обл.) була сутичка між підпільниками й відділом емведистів.

19. 8. 48 р. в лісі б. с. Радванці (р-н Радехів, Львів. обл.) повстанці мали перестрілку з емведистами.

19. 8. 48 р. в лісі б. с. Спас (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) відбувся бій між групою повстанців і відділом МВД.

20. 8. 48 р. в с. Манастирець (р-н Жидачів, Дрогоб. обл.) була перестрілка між групою емведистів і підпільниками.

20. 8. 48 р. група підпільників обстріляла охорону МТС в районі Межиріччя (Рівен. обл.) і знищила трактори й бензину.

20. 8. 48 р. на шляху Хильчичі-Золочів (Львів, обл.) підпільники спалили два мости, щоб припинити вивіз грабованого в селян зерна на заготівний пункт в м. Золочеві.

21. 8. 48 р. в сс. Пліхів і Краснопуца (р-н Бережани, Терноп. обл.) повстанці здемолювали клуби.

21. 8. 48 р. б. с. Поляна (р-н Щирець, Львів, обл.) двох підпільників звело бій з відділом МВД. В бою впав один підпільник, а емведисти втратили чотирьох вбитими.

21. 8. 48 р. на полі б. с. Човгани (р-н Болахів, Станисл. обл.) була перестрілка між підпільниками і відділом МВД.

21. 8. 48 р. на сіножаттях б. с. Межиріччя (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) підпільники мали перестрілку з емведистами.

Під час облави на ліс між сс. Пониквою й Боратином (р-н Підкамінь, Львів, обл.) зав'язався бій між групою повстанців і емведистами. В бою сімох емведистів було вбитих і кількох ранених.

22. 8. 48 р. підпільники здемолювали клуб в с. Поручин (р-н Бережани, Терноп. обл.).

22. 8. 48 р. в лісі б. с. Стільсько (р-н Миколаїв, Дрогоб. обл.) підпільники звели бій з відділом емведистів. По обох сторонах були втрати.

22. 8. 48 р. в с. Радванці (р-н Сокаль, Львів, обл.) була сутичка між підпільниками й відділом МВД.

23. 8. 48 р. в лісі б. с. Дора (р-н Яремче, Станисл. обл.) була перестрілка між повстанцями і групою МВД.

23. 8. 48 р. в с. Труханів (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) була сутичка між групою підпільників і емведистами. В сутичці один підпільник був ранений.

24. 8. 48 р. в с. Золота Свобода (р-н Козова, Терноп. обл.) повстанці спалили молотарку і збіжжя, що його зграбували большевики від родин, вивезених на Сибір.

24. 8. 48 р. в с. Вівня (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) була сутичка між підпільниками і відділом МВД.

24. 8. 48 р. в с. Порудні (р-н Яворів, Львів, обл.) підпільники роззброїли двох емведистів.

24. 8. 48 р. в с. Рожанка Мала (р-н Комарно, Дрогоб. обл.) повстанці зліквідували двох партійців.

24. 8. 48 р. в с. Поточани (р-н Бережани, Терноп. обл.) підпільники здемолювали клуб.

24. 8. 48 р. підпільники застрілили мільціонера в лісі між сс. Новосілка-Залісся (р-н Мельниця Подільська, Терноп. обл.).

25. 8. 48 р. в с. Пониковиця (р-н Заболотці, Львів, обл.) повстанці, що переходили селом, завважили підволу большевиків, які вдень грабили в населення збіжжя. Повстанці відкрили по них вогонь з автоматів, в наслідок чого одного грабіжника ранили. Інші в паніці повтікали.

25. 8. 48 р. в с. Новосілки (р-н Красне, Львів, обл.) підпільники роззброїли стрибків і знищили в сільраді документи.

25. 8. 48 р. б. с. Веринь (р-н Миколаїв, Дрогоб. обл.) була перестрілка між підпільниками і відділом МВД.

26. 8. 48 р. підпільники мали сутичку з емведистами б. с. Радичині (р-н Коженичі, Дрогоб. обл.).

27. 8. 48 р. підпільники зробили засідку на шляху Яблонів-Космач (Станисл. обл.). На засідку наїхала група емведистів. Підпільники відкрили по них вогонь, в наслідок чого вбили одного лейтенанта та ранили двох рядових емведистів.

27. 8. 48 р. в с. Мшана (р-н Зборів, Терноп. обл.) підпільники знищили кінопересувку.

28. 8. 48 р. в с. Трійця (р-н Лопатин, Львів, обл.) була сутичка між групою підпільників і відділом МВД.

28. 8. 48 р. в с. Височанка (р-н Галич, Станисл. обл.) в бою з повстанцями емведисти втратили двох вбитими й одного раненим.

28. 8. 48 р. в с. Гряда (р-н Брюховичі, Львів, обл.) атентатник підпліля виконав атентат на уповноваженого по заготівлі. Здобуто 1 ППШ.

28. 8. 48 р. повстанці знищили телефонічну лінію Долина-Калуш (Станисл. обл.).

28. 8. 48 р. в с. Катериничі (р-н Комарно, Дрогоб. обл.) підпільники знищили кіноапарат.

28. 8. 48 р. в с. Беледуга (р-н Снятин, Станисл. обл.) юнак виконав атентат на участкового МВД, хоча в селі в той час було 25 емведистів. Коли при першому стрілі атентатникові затявся пістоль, він кинувся на участкового і пробив його ножом.

28. 8. 48 р. в с. Королівка (р-н Коломия, Станисл. обл.) емведисти застали в одній хаті підпільника Ярослава. Зав'язався бій, в якому підпільник убив чотирьох емведистів і, будучи раненим, досстрілвся.

28. 8. 48 р. в с. Лапшин (р-н Бережани, Терноп. обл.) підпільники спалили дві скирти державного сіна.

28. 8. 48 р. в с. Накваша (р-н Підкамінь, Львів, обл.) підпільники знищили кіноапарат і здемолювали приміщення сільради.

29. 8. 48 р. в с. Тростянка (р-н Коломия, Станисл. обл.) була сутичка між повстанцями і відділом МВД.

29. 8. 48 р. в с. Рудники (р-н Заболотів, Станисл. обл.) підпільники застрілили начальника колгоспної охорони.

29. 8. 48 р. в с. Старе Село (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) повстанці застрілили стрибка. Здобуто 1 ППШ.

29. 8. 48 р. між сс. Белеїв-Тростянець (р-н Долина, Станисл. обл.) був бій між підпільниками й емведівським відділом. В бою ворог втратив двох убитими і двох раненими. По стороні підпільників був сдин убитий.

29. 8. 48 р. в с. Якубів (р-н Долина, Станисл. обл.) повстанці здемолювали приміщення сільради, молочарню й клуб та знищили телефонічну лінію.

29. 8. 48 р. в Лузі б. с. Рівня (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) підпільники звели бій з відділом МВД.

29. 8. 48 р. б. с. Дора (р-н Яремче, Станисл. обл.) була перестрілка між повстанцями й відділом емведистів.

29. 8. 48 р. б. с. Мужилівичі (р-н Яворів, Львів, обл.) була сутичка між групою підпільників й емведистами.

30. 8. 48 р. б. с. Кропивник (р-н Вигода, Станисл. обл.) була перестрілка між підпільниками й групою емведистів. В перестрілці ворог утратив двох убитими.

30. 8. 48 р. в с. Протеси (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) підпільники здемолювали сільраду й знищили телефонічне устаткування.

Того ж дня в с. Верхня (р-н Войнилів, Станисл. обл.) повстанці знищили телефонічну лінію.

30. 8. 48 р. в с. Нова Гута (р-н Манастириська, Терноп. обл.) була сутичка між групою підпільників і відділом МВД.

31. 8. 48 р. в с. Буянів (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) підпільники здемолювали приміщення сільради й молочарні та знищили телефонічне устаткування.

31. 8. 48 р. в с. Середне (р-н Войнилів, Станисл. обл.) повстанці тяжко ранили завідувачого відділом пропаганди й агітації при РК КП(б)У, в наслідок чого він у дорозі до лікарні помер.

31. 8. 48 р. в с. Поляни (р-н Жовква, Львів, обл.) була сутичка між підпільниками й емведистами.

Осіною 1948 р. в Стрийському р-ні (Дрогоб. обл.) повстанці знищили телефонічні лінії в 35-ох селах та в 30-ох селах здемолювали молочарні. В цей же час в с. Великі й Малі Дідушичі повстанці розбили колгоспні магазини збіжжя і роздали його населенню.

При кінці місяця серпня 1948 р. в с. Стрільків (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) підпільники спалили МТС.

1. 9. 48 р. в сс. Хілчовичі і Тишківичі (р-н Нижанковичі, Дрогоб. обл.) підпільники спалили колгоспнізабудування.

1. 9. 48 р. в с. Гусаків (р-н Нижанковичі, Дрогоб. обл.) підпільники спалили сільраду.

1. 9. 48 р. в с. Чайковичі (р-н Рудки, Дрогоб. обл.) повстанці наскочили на будинок сільради, в якому перебували стрибки й озброєна адміністрація. У висліді цієї акції будинок спалено, двох стрибків поранено та одного вбито.

В м. серпні-вересні 1948 р. в районі Броди (Львів. обл.) підпільники знищили чотири колгоспи.

В цей же час в районі Заболотці (Львів. обл.) підпільники знищили клуби в сс. Колпин і Голосковичі.

В м. серпні 1948 р. в с. Мельнич (р-н Жидачів, Дрогоб. обл.) підпільники здемолювали приміщення сільради й молочарні.

1. 9. 48 р. в с. Суходоли (р-н Заболотці, Львів. обл.) боївка СБ зліквідувала начальника істребительного батальйону.

В м. вересні 1948 р. в с. Верхів (р-н Острів, Рівен. обл.) повстанці знищили клуб і всі списки в сільраді.

2. 9. 48 р. в с. Вовківці (р-н Теофіполь, Кам'янець Подільська обл.) була перестрілка між емведистами й місцевим підпільником. Оточений ворогами підпільник стріляв до ворога до останнього набою і, в безвихідному положенні, дострілювався.

2. 9. 48 р. в с. Передмістя (р-н Золотий Потік, Терноп. обл.) повстанці наскочили на групу большевиків, що приїхала на контроль колгоспу. Від повстанських куль впало трьох большевиків, у тому числі капітан з У МГБ (з області).

2. 9. 48 р. в с. Наконечне (р-н Яворів, Львів. обл.) була перестрілка між підпільниками й емведистами.

3. 9. 48 р. в с. Грушів (Коломийщина, Станисл. обл.) в бою з підпільниками емведисти втратили одного вбитим.

3. 9. 48 р. в с. Бутини (р-н Великі Мости, Львів. обл.) підпільники застрілили капітана погранвійськ МВД й важко поранили одного емведиста.

3. 9. 48 р. в лісі б. с. Копанки (р-н Жовква, Львів. обл.) була сутичка між підпільниками й відділом МВД.

У м. вересні 1948 р. в Стрийському р-ні (Дрогоб. обл.) підпільники знищили дві кінопересувки.

3. 9. 48 р. в с. Жуківці (р-н Ланівці, Терноп. обл.) підпільники знищили документи в сільраді.

4. 9. 48 р. в с. Коростятин (р-н Тучин, Рівен. обл.) боївка СБ (Служба Безпеки) зліквідувала большевицького вислужника — голову колгоспу і організатора стрибків. Після того большевики на якийсь час заперестали свою терористичну колгоспну акцію і змушені були віддати селянам землю, яку відміряли вже до колгоспу.

4. 9. 48 р. в с. Лопатники (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) була сутичка між підпільниками й емведистами.

5. 9. 48 р. в с. Поляниці (р-н Болехів, Станисл. обл.) підпільники знищили молочарню.

5. 9. 48 р. б. с. Ілів (р-н Миколаїв, Дрогоб. обл.) була перестрілка між підпільниками й емведистами.

5. 9. 48 р. в с. Комарин (р-н Крем'янець, Терноп. обл.) повстанці спалили скірти радгоспу та господарські машини й ранили директора радгоспу — вояжого вислужника.

5. 9. 48 р. в Болехівському лісі (р-н Войнилів, Станисл. обл.) підпільники звели бій з відділом МВД.

5. 9. 48 р. в с. Степанівка (р-н Войнилів, Станисл. обл.) була сутичка між групою підпільників і відділом МВД.

6. 9. 48 р. б. с. Любінь Малий (р-н Горолок, Львів. обл.) група повстанців звела бій з емведистами. В бою впало двох повстанців і трьох емведистів.

6. 9. 48 р. в лісі б. с. Крушельниця (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) була перестрілка між підпільниками й емведистами.

6. 9. 48 р. в с. Івашківці (р-н Збараж, Терноп. обл.) група емведистів наскочила на трьох підпільників, що квартирували в одній хаті. Зав'язався важкий, нерівний бій, під час якого згинув один підпільник.

Того ж дня в с. Забуддя (р-н Збараж, Терноп. обл.) емведисти наскочили на криївку хворого підпільника, в якій був він зі сестрою. Підпільник почав відстрілюватись і вбив капітана МГБ та ранив одного бійця. У безвихідному становищі, підпільник та його сестра пострілялися.

6. 9. 48 р. в с. Кокорів (р-н Крем'янець, Терноп.

обл.) повстанці обстріляли емведистів, в наслідок чого одного з них ранили.

7. 9. 48 р. в лісі б. с. Селиська (р-н Яворів, Львів. обл.) була сутичка між групою повстанців і емведистами.

7. 9. 48 р. б. с. Ілем'я (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) була перестрілка між повстанцями і відділом емведистів.

7. 9. 48 р. в с. Поляниці (р-н Болехів, Станисл. обл.) підпільники знищили приміщення сільради й телефонічну лінію.

7. 9. 48 р. на полях б. с. Литятини (р-н Бережани, Терноп. обл.) була перестрілка між відділом МВД та одним підпільником. Підпільник довго стріляв до ворога, та врешті важко ранений — дострілювався.

7. 9. 48 р. в с. Калинівці (р-н Вашківці, Чернецька обл.) була перестрілка між групою МВД й підпільниками.

7. 9. 48 р. в с. Іванівці (р-н Ланчин, Станисл. обл.) в бою з підпільниками емведисти втратили одного вбитим.

8. 9. 48 р. в с. Мізунь Старий (р-н Вигода, Станисл. обл.) підпільники обстріляли емведистів.

8. 9. 48 р. в с. Семегинів (р-н Стрий, Львів. обл.) підпільники ранили участкового МВД.

9. 9. 48 р. в с. Братківці (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) підпільники зліквідували участкового МВД й уповажненого по збиранні контингенту.

9. 9. 48 р. між сс. Чорний Потік і Заріччя (р-н Печеніжин, Станисл. обл.) була сутичка між повстанцями й відділом МВД. В сутичці один повстанець, важко ранений, дострілювався.

9. 9. 48 р. в с. Завалля (р-н Снятин, Станисл. обл.) підпільники зліквідували начальника охорони колгоспу.

10. 9. 48 р. в Чорному лісі б. с. Нова Гута (р-н Станиславів, цієї ж обл.) група повстанців звела бій з відділом МВД.

10. 9. 48 р. група підпільників зробила наскок на лісопункт на приліску Явірник (р-н Жаб'є, Станисл. обл.). З лісопункту забрано гроші й мануфактуру, з чого частину роздано населенню, а частину зужито на потреби підпілля.

10. 9. 48 р. на скраю Буянівського лісу (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) група підпільників зустрілася з відділом емведистів. Зав'язався бій, в якому був важко ранений підпільник Славко. Підпільник Твердий виніс раненого друга з бою, але по дорозі Славко помер. Твердий заховав тіло перед емведистами й долучив до друзів.

11. 9. 48 р. в с. Калюсик (р-н Вінківці, Кам'янець-Поділь. обл.) обстріляно півводу, на якій їхали з райцентру голова колгоспу і бригадир. Вони обидва використовували й переслідували колгоспників. Обидвох поранено.

11. 9. 48 р. в лісі б. с. Олексичі (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) група повстанців мала сутичку з відділом МВД.

11. 9. 48 р. на хуторах Ліброва (р-н Підгайці, Терноп. обл.) була сутичка між підпільниками й емведистами.

11. 9. 48 р. в с. Карлів (р-н Снятин, Станисл. обл.) підпільники зліквідували начальника істребительного батальйону.

11. 9. 48 р. в с. Дубівці (р-н Вел. Глубічок, Терноп. обл.) група емведистів зустрілася з двома підпільниками. Підпільники кинули на них гранати й обстріляли автоматним вогнем, після чого емведисти з одним раненим втекли.

11. 9. 48 р. в с. Ізидорівка (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) підпільники здемолювали приміщення сільради й знищили телефонічний апарат.

11. 9. 48 р. в с. Протеси (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) повстанці знищили кіноапарат.

12. 9. 48 р. на полі б. с. Підпечари (р-н Станиславів, цієї ж обл.) була сутичка між підпільниками й відділом МВД.

12. 9. 48 р. в с. Поріччя (р-н Горолок, Львів. обл.) повстанці наскочили на будинок міліції, при чому вбили одного міліціонера, а будинок спалили.

13. 9. 48 р. б. с. Морянець (р-н Краковець, Львів.

обл.) була сутичка між підпільниками і відділом МВД.

13. 9. 48 р. в с. Підпечари (р-н Станинлавів цієї ж обл.) була перестрілка між підпільниками і групою емведистів.

13. 9. 48 р. б. с. Ангелівка (р-н Підкамінь, Львів. обл.) в лісі повстанці зробили засідку на емведистів, з якої вбили старшого лейтенанта МВД.

14. 9. 48 р. з ініціативи підпілля виконано атентат на партійця, який тероризував населення в с. Ляховичі Подорожні (р-н Журавно, Дрогоб. обл.). Здобуто 1-го кріса й пістоль.

14. 9. 48 р. б. с. Мокротин (р-н Жовква, Львів. обл.) емведисти наскочили на криівку двох підпільників. Зав'язався бій, в якому оточені підпільники загинули від гранат.

14. 9. 48 р. в лісі б. с. Михайлевичі (р-н Рудки, Дрогоб. обл.) підпільники вбили начальника стрибків, кол. тюремного ключника.

14. 9. 48 р. б. с. Воля Велика (р-н Миколаїв, Дрогоб. обл.) була сутичка між групою повстанців і відділом МВД.

14. 9. 48 р. в с. Стоянів (р-н Радеків, Львів. обл.) підпільники спалили колгосп.

15. 9. 48 р. в с. Зашків (р-н Жовква, Львів. обл.) атентатник підпілля зліквідував команданта міліції.

15. 9. 48 р. в с. Любша (р-н Журавно, Дрогоб. обл.) підпільники здемолювали приміщення сільради і знищили телефонну лінію.

15. 9. 48 р. в с. Саджава (р-н Ланчин, Станисл. обл.) була сутичка між підпільниками й емведистами.

16. 9. 48 р. в с. Чайковичі (р-н Рудки, Дрогоб. обл.) підпільники спалили колгоспну стодолу з пограбованим від селян збіжжям і сіном.

16. 9. 48 р. в лісі б. с. Базниківка (р-н Бережани, Терноп. обл.) трьох підпільників звели півтораголинний бій з відділами МВД, що проводили облогу. Всі три підпільники в героїському бою загинули.

16. 9. 48 р. в с. Ясенів (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) повстанці здемолювали приміщення сільради й клуб.

17. 9. 48 р. в с. Черешнівка (р-н Дубно, Рівен. обл.) була сутичка між групою підпільників і емведистами.

17. 9. 48 р. в лісі б. с. Дідушичі (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) була перестрілка між підпільниками й емведистами.

17. 9. 48 р. в с. Грабівка (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) була сутичка між повстанцями й відділом МВД.

17. 9. 48 р. в лісі б. с. Хошів (р-н Олександрія, Рівен. обл.) емведисти зайшли над криівку підпільників. Підпільники вискочили на вогонь і відкрили по них вогонь. Зав'язався бій, у висліді якого оточені переважачими силами ворога підпільники загинули.

17. 9. 48 р. в лісі б. с. Криве (р-н Козова, Терноп. обл.) підпільники звели бій з відділом МВД.

17. 9. 48 р. в с. Стрільківці (р-н Борщів, Терноп. обл.) повстанці застрілили інспектора райфінвідділу і фінагента, що грабували населення з останніх грошей.

17. 9. 48 р. на шляху б. с. Пістинь (р-н Косів, Станисл. обл.) підпільники звели бій з відділом МВД. Ворог утратив одного вбитим.

17. 9. 48 р. в с. Бутині (р-н Вишнівесь, Терноп. обл.) підпільники знищили в сільраді телефонний апарат і документи.

18. 9. 48 р. на полях б. с. Плотича (р-н вел. Глубічок, Терноп. обл.) підпільники знищили колгоспний трактор і бензину.

18. 9. 48 р. в с. Рунгури (р-н Печеніжин, Станисл. обл.) в бою з підпільниками емведисти втратили одного вбитим.

18. 9. 48 р. в лісі б. с. Базниківка (р-н Жидачів, Дрогоб. обл.) підпільники виконали атентат на участкового МВД. Здобуто 1 СВТ.

18. 9. 48 р. в с. Камінь (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) підпільники мали перестрілку з емведистами.

18. 9. 48 р. в с. Велдіж (р-н Вигода, Станисл. обл.) підпільники здемолювали сільраду.

18. 9. 48 р. між сс. Скварява-Тернів (р-н Жовква, Львів. обл.) група підпільників звела бій з відділом МВД.

18. 9. 48 р. в с. Дуброва на шляху Станиславів-Надвірна (р-н Богородчани, Станисл. обл.) була перестрілка між підпільниками й емведистами.

19. 9. 48 р. в с. Грабів (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) підпільники знищили приміщення сільради й молочарню.

19. 9. 48 р. в с. Бистриця (р-н Надвірна, Станисл. обл.) була перестрілка між повстанцями й емведистами.

19. 9. 48 р. підпільники знищили трактор в селі Корсів (р-н Броди, Львів. обл.).

19. 9. 48 р. в с. Глинка (р-н Рівне, цієї ж обл.) група підпільників мала перестрілку з відділом МВД. Один ранений підпільник дострілювався.

19. 9. 48 р. повстанці зробили наскок на т. зв. «гражданстрой» (р-н Жаб'є, Станисл. обл.). Здобуто мануфактуру повстанці роздали населенню.

19. 9. 48 р. в р-ні Краковець (Львів. обл.) підпільники застрілили працівника контрозвідки Нагаївської погранзастави, а також одного сержанта і одного рядового пограничника. Здобуто 1 ППШ, 1 кріс і пістоль.

19. 9. 48 р. в с. Залуче Дол. (р-н Снятин, Станисл. обл.) підпільник застрілював начальника стрибків.

20. 9. 48 р. в с. Миловання (р-н Тисьмениця, Станисл. обл.) підпільники спалили сільраду.

20. 9. 48 р. в с. Перв'ятичі (р-н Сокаль, Львів. обл.) підпільники спалили колгоспні будинки.

20. 9. 48 р. в с. Спасів (р-н Сокаль, Львів. обл.) підпільники спалили колгосп.

20. 9. 48 р. в лісі б. с. Нинів Дол. (р-н Дрогобич, цієї ж обл.) була сутичка між групою повстанців і відділом МВД.

20. 9. 48 р. в с. Перев'ятичі (р-н Сокаль, Львів. обл.) була сутичка між групою повстанців і відділом МВД.

20. 9. 48 р. в с. Острів (р-н Рудки, Дрогоб. обл.) підпільники спалили колгосп і обстріляли станцію стрибків.

20. 9. 48 р. в с. Белеїв (р-н Долина, Станисл. обл.) повстанці здемолювали приміщення сільради й молочарню.

20. 9. 48 р. в с. Верем'яни (р-н Золотий Потік, Терноп. обл.) підпільники обстріляли групу емведистів, в наслідок чого один емведист був убитий.

21. 9. 48 р. в м. Болехів (Станисл. обл.) була сутичка між підпільниками й емведистами.

21. 9. 48 р. в лісі б. с. Тисів (р-н Болехів, Станисл. обл.) була перестрілка між повстанцями й емведистами, які тримали засідку.

21. 9. 48 р. в лісі між сс. Лисовичі-Моршин-Нинів (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) була сутичка між повстанцями й відділом МВД.

21. 9. 48 р. в с. Поршна (р-н Миколаїв, Дрогоб. обл.) підпільники звели бій з відділом МВД. Ворог втратив одного вбитим та одного раненим.

21. 9. 48 р. в с. Стинава Виж. (р-н Сколе, Дрогоб. обл.) група підпільників звела бій з відділом МВД. В бою впало чотирьох емведистів і двох підпільників.

21. 9. 48 р. на полях б. с. Поратин (р-н Радеків, Львів. обл.) була сутичка між групою повстанців і відділом МВД.

21. 9. 48 р. в с. Спас (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) підпільники спалили міст вузьколінійної залізнички між сс. Луги-Спас.

емведистами.

21. 9. 48 р. в с. Цвітова (р-н Жидачів, Дрогоб. обл.) була перестрілка між групою підпільників і відділом МВД.

21. 9. 48 р. в с. Булилів (р-н Козова, Терноп. обл.) підпільники застрілили агента райконтори мінзагу, який грабував і побивав населення.

21. 9. 48 р. в с. Угерці (р-н Городок, Львів. обл.) підпільники спалили будинки заготскоту.

21. 9. 48 р. в с. Глинна (р-н Козова, Терноп. обл.) трьох емведистів наскочило на хатч. в якій вече-

ряли повстанці. Повстанці застрілили сержанта МВД, а одного емведиста поранили.

21. 9. 48 р. в райцентрі Славсько (Дрогоб. обл.) підпільники обстріляли групу емведистів, в наслідок чого був важко ранений ст. лейтенант МВД.

22. 9. 48 р. в с. Цвітова (р-н Войнилів, Станисл. обл.) була перестрілка між повстанцями й емведистами. Обидві сторони втрат не мали.

22. 9. 48 р. в с. Вовчків (р-н Жовтень, Станисл. обл.) підпільники роззброїли станицю стрибків. Здобуто 10 крісів, 1 автомат, 1 СВТ і амуніцію.

23. 9. 48 р. в с. Підвисока (р-н Козин, Рівен. обл.) група повстанців звела бій з відділом МВД.

23. 9. 48 р. в с. Лисовичі (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) була перестрілка між підпільниками й бандитами з адміністрації, що грабували населення.

23. 9. 48 р. в с. Новий Тараж (р-н Почаїв, Терноп. обл.) підпільники знищили приміщення сільради й клубу.

24. 9. 48 р. в с. Побіч (р-н Заболотці, Львів. обл.) повстанці знищили колгосп, при чому вбили двох більшовиків та кількох поранили.

24. 9. 48 р. в с. Михова (р-н Луківці, Волин. обл.) була сутичка між підпільниками й емведистами.

Наприкінці місяця вересня 1948 р. між підпільниками й емведистами була низка сутичок теж у районах Щацьк, Рагно, Камінь Каширський (Волин. обл.).

24. 9. 48 р. в с. Миколаїв (р-н Лопатин, Львів. обл.) підпільники здемолювали клуб і зліквідували одного партійця.

24. 9. 48 р. в лісі між сс. Грицеволья-Щуровичі (р-н Лопатин, Львів. обл.) була перестрілка між повстанцями й емведистами.

25. 9. 48 р. в с. Бишів (р-н Жовтень, Станисл. обл.) повстанці спалили колгосп.

25. 9. 48 р. в с. Чорнокінці (р-н Тисьмениця, Станисл. обл.) підпільники застрілили участкового МВД.

25. 9. 48 р. на хуторі Грицина (р-н Радехів, Львів. обл.) була перестрілка між підпільниками і групою МВД.

25. 9. 48 р. в Чорному лісі на терені Богородчанського р-ну (Станисл. обл.) повстанці мали перестрілку з відділом МВД.

25. 9. 48 р. б. с. Чорнилів Руський (р-н Великі Бірки, Терноп. обл.) група повстанців звела бій з відділом МВД. В бою загинуло геройською смертю двох повстанців. Ворог на другий день забрав своїх убитих і ранених автомашинами.

26. 9. 48 р. в с. Озерянка (р-н Зборів, Терноп. обл.) підпільники обстріляли групу емведистів, в наслідок чого трьох емведистів було ранених.

26. 9. 48 р. в с. Лопушна (р-н Почаїв, Терноп. обл.) підпільники спалили колгосп. Охорона колгоспу втекла.

26. 9. 48 р. група підпільників зробила засідку на автомашину з емведистами, що переїздила через Чорний ліс (р-н Підкамінь, Львів. обл.). Підпільники відкрили по надїждяючій автомашині вогонь. Авто було знищене. Двох емведистів вбито (в тому капітана МВД — команданта тюремної охорони) та двох поранено.

26. 9. 48 р. була сутичка між повстанцями і емведистами б. с. Скварява Нова (р-н Жовква, Львів. обл.).

26. 9. 48 р. в с. Черниця (р-н Миколаїв, Дрогоб. обл.) підпільники мали сутичку з емведистами.

27. 9. 48 р. в с. Рясна Польська (р-н Івано-Франківський, Львів. обл.) підпільники зліквідували одного міліціонера й одного партійця.

27. 9. 48 р. на полі б. с. Довге (р-н Стрий, Дрогоб. обл.) підпільники звели бій з відділом МВД. У виступі бою був убитий ст. лейтенант і один емведист ранений.

27. 9. 48 р. в сс. Спас і Струтин Виж. (р-н Рожнітів, Станисл. обл.) підпільники знищили сільраду й молочарню.

27. 9. 48 р. в лісі б. с. Поляниці (р-н Болехів, Станисл. обл.) була сутичка між групою повстанців і емведистами.

27. 9. 48 р. в с. Ст. Кокорів (р-н Крем'янець, Терноп. обл.) в бою з підпільниками був важко ранений один емведист.

27. 9. 48 р. в с. Попівці (р-н Бережани, Терноп. обл.) відділ емведистів наскочив на криївку двох підпільників. Зав'язався бій, в якому підпільники, оточені ворогом, загинули.

28. 9. 48 р. в лісі б. с. Іванків (р-н Скала-Подільська, Терноп. обл.) була перестрілка між групою підпільників і емведистами.

28. 9. 48 р. в с. Туради (р-н Жидачів, Дрогоб. обл.) підпільники здемолювали приміщення сільради молочарні й клубу.

28. 9. 48 р. в лісі б. с. Рудники (р-н Отинія, Станисл. обл.) повстанці знищили машину-молотілку, якою молочено пограбоване у селян збіжжя.

29. 9. 48 р. б. с. Петранка (р-н Перегінсько, Станисл. обл.) була перестрілка між підпільниками й опергрупою МГБ.

29. 9. 48 р. в с. Бряза (р-н Болехів, Станисл. обл.) повстанці зловили участкового МВД. Здобуто автомат і пістоль.

29. 9. 48 р. в лісі б. с. Либохора (р-н Славсько, Дрогоб. обл.) група підпільників звела бій з відділом емведистів. Ворог втратив двох убитими й одного раненим. В бою один ранений підпільник, щоб не попасти живим у руки ворога, розірвав себе гранатою.

30. 9. 48 р. в лісі б. с. Феліцінталь (р-н Славсько, Дрогоб. обл.) була сутичка між групою повстанців і відділом МВД.

30. 9. 48 р. в с. Качанівка (р-н Підволочиська, Терноп. обл.) атентатник з доручення підпілля трьома пострілами з пістоля вбив райуповажного по збиранні контингенту й секретаря парторганізації та ранив директора дитдому. Всі вони в нечуваний спосіб знущалися над населенням. Атентат виконано біля самої станиці стрибків.

30. 9. 48 р. під лісом б. с. Вертедка (р-н Залізі, Терноп. обл.) група повстанців звела бій з відділом МВД.

30. 9. 48 р. повстанці здемолювали приміщення молочарень, сільрад, і клубів в селах: Пняни й Волиця Гніздичівська (р-н Жидачів, Дрогоб. обл.).

Стратегія таємної війни

(Зреферування II-го розділу авторової книжки „Таємні сили й техніка підпільної війни”, Лондон, 1950)

Організація народних повстань й керування ними це таке ж саме мистецтво, що й традиційна війна. Вони підпадають під своїрідні практичні засади, недотримання яких вестиме до упадку,— писав К. Маркс у «Революція й контрреволюція в Німеччині». Труднощі ж в підпільній війни немалі: недостатня підготовка, половинчасті заходи чи то промахи в їх реалізуванні ведуть до поважних і зайвих втрат кров'ю й майном.

Загальні революції, в яких беруть участь цілі народи, мусять бути ведені за зовсім іншими напрямними від тих засад, за якими використовуються в бою регулярні армії. Загальні засади стратегії й тактики народної війни, щоправда, даються визначити, але їх притримування не конче даватиме ті самі висліди, бо кожен аспект такої боротьби має свої власні особливості, а кожна акція відбувається серед зовсім інакших обставин. Єдині передбачні чинники тут це ті, що складаються зі схопних і окреслених елементів таких, як час і простір, терен, кліматичні умови, число бойовиків, видайність транспортної системи, число й якість озброєння та інших допоміжних технічних засобів. Психологічні ж і моральні чинники не даються ні схопити, ні вирахувати та виразити окресленими величинами.

Годі бо враховувати при тому індивідуальні характеристики людей, що з ними приходить тут мати до діла. Можна лише сказати, що війна це двобій поміж двома протилежними волеспрямуваннями. Тоді як загалом дві третини стратегії й тактики піддаються якимсь законам, то остання третина залишається невловленною. Цей чинник можна зрозуміти інстинктом, а його стосування залежить від нагоди й ініціативності.

Ясний образ про стратегію підпільної війни дається накреслити при порівнюванні її із стратегією нормальної війни. В нормальної війни мета зовсім ясна: знищити противника в бою. Її успішне досягнення вимагає сконцентрованого застосування всіх можливих засобів на суходолі, в повітрі, чи в певних випадках — на морі, щоб добитися переваги над противником. Найкраща засада, як вигравати бої, це—за словами Клявзевіца — завжди бути сильнішим у вирішному пункті. Мольтке тут говорив: «Спрямувати на поле бою тих декілька армій, що досі були відокремлені», а Людендорф писав: «Армія ніколи не надто сильна в пункті, де шукаємо вирішення».

Чи то така битва має місце в відкритому терені у рухомій війні, а чи це якась знищувальна битва в позиційній війні, то перемога завжди вимагає матеріальної і моральної переваги у слухному місці й часі, абож іншими

словами -- вимагає сконцентрування власних сил у часі й просторі.

Битви в підпільній війні, якщо їх так загалом можна називати, мають зовсім інший характер. Немає бо тут ніякого поля бою у властивому значенні цього слова, ні ніякого більшого удару, але велике число малих ударів і то наносених без перестанку в усіх напрямках і повсякчасно. Цю рису можна окреслювати як розпороченість у часі й просторі. У цій війні загальний вислід цих мало-маштабних операцій можна зрівняти з операціями однакової силою регулярної армії.

Зосередження з однієї сторони, розпорочення з другої; у цій антитезі лежить істотна різниця поміж стратегією й тактикою цих двох типів війни: нормальної й таємної.

Така аналіза веде до двох дальших важливих понять стратегії: централізації й децентралізації. Перша загально характеризує стратегічні й тактичні акції, оперті на концентрації — зосереджуванні; підстава ж підпільної стратегії й тактики це децентралізація у стосунку до командування, організації, комунікацій, постачання тощо. Це конечне не лише через вимогу розпорочення в боротьбі, але й через нелегальну атмосферу, в якій усі підпільні рухи примушені діяти.

Знищення запільної структури армії приводить фронтові частини до стану фасади, що може за певних умов завалитися при порівняно невеликому зусиллі. Народна війна може знищувати одну регулярну армію по одній і то не наносячи їм великих ударів щодо людей і матеріалу. Ідеалом стратегії такої таємної війни є за допомогою розпорочення розколоти якусь кампанію на низку ізольованих сучіток, у яких регулярна армія не в стані використовувати своєї переваги в матеріалі. Скупченість по стороні нерегулярних частин приведе їх до знищення, професійні ж армії через свою організацію й традиційні типи формацій є в багато гіршому положенні при стосуванні нетрадиційних методів бою.

Підпільні рухи не розвивалися з властивих військових частин, але зцементувалися індивідуальностями при доволі широкому типі дисципліни, які не визнавали ніяких кодексів стратегії й були абсолютно свободними у своїх рухах. Вони оминають за всяку ціну регулярних битов, сила ж їхньої оборонної лінії лежить у розпорочуванні. Партизани атакують зненацька і зникають так само скоро, коли їх примушувати до оборони. «Вони є скрізь і ніде, вони носять свою власну оперативну базу з собою і всяка акція проти них якстій викликає їхнє зникнення, як цілі» — писав у

1854 р. К. Маркс з приводу еспанської партизанки проти Наполеона.

Регулярний вояк без окресленої цілі—безсилий. Він може втримувати тільки те, що він у даному часі займає, а займати може лише те, що може покривати вогнем своєї рушниці. Істотна засада партизанської війни полягає в істотному висмикуванні ворогові з рук. Т. Е. Лоренс у своїй книзі «Сім стовпів мудрости» при нагоді протитурецької партизанки арабів у 1-ій світовій війні каже: «Ніколи не ставайте цільною шайбою (мишенню). Багато бо турків на нашому фронті не мало змоги за всю війну вистрілити в нас, а ми ніколи не були в дефензиві, хіба в наслідок припадку або помилки». Лоренсова стратегія була отже справжньою антитезою класичної. Сот. Лідделл Гарт у своїй книжці «Стратегія непрямого наближування» пише про ту війну: «Тоді, як нормальні армії стараються зберегти стик з противником, то араби якраз намагалися його оминати. Тоді, як нормальна армія старається знищити ворожі сили, араби старалися єдино знищити матеріял і то там, де не було ворожих сил. Але Лоренсова стратегія ішла далі: замість пробувати прогнати противника, відрізуючи йому постачання, Лоренс старався його затримувати, допускаючи невеличкі харчі до нього так, що чим довше ворог там затримувався, тим слабший і пригнобленіший він ставав. Удари могли б його привести до сконцентрування і упрощення постачання й безпеки: також «колення» тримало противника розпорешим. Не зважаючи на всю її неконвенціональність, ця стратегія тільки веде до свого логічного заключення: переслідувати лінію якнайменшого спротиву. Арабська армія ніколи не пробувала втримувати чи поправляти якогось догідного становища, але відступала і вдаряла знову ще десь інде. Вона вживала якнайменшої сили в якнайшвидшому часі і на якнайрозлогіших відстанях. Продовжувати акцію, аж поки ворог не змінив би своїх рішень, ставити йому спротив, означало б зламати основну засаду — не дати себе зробити цільною шайбою».

Так само запевнює партизанам безпеку велике число наступальних акцій, бо ж напр. найбільші та найкраще вивіновані поліційні сили будуть безсилі в країні, де все населення почне красти. Факт, що партизани постійно стосують нові методи боротьби проти своїх противників, це той інший іще їх засіб безпеки. «Томущо обставини, серед яких нам доводилося діяти, ніколи не були двічі такі самі, то ми не могли стосувати тих самих методів більш ніж один раз і в наслідок того ворожа розвідка цілком потратила голови. Тоді, як батальйони й дивізії є завжди тих самих розмірів, розвідкові відділи працюють поза шаблоном. Наша сила полягала в змінуванні...», — писав Лоренс.

На практиці то ці названі стратегічні принципи стосуються й соціальних заворушень та революцій. Але тоді вони мусять стояти в належному стосунку до політики тієї потуги, що підтримує такий рух іззовні.

Партизанські бої належно сповняють своє завдання єдино, якщо їх пляни тісно пов'язані з загальним веденням війни. Їх вплив на нормальну стратегію може бути прямий або посередній. Тоді як акція советських партизан була безпосередньо пов'язана з основною стратегією Червоної Армії, їх вплив на вислід битов був безпосередній. На Балкані ж партизанська боротьба велася поза реном великих стратегічних операцій війни і Тітове повстання мало тільки посередній вплив. Події 2-ої світової війни показали, що ніякий підпільний рух не може привести до вирішного розвитку на своєму власному терені, якщо його дії не скоординовані з широкими стратегічними операціями. Тітв кінцевий успіх залежав від того, що гро німецької армії було спаралізоване й розбите альянтськими військами на інших театрах війни — на заході — у Франції, на сході — в Росії й на півдні — в Італії. Що більше було скоординовання поміж підпільними рухами та союзними регулярними частинами, тим кращих успіхів можна було добитися.

Народні повстання й революції рідко добиваються успіху без допомоги ззовні. В таких випадках перемагають вони тоді, якщо поважні частини регулярної армії перейдуть до повстанців, або якщо ціла адміністративна структура держави розпадається. Саме російська революція дає приклад такого розвитку. Без чужої підтримки вона тяглася довший час, аж поки не назріла до відкритої революції; навіть розгром царських армій в російсько-японській війні 1905 р. не вистачав. Проте численні битви, програні росіянами в 1-ій світовій війні, показали важливими для успіху революції. З другої сторони, партизанські війни через свою велику затажність можуть так вичерпати обидві сторони, що остаточно кінчаються компромісом, який, само собою, не завжди означає кінець ворогуванню. Причиною цього є те, що всі рухи спротиву носять виразно політичний характер і авторитет їх провідників часто опертий на їхньому ж політичному впливові. А звідси їх рішення можуть інколи й не збігатися з поглядами партизан, над якими вони мають тільки обмежену владу. Іншими словами, революція не кінчається ніколи і є засуджена на невдачу з хвилиною, коли її учасники перестають бути революціонерами; її розвиток залежить радше від мас, ніж від її провідників.

Революції й підпільні рухи повинні бути започатковувані й керовані спершу ззовні; матеріяльна бо допомога відиграє велику роль, а політична й дипломатична підтримка теж не менш необхідні.

Алеж чи то в часі миру чи війни, що довше якесь народне повстання позбавлене матеріальної чи моральної підтримки, тим важчим стає його положення й тим більше воно втрачає із своєї корисності для стратегії дано-часової війни, чи то для політичних плянів на випадок не об'явлюваної ще війни.

Тоді, як у регулярній стратегії слово «ціль» має чітко окреслене значення, то в партизанській війні можна говорити лише про стратегічні цілі. Згідно із Клявзевіцом, стратегія це «використовування битви для цілів війни», алеж характеристична признака партизанської боротьби це постійне турбування, а воно само по собі не є вирішальне. Воно може причинитися до вирішень тільки, якщо пов'язане з регулярною стратегією. Тут і причина, чому властиві партизанські бої не визнають ні офензивних, ні дефензивних стратегічних цілів. Вони мають офензивну, чи дефензивну вартість лише настільки, наскільки в їх пляні є впливати на стратегію регулярної армії. Рух спротиву, зорганізований для цілів відкрити двері якоїсь країні для інвазійної армії, діє тут у характері підмоги в офензивній стратегії, і звідси має офензивний характер. З другої сторони, партизанська війна, започаткована проти заплілля окупаційної армії, має в ґрунті речі дефензивний характер.

Якщо в загальній схемі якоїсь світової війни підпільні рухи бувають стратегічно дефензивні, то тактично вони повинні бути офензивні. Партизанська війна не може діяти дефензивно; вона завжди або атакує, або відступає і ніколи не є в заслої. У своїй статті «Революція й контрреволюція» (1852) К. Маркс твердить: «Оборона це смерть народної війни! Вона бо угробить таку війну ще до початку боротьби.» Широковідомий аксіом про те, що наступ це найкраща форма оборони, стосується зокрема підпільної тактики. Протинаступи в широкому маштабі тут рідкі, бо ж вони тільки натрапили б на зосереджені сили регулярних військових частин. Партизани рідко можуть надіятися відбити від регулярних частин втрачене становище, а саме таке намагання закінчилося б їхнім власним знищенням.

Перевага партизанки лежить у її рухливості. Партизани це наче якась рідина; вони просочуються крізь ворожу лаву й появляються знову на її тилах, щоб заатакувати там, де лише знайдуть пункт найслабшого спротиву. Вони постійно загрожують комунікаційним лініям і сполуці ворожих частин і ця загроза це одночасно один із їх найкращих засобів оборони.

При тому партизани не потребують боятися наступу на свої тили та й утрата терену для них без значення. Із стратегічної точки бачення вони й не мають нічого істотного для втрачання, і звідси й нічого для оборонювання. В афганській війні англійці були заскочені легкістю, з якою тубильці зникали з поля дії,

тільки щоб зібратися знову в іншому місці. Після бою вони часто заховували свою зброю й тоді вітали англійців при вході до своїх селищ. Французам траплялися подібні несподіванки в Марокко.

Підставові елементи стратегії -- час і простір -- важливі і в стосунку до поведінки партизан. Народне повстання, як і всяка інша військова операція, повинно відбуватися в слушному місці і в відповідному часі.

Зі стратегічної точки бачення чинник часу має зовсім інакшу вартість у партизанських рухах. Тоді, як регулярні армії вже існують перед вибухом війни, то партизанські рухи організуються адебільша аж в її ході. Перед такою політичною організацією, необхідною для зосередження національних чи соціальних невдоволенців, стоїть важка робота, бо дійти до народних мас пропагандою це довге й важке завдання. Досвід 2 ої світової війни показав, що довгі війни сприяють розвоєві підпільних рухів, послідовно перетворюючи їх від примітивних форм боротьби до стану піврегулярних армій. Такий послідовний розвиток зовсім природний. Воно було б важко присилувати якийсь підпільний рух набирати наперед окреслених форм, як воно мається справа з регулярним військом. Далі ж сама еволюція підпільної війни залежить куди більше від особливих обставин, ніж хоча б нормальна війна. Все, що можна тут зробити, це пробувати впливати на цей розвиток. Алеж це делідкатне завдання, подібне до ролі того оголодника, що повільно й обережно пробує змінити форму якоїсь рослини; при тому завжди існує ризик повної невдачі.

З точки бачення «місця», то що стратегічно важливіша якась околиця, то більша, очевидно, вартість повстання, що вибухає у ній. Високоцивілізовані країни куди вразливіші на наслідки підпільного наступу, ніж примітивні громади. Одночасно в таких околицях куди легше зорганізувати й оборону. У партизанській війні стратегічне значення якоїсь околиці окреслюється в основному операціями регулярних армій і її економічною та індустриальною вартістю для ворога. У такому часі, коли все запряжене до воєнної машини, всі околиці з точки бачення воєнної економіки мають свою вартість. Всякий рух спротиву створює роз'ятрене болюче місце в запільних областях ворога і відтягає його частини з фронту. В нашу добу тотальної війни воююча потуга може почати революцію навіть у якійсь неутральній країні, щоб позбавити противника важливої економічної допомоги, а за деяких умов це може бути куди корисніше, ніж втягання цієї неутральної країни у війну.

Очевидно, розпалення народного повстання куди легше приходить в примітивних країнах, ніж у густо заселених околицях, чинник якраз протилежний до стратегічної вартости підпільних рухів, головні цілі яких

це густо заселені райони. Бо ж ті охоплюють не лише важливі економічні осередки, вони теж є й головними центрами комунікаційних ліній і тому являються важливими цілями для класичної стратегії. Але те, чого партизани не можуть добитися самі проти індустріальних центрів саботажем, того вони дуже часто можуть довершити у своєму сусідстві, проводячи постійні атаки на ці комунікаційні лінії. Воно можливе, само собою, що важливі лінії постачання регулярної армії можуть проходити крізь зовсім примітивні країни.

У загальному світовому конфлікті можна почати декілька народних повстань у дуже віддалених районах, синхронізуючи їх у часі й просторі із стратегічними операціями регулярних військ. Таким способом можна створити низку подібних взаємовіддіювань, як вони можливі поміж окремими битвами регулярної кампанії. Тоді як одна якась партизанська акція паралізує нафтову продукцію, інша може саботувати вугільні шахти і сталеварні ще десь інде, третя ж може заатакувати і спинити рух на головній лінії підвозу військ на фронт.

У народній війні якась околиця вважається стратегічно здобутою тоді, коли її населення готове боротися за політичну ідею того підпільного руху. В такому розумінні поняття простору у таємній війні має зовсім інше значення від того, що в класичній стратегії. Партизанський рух не здобуває терену широкомасштабним, добре зорганізованим і скоординованим маневром. Його ціллю ніраз не є нормальне здобування території. Тільки зрідка такі здобуті околиці тут можуть бути охоронювані в військовій точці бачення, а ще менш оборонювані силою зброї перед регулярним військом. Але такі нові околиці можуть бути здобуті за допомогою пропаганди і втримувані підпільними політичними організаціями.

Звідси ясно, що стратегічні рухи в партизанській війні дуже різняться від рухів у нормальній війні. Рухи спротиву є обмежені до терену їх походження, з яким вони зв'язані через свою тактику наглих ударів, засідок і ухилювань від бою. З другої сторони їхні операції окреслюються назагал характером рейду. Що більш вони віддаляються від своєї «бази», то більша правдоподібність, що вони втрачатимуть свою перевагу в тому, що знають місцевості, терен, населення й його звичаї, мовні звички, тощо. Їм буде дуже важко робити рухи в великому масштабі щодо їх розмірів, сили і стратегічних цілів, через вимогу завжди оперувати таємно і зберігати свою основну притаманність — заскочення. Крім того для успішності широких операцій потрібно докладної співпраці в часі й просторі та строго централізованого командування. Про жодну з тих передумов не може бути мови в підпільних рухах, що своєю природою — нелегальні.

Ці замітки стосуються зокрема умов по європейських країнах і винятками тут не є ні Росія, ні Югославія. Хоча партизанській війні в Балканських горах дуже сприяє сама природа терену, то початковий характер Тітового руху спротиву теж був вузько локальний. У початках були тут створені чисто локальні організації спротиву — «одреди», щось ніби регіональні загони. Аж пізніше дійшло до створення югославської визвольної армії. На невеличкій території — в окремому лісі, чи горах невеличка група підпільників організувала такий «одред», названий за такою то горою, лісом, чи данорайонним центром; його круг діяння був специфічно локальний. Як же ж ворог прогнав його з того району операцій, то він мусів старатися повернутися туди знову і то чим скоріш. Це й надавало цьому спротивові справді народного характеру: люди обороняли свої хати й місцевини. Сотні таких «одредів» постали в рр. 1941—42 й аж до кінця війни становили вони головне джерело рекрутів для рухомих формацій.

Таким чином опанування свіжих територій очевидно збільшує й число партизан. Навіть якщо регулярні частини й мають перевагу в матеріалі й кращу організацію, то з уваги на симпатії великої маси населення, партизани в загальному міцніші щодо людської сили. Окупаційним силам важко контролювати широку територію: чимало її районів загалом не має окупаційних частин, бо ті можуть контролювати тільки найважливіший терен. Що далі німці були від своєї батьківщини, то довше були їх комунікаційні лінії і тим більше військових частин приходилося їм виділювати для контролю країн поза фронтовою лінією. Гітлерові опанцирені легіони, що спершу могли оточувати ворожу армію, остаточно самі були без решти оточені ворожим населенням.

Щоб добитися повних успіхів, партизанські рухи мусять мати якнайбільш свободи й простору для маневрування. Що обширніша повстанська територія, що менше число ворожих поліційних частин, то такі умови кращі. Нормально в певних районах, зокрема ж у стратегічно важливих, затримується чимале число таких звичайних і поліційних ворожих частин. Але їх дія тоді куди більше розпорошена по цій широкій території, і це й дає партизанам такий необхідний вільний простір для маневрування. Це й причина, чому зорганізувати революцію й керувати нею куди легше на великих просторах. Що ширше поле дії якогось руху спротиву, то могутніші ті партизанські частини, що оперують на ньому. Очевидно, поважну роль відіграє тут ще й загальна географічна структура країни.

При тому події можуть розвинути так, що даний підпільний рух так неподільно контролює цілі околиці, що ця боротьба може

перемінитися в відкриту війну. Тоді з його партизанських загонів можуть постати напіврегулярні частини. Подібно саме сталося в Югославії. Тут поруч згаданих «одредів», зв'язаних із своїми лише місцевостями, партизанські керівники аформували рухомі бригади, згодом замінені в дивізії й корпуси (в мінімальному масштабі, порівняно з регулярними частинами, щоб надати їм великої тактичної рухливості й легкості в керуванні). Там, куди така дивізія проходила, набирали з «одредів» всю охочу молодь, а старшим залишували працю в місцевій організації, мобілізаційній і саботажній ділянках. Таким чином забезпечено регулярний доплив активної молоді до військових формацій, вже не зв'язаних із будь-якою місцевістю. Всьому тому допоміг гористий характер Югославії, що перешкоджував німецьким протизаходам, а далі — у 1943 р. капітуляція й роззброєння, а то й перехід до партизан італійських гарнізонів (бл. 10 дивізій).

Стратегічні рухи в партизанці майже завжди зведені до мінімуму, навіть якщо сила таких партизанських загонів поважна. Партизанські рухи загально обмежені до маршового кроку піхотинця й не можуть дотримувати кроку ні в часі ні в просторі змоторизованим регулярним з'єднанням.

У нормальній війні задача резервів — стратегічних чи тактичних — має подвійний характер: вони служать для очищення небезпечних ситуацій, і далі — для поглиблення й розширення вже досягнутого успіху. У партизанці немає резервів у тій самій формі, що в класичній стратегії. У підпільній війні воно було б нелогічно пробувати рятувати небезпечну ситуацію тим, що кидатимемо туди більші резерви: це ж привело б партизан до своєї регулярної битви, що суперечить засадам партизанської війни. У небезпечних ситуаціях слід поробити старання, щоб відтяжати тиснутих партизан не тим, що надсилатимемо до них стратегічні резерви, але — за допомогою багатьох завзятих акцій, що відвертатимуть увагу ворога. Якщо можливе, то такі відтягування повинні бути спрямовані проти таких важливих для ворога цілів, щоб той був змушений числитися з ними. Але часом партизани можуть спершу заатакувати цілі другорядної ваги, щоб відтягти увагу ворога і спрямувати його сили в зовсім іншу околицю; і аж як те досягнуто, то можна починати акцію проти основної цілі. Замість слати підкріплення на відтинок, де положення загрозливе, примушується ворога розпорозувати свої сили, стягаючи їх частину в іншу околицю. Щоб маневрувати по тій думці — добре керований підпільний рух повинен постійно вмінати планувати відтяжувальні рейди; їх схеми, матеріал і люди — все те мусить бути підготовлене наперед. Питання про розширення чи зконсолідування якогось успіху зовсім інше. Тут ре-

зерви можуть бути кинуті подібно як і в нормальній війні, хоч партизани власне ніколи не повинні зрікатися своїх власних методів боротьби.

Всі ці міркування стосуються вищої підпільної стратегії. Але вони втрачають багато із своєї вартості, як їх застосувати до окремих битв маломасштабної боротьби.

Вийнятковий метод створювати в народній війні резерви полягає в формуванні в тій самій околиці кількох строго відівольованих підпільних організацій. Таким чином спершу може бути заангажована в боротьбу одна організація, тоді знову інша, відповідно до загального положення, під час як ще якась одна організація може бути втримувана як резерва. На такий лад були зорганізовані французькі підпільні організації: одна частина співпрацювала з англо американським генеральним штабом («Бакмастер» за прізвиськом свого шефа), ще інша була керована ген. де Голем (BCRA — «Центральне бюро інформації й акції» під наказами полк. де Пассі); і тоді, як одні діяли під час окупації, інші взялися за зброю аж у часі висадки. Таке розділення сил має свої позитиви, напр. з уваги на безпеку. Бо якщо ворожа розвідка розкриє одну з тих підпільних груп, то тяглість повстання забезпечена, навіть у випадках дошкульних втрат, чи провокації. Очевидно, це вимагає дуже скомплікованої штабної праці, щоб контролювати такий підпільний рух, зокрема ж як її приходиться виконувати з-за кордону. Очевидно, не обходиться тут без комічних ситуацій, бо ж годі в тому самому терені повстання замаскувати більші рухи. Але все ж така метода має свої позитиви. Роздрібнення на групи проходить згідно з політичними переконаннями й приналежністю партизан. Звідси, воно можливе наперед влаштувати так, що головну підтримку в повстанні отримає якась окрема група, що або виявила себе найнадійнішою в боротьбі, або, що репрезентує таку політичну гарантію, якої шукаємо в майбутньому мирі. Попередні міркування з цими дають дуже докладне уявлення про тактичні й стратегічні резерви в партизанці. Одне запевніть тяглість даночасної боротьби, а друге діяння руху як цілості.

Врешті приходимо до останнього питання — баз. Партизанка не має жодного запілля, а тому й жодних баз. Підпільні рухи майже незалежні від терену й комунікаційних ліній. Найвище хіба є заледве малі тактичні бази в теренах повстання. Що ж до прохарчування, то партизани в основному живуть із самої країни. Їх вимоги щодо амуніції невеликі, бо й їхня тактика вимагає радше коротких, гострих атак, ніж довгих боїв. Остаточо, можна б сказати, що стратегічні бази партизанського руху — це летовища, звідки висилається для нього постачання. В такому випадку деяку роль відіграє тут льотний шлях літаків: що довша відстань, то більша загроза в переловлю-

ванні ворогом цих підтримувальних літаків. Ця відстань понадто позначається і на співпраці поміж партизанами й підтримувальним літунством; і ця співпраця впливає дуже на успішність самої підпільної війни.

Принципи партизанської боротьби стосуються загалом і самої підпільної війни. Очевидно, що партизанський рух, що розростається щодо числа й території, втрачатиме свій початковий характер. Його методи дадалі ідентичні з методами нормальної війни.

Ті ж методи стосуються не тільки до партизанської боротьби — однієї із форм резистансу, але й до саботажів і страйків. Щоб бути вповні успішними, саботажі повинні бути розпорошені в часі й просторі та стосовані в широкому масштабі. Серйозні акти саботажу це наче сконцентровані атаки, а численні дрібні його акти рівновартні ефектові одного великого. Що більше поле дії якогось таємного руху, то більші можливості саботажу і тим важче ворогові запобігти їм.

В партизанській боротьбі втрати вбитими серед бійців надсподівано малі. Це вислід партизанської рухливості і тактики заскочувальних атак і втеч перед ворогом. Тоді як регулярна воєнна машина зі своїми довжелезними колонами з'єднає, велетенським апаратом допоміжних служб, промислових і економічних організацій, являє собою догідну на всі сторони ціль, тоді партизани це дуже невловлена ціль. Регулярні частини тому й пробують здупити повстання терором: звідси то жертви в людях і майні від таких репресій високі. Партизанська війна тому отже в-поміж усіх родів війни показалася найжорстокішою. Партизани, що не мають заплля і мусять вести безправне життя, зрідка тільки попадають у полон. Дуже часто партизани самі вбивають своїх власних ранених, щоб оминати всяких можливостей зради. Такого стану речей не може змінити ніякий Міжнародний Червоний Хрест. Якщо регулярне військо може дивитися на полонених партизан, як на звичайних воєнно-полонених, то що мали б робити партизани із своїми полоненими?

Втрати партизан людьми просто смішні у порівнянні із втратами регулярних військ; зате велетенські втрати несе населення в наслідок відплатних репресій.

Зчерги переходимо до питання: 1) вступних політичних і ідеологічних передумов таємної війни, 2) впливу традицій і вдачі населення на хід такої війни, 3) географічного елемента в руках спротиву.

Партизанська війна мусять могли тісно співпрацювати з населенням і черпати звідти свою силу. Але для того те населення мусять бути опановане якимсь політичним ідеалом. Очевидно, всяка війна ведеться на базі якогось політичного ідеалу, але в народній війні це ідеологічне обгрунтування повинно

переростати у найглибший фанатизм, у своєрідну політичну релігію. У нормальній війні уряд закликає до загальної мобілізації і, якщо треба, то видає закон, яким змушує громадян сповнити свій обов'язок. У народній війні навпаки: тут сам нарід домагається війни і змушує уряд до дії; нарід може навіть підняти повстання і створити новий уряд. Звідси то в нормальній війні єдиний її політичний аспект це її ціль; зрештою ж політика не вмішується в технічні методи, стосовані армією під стратегічним оглядом. З другої сторони у народній війні наскрізь політичними є не лише намічена ціль, але й методи, і таємні організації. То ж ніщо дивне, що в 2-ій світовій війні політичні комісарі фігурують в усіх руках спротиву.

Які б там не були політичні мотиви даного народного повстання, вони повинні промовляти до найширших кругів населення і не лише до окремих його каст. Тому партизанську війну проголошує назагал не уряд, але нарід і партизанські армії рекрутуються спершу із добровольців, або докладніш із «політичних борців». Їх однак годі підчинити військовій дисципліні й ієрархії стилю регулярної армії, як добровольці, вони уважають себе вищими з точки бачення моралі. Це не означає, що регулярним арміям недостає моралі, але — що партизанські армії втримують свою на дуже високому рівні. Зфанатизовані своїм політичним ідеалом партизани — це вроджені борці з високою розвинутою бойовим темпераментом. Партизана чи саботажиста зчаєта регулярний вояк, як теж і деяка частина цивільного населення вважає злочинцем з погляду карного кодексу. Справді, його не охороняє ніякий закон; регулярний же ж вояк відчуває, що за ним стоїть закон. Партизан, що живе таємно і в конспірації, інколи терпить від комплексу іллегальності. Тоді, як регулярний вояк куди менш обов'язаний робити якнайширший ужиток зі своїх змислів, інтелігенції, вручності, то для партизана стосування цих властивостей — це перша передумова успіху. Партизан довіряє своєму власному осудові в часі небезпеки; регулярний вояк покладається на своїх старшин, — звідси то під індивідуальним оглядом регулярний вояк стоїть нижче від свого суперника — партизана.

У час тотальної війни, в боротьбі заангажована ціла нація. У випадку ж підпільної війни населення зв'язане з цією боротьбою ще глибше. Кожний бореться на свій особливий лад: хто із зброєю, хто пускаючи фальшиві відомості для ворога, хто даючи приют підпільникам і відступаючи свою квартиру на сховок зброї й припасів, ще інші тим, що не віддають ворогові своїх знань. Таким чином участь бере тут ціла нація: чоловіки, жінки і навіть діти. Тому то підпільні організації мають такий різnorodний склад і характер.

Як довго якась народна війна ведеться партизанами якогось окремого політичного се-

редовища, то ведення операцій ще порівняно просте. Ситуація ускладнюється, якщо створюється спільний фронт з поміж декількох політичних рухів різних відтінків. Тут уже трудніше добитися одного командування, бо ж інтереси тих багатьох складників зчаста розбіжні. Узгіднення існує лише в одному пункті — боротьба проти спільного ворога. А звідси такий союз тільки перехідний і виявляє спору задрощів і недовір'я. Однак, щоб створити щось на лад об'єданого військового командування, постають різні зв'язкові комітети, щоб координувати ці різні партії. У багатьох рухах спротиву насправді ці різні групи мають свою власну організацію, ба й свої приватні партизанські загони, і воно безцільно дискутувати про абсолютне підпорядкування їх одному командуванню. Рішення, схвалені мішаними політичними комітетами, надто часто носять позначки нездорового компромісу. Однак дуже істотний координуючий вплив може мати чужа військова місія, що діє, як дорадник того руху спротиву поза ділянкою внутрішньої політики. Воно куди важче контролювати якийсь підпільний рух, ніж хоча б керувати битвою танків.

Провідництво в народній війні вимагає широкого світогляду, психологічного інстинкту, такту і перш усього — політичної вправи. Тому дуже небагато регулярних старшин мали успіхи в різних підпільних рухах у 2-ій світовій війні. Проти них стало їх усе виховання і зовсім різне поняття про війну. Вони пробували стосувати ортодоксальні методи до нерегулярних ситуацій і ніколи не були спосібні вповні зрозуміти всі ті численні інтриги, постали головню на політичному тлі. Що більше, провідники, що вийшли з лав партизан і командували партизанськими рухами, часто в тих старшинах вбачали небезпечних суперників і через повне недовір'я й задрощі старалися протидіяти їхньому впливові. Одночасно ніщо не є таке фатальне, як старатися організувати підпільні рухи на регулярний військовий лад, бо ж вони тим самим втрачають ті свої прикмети, що, не зважаючи на деякі негативи, становлять їх головню силу. Партизанські рухи слід брати такими, як вони є, з усіма позитивами й негативами, і витягати з них — з військової точки бачення — всю допомогу, що її вони можуть подати.

Такі політичні розходження привели до боротьби поміж Тітовими партизанами й Михайловичевими четниками, між лівими (ЕЛАС) і правими (ЕДЕС) грецькими партизанами.

Традиції й характер населення — це важливі моменти в народній війні. Подібно як кожна армія створює свою стратегію й тактику згідно із своїм національним характером, так і кожний підпільний рух має свої власні прикмети. Та й не кожна нація надається для підпільної війни. Напр., німецьке вроджене почуття дисципліни й пошани для встановленої вла-

ди є тут серйозними труднощами. З німців кепські конспіратори й багато їх «вервольфів» хотіло було боротися єдино в уніформах. Мабуть, не надаються з тих таки причин до партизанки й англійці. Але в індивідуалістичних, запалених ромачців: італійців, еспанців, французів — справа інакша. У слов'ян їх хитрощі, дар для змов і інтриг роблять із них добрих організаторів підпільних рухів. Та й народи, що у своїй історії вже зазнали на власній шкурі лихоліть, куди більш войовничі. Мешканці степів, чи гористих околиць куди більш привичаєні до війни, ніж населення цивілізованих рівнин. Вбогі країни мають менше для втрачання, ніж ті, що живуть заможню; цей чинник стосується й умов в середині кожної нації. Упривілейовані прошарки куди більш оминають важких рішень, ніж менш протеговані класи. Високоцивілізовані народи достосовують себе лише з трудом до недостатків і терпінь, на які вони наражуються у народних війнах. У підпільних рухах інакше ведуть себе мішухи від селюхів. Можна йти навіть так далеко, щоб твердити, що професія чи зайняття одиниці впливає рішально на ту ролю, яку вона відіграватиме в цьому русі. Реагування комерційника зовсім інакше від реагування робітника чи селянина.

Що більш цивілізованою стає якась нація, то більш втрачає вона із своїх природних войовничих інстинктів. Що більш якась нація цивілізована, то більш схиляється до таємних методів підпільної війни, ніж до відкритої боротьби. Тому й підпільна боротьба в західно-європейських країнах набула форм саботажу, шпигування й пропаганди. З людської точки бачення воно легко зрозуміле. Воно менш ризиковно бути волоцюгою, ніж справжнім злодієм, як зрештою безпечніш бути злодієм, ніж убивником. Очевидно, це загальні міркування, і без виїнятків тут не обходиться.

Російські партизани не набули своїх традицій єдино з партизанських боїв російської революції. Ще більше сотні років тому російський селянин показався був добрим партизаном у наполеонських війнах. Так само глибоке коріння має партизанка в Югославії: традиції юнаків сягають тут ще часу боротьби сербів і хорватів із турками. Однак щодалі на Захід, то більш хитрим стає ведення підпільної війни і менше відкритих операцій. У гористій частині Франції перші «макі» виринули аж у 1942 р., та й то їх відкрита боротьба мала місце для дефензивних цілів. По інших же частинах Франції партизанські бої почалися аж після альянтської висадки.

В дуже сприятливому положенні у підпільних рухах і партизанці опинилися комуністичні партії. Загалом то комуністична ідеологія легко приймається серед «безвласників», а вони томущо нічого не посідають — являються найкращими борцями. Комуністи мають дуже добрий досвід у нелегальних організаціях і їх

партія, поділена на дрібні ячейки, особливо надається для розвитку таємних рухів, та й її традиції тут сягають ще основників марксизму. Противники марксизму тут настільки в гіршому положенні, як приходить до народної війни, що їх ідеології не завжди мають ту саму притягальну силу для мас, що комунізм, який став майже своєрідною релігією. Резистанс проти марксизму у сателітних країнах не має такого глибокого коріння. Друга перевага комуністів у тому, що після розв'язання Комінтерну 1941 р. вони наново зорганізували центральне управління — Комінформ для плянування координації всієї підривної діяльності. Ленін писав: «...марксизм від усіх інших форм примітивного соціалізму відрізняється тим, що не обмежує себе до якогось окремого роду боротьби. Марксизм готовий прийняти всяку форму боротьби, якщо засоби досягають мети. Його політика старається зробити всі методи універсальними, організовувати їх так, щоб тактика всіх революційних клас будувалася на них у ході їх розвитку. Всі абстрактні форми й педантні теорії — чужі марксизмові.»

Алеж все воно ще не значить, що активний спротив повинен обмежуватись єдино до районів, географічно пригожих. Навпаки, слід докласти всіх зусиль, щоб таємну війну поширити в усіх напрямках з однаковою натугою. Відрізняються повинні єдино шляхи й засоби. У середні віки замки служили за випадові бази для «партизан», що робили рейди вниз на рівнину і тоді скоро відступали до своїх гірських фортець. Таку тактику партизан із гір можна пов'язувати — у погодженні із загальним стратегічним пляном — із статичним резистансом повстанців на низах. Саботажисти, розвідувачі, пропагандисти й гірські партизани співпрацюють тісно й підтримують одні одних. Сміливий рейд може часто розпалити загальне повстання, що до того часу тільки жевріло.

Не випадково осередками югославського партизанського руху були високі гори, звідки партизани опановували рейдами побережжя Адриатики й дунайську низовину, подібно як французьких — Піренеї, Альпи, Юра й Центральний масив.

Окрему роль у партизанському русі відіграють великі міста. З точки бачення таємної війни їх місце посередині — поміж гірськими околицями й рівнинами. Лабіринти великих міст дають першорядні сховки перед ворожими органами безпеки. Звичайно як центри різної публічної й приватної адміністрації, вони крім того правлять за осідок важливих індустрій і за вузли головних комунікаційних ліній. Тому великі міста — це завжди осередки саботажу, шпіднажі й пропаганди. Алеж у відкритій війні ледве чи можливо втримувати в містах будь-які загони. Окремих агентів — так. Відкрита боротьба, зокрема як після неї приходять репресії, може нанести населенню величезних втрат у людях і майні і тому лед-

ве чи такі жертви виправдуються успіхами, здобутими в вуличній боротьбі. У горах партизани знаходять сховок у кущах, скелях, а в містах — серед мешканців, що можуть впасти жертвами відплатної акції. Насправді то тільки великі міста заангажовуються в підпільну дію, і що більші ці міста, то кращі умови для таємних рухів. Дрібні провінційні міста, де мешканці знають один одного і де всяку незвичайну дію легко спостерігати, не надаються для широкої конспірації.

Друга світова війна дала декілька прикладів народних повстань по великих містах, як от Париж, Варшава і Прага. Цікаво, що всі ті революції мали багато спільного. З військової точки бачення, поминаючи всякі політичні, патріотичні, психологічні й інші моменти, повстання в Парижі й Празі не мали жодного стратегічного значення. Повстання в Парижі (18 — 25. 8. 1944) і зв'язані з ним втрати вже після вирішної битви за Францію й прориву в Авраншах, було зовсім зайве. Те саме в Празі (5. 5. 1945), коли советські частини були за декілька миль до міста. Все промовляє за тим, що військового значення підпільних рухів лежить у допомозі, що її вони можуть подати перед кінцевим стратегічним вирішенням, здобутим на головному полі бою. Його початкове значення звільна меншає, ба й нарешті воно може справляти клопіт у загальному стратегічному й політичному веденні війни. Бо події в Парижі й Празі були б покотилися трагічніше, якби німецькі командувачі, не пертрактуючи з повстанцями, пішли були на боротьбу. І так варшавське повстання (вересень 1944), не діставши підтримки від Червоної Армії, покінчилося 200 000 жертв. Як зрештою і завжди, всі ці три повстання мали більше політичний, ніж військовий характер. Це тому, що політичний колір великої столиці завжди має немалий вплив на розвиток цілої країни.

Як бачимо, ведення таємної війни вимагає особливої стратегії із зовсім різними засадами від нормальної війни. Декотрі з них зрекапитульовані Леніном так:

1. ніколи не слід гратися з народним повстанням: раз боротьба ведеться, слід її наполегливо вести аж до кінця;
2. організувати заскопні атаки, зокрема, коли ворожі сили розпорошені;
3. Постійне змагання до мети навіть шляхом дрібних успіхів, здобуваних день за днем за всяку ціну це конечна передумова кінцевого успіху.

Історія показує, що народні війни добивалися великих успіхів проти неодолимого суперника. Однак остаточна перемога залежить від сприятливої комбінації терену й незвичайно корисних стратегічних і політичних обставин. Ці обставини, потрібні, щоб народній війні забезпечити успіх, даються зібрати так:

а) даний рух повинен виходити з-поміж якнайширших верств населення,

б) партизани мусять боротися на своєму власному терені,

в) сама війна — конфлікт поміж воюючими націями — мусить тривати доволі довго, щоб дати змогу даному підпільному рухові дійти повного розвитку,

г) партизани мусять мати відповідно великий простір, в якому могли б оперувати,

г) вдача народу, особливо його тугість і бойовничість, мусить бути така, що робила б його спосібним вести такий рід війни,

д) характер терену мусить бути пригожий для такої війни,

е) підпільний рух повинен бути підтриму-

ваний або якоюсь регулярною армією, з якою він може співпрацювати, абож отримувати політичну й всяку іншу допомогу від якоїсь чужої потуги.

Вага народної війни ще зростатиме й жоден генеральний штаб не може собі дозволити на те, щоб її зігнорувати. В тотальній війні нашого сторіччя стосуватимуться всі шляхи й засоби в пов'язуванні модерної техніки із найбільш примітивними методами. Кожна держава мусить враховувати можливості підпільної війни. Вони влегшують перемогу для регулярної армії в її офензивних операціях і становлять переважливу частину дефензивної стратегії в випадку ворожої інвазії.

Советські воєнні академії

На початку останньої війни було в СРСР 16 воєнних академії; поступ науки в останніх роках і потреба пристосувати її до військової техніки виявили необхідність створити ще дві дальші академії.

Ось їх повні назви:

у Москві:

1. Вища Воєнна Академія ім. Ворошилова,
2. Воєнна Академія ім. Фрунзе,
3. Політично-воєнна Академія ім. Леніна,
4. Інженерно-летунська Академія ім. Жуковського,
5. Воєнна Академія Панцирних Сил ім. Сталіна,
6. Академія Артилерії ім. Дзержинського,
7. Воєнна Академія Фортифікаційної Інженерії ім. Жукова,
8. Воєнна Академія Протихімічної Оборони ім. Ворошилова,
9. Академія Воєнного Законодавства (колишня ім. Бухаріна),
10. Воєнна Академія Ветеринарії ім. Павлова;

в Ленінграді:

11. Воєнна Академія Авіації ім. Кірова,
12. Воєнна Академія Транспортів ім. Кагановича,
13. Воєнна Академія Медицини ім. Павлова,
14. Воєнна Академія Піхоти ім. Тимошенка;

в Києві:

15. Воєнна Академія Служби Зв'язку ім. Калініна,
16. Воєнна Академія Кавалерії ім. Будьонного;

у Харкові:

17. Воєнна Академія Інтендантури ім. Жукова;

у Моніно біля Москви:

18. Академія Військового Летунства ім. Сталіна.

Крім цих академії існує ще біля 100 шкіл різних родів зброї, призначених для підстаршин. Щорічно покидають їх мури коло 10 000 випускників.

Молодий старшина, пробувши принаймні

один рік у полку і не закінчивши ще 35-ти літ, може старатися про прийняття до академії свого роду зброї. Наука триває там від 3-ох до 5-ох років. Випускників назначають командирами батальйону або полку.

Оці названі академії не тільки виховують високих старшин, але теж займаються і дослідженням воєнної історії, розпоряджають теж багатьома модерними лабораторіями, видають фахові журнали й часописи, що інформують старшин про найновіші здобутки в ділянці техніки й досягнення стратегії. Для старшин, що перебувають здалека від осідків академії, організовано кореспонденційні курси (позачасне навчання).

Найстарша поміж цими військовими високими школами — це Академія ім. Фрунзе. Тут приймають виключно старшин справді здібних. Додатково вони мусять мати за собою ще досвід 4-ох до 6-ти років активної служби, закінчену середню освіту і знати одну із чужих мов, найрадше: англійську, французьку, німецьку, японську. Але про прийняття рішає остаточно вислід конкурсового іспиту. Кандидати підготовляються до цього часто й декілька років. Академічний курс триває 3 роки. Випускників назначають командирами дивізії, абож поступають вони до генерального штабу свого роду зброї.

Згодом власне зпоміж них рекрутуються кандидати до Вищої Воєнної Академії ім. Ворошилова. Вступ до неї не обмежений віком, але за те вимоги там куди більші. Кандидат мусить мати за собою принаймні два роки служби як командир більшої одиниці і його прохання про вступ мусить бути підтримане ЦК партії. Самозрозуміло, що кандидат мусить вказатися прекрасним знанням марксизму-ленінізму, і анкета, проведена на доручення Політбюро, повинна виявити, чи його життя є вірною відбиткою цього знання. Курс триває три роки і охоплює три вишкільні класи: політичну, загальновійськову і спеціальну даного роду зброї. Щороку ця академія має випускати біля 300 високих старшин, перед якими в тієї хвилини відкривається шлях аж до маршальської булави. Подав: Володимир Гаврилюк

Felix M. Steiner: Die Wehrdee des Abendlandes, Verlag Parma, Frankfurt a. M., 1951

Ідея воєнної доктрини Заходу

Ціль, що її поставив собі автор, к. генерал панцирних частин, що оперував на західному (під Дюнкерком) та на східному фронтах (над Дніпром), це насвітлити із німецького погляду проблему колективної оборони Європи та з'ясувати всі пов'язані з нею політичні, воєнні й психологічні елементи.

Автор вважає, що третя світова війна, яка вже «висить в повітрі», рідше про долю західної культури почалася ще в 1917 році, коли то до влади прийшов більшовизм, що поставив собі ціллю світову революцію, із масовими революційними засобами ведення війни. Увесь східний простір вже тепер має свою окрему воєнну доктрину, стратегію, тактику, організацію, різноманітні інституції, тощо проникнуті одноцілюю філософічною ідеєю воюючого матеріалізму — більшовизму. Для досягнення остаточної мети такої світової революції сьогодні східній блок має бл. 20 мільйонів воєнків, приготованих до тотальної війни. Для успішної протидії цій загрозі Захід не має ще конкретної воєнної концепції, ще не усвідомив собі, які політичні, ідеологічні, господарські, організаційні тощо протизаходи та засоби застосувати у цьому змагу.

Захід ще далі живе в полоні ілюзій, що всі народи приймуть один світовий лад і мирний правопорядок. Тимчасом світ поділився на два ворогуючі, контрастні табори. Настів уже час для об'єднання всіх західних держав на засаді паритету й рівноправності всіх націй. Без зміни своїх дотеперішніх форм оборони (Wehrformen), Захід не буде спроможний ні забезпечити миру, ні навіть своєї свободи.

Після такого вступу автор зупиняється над аналізом дотеперішньої воєнної системи Європи. Ця аналіза й становить теж істотну цінну частину цієї праці. Свою аналізу починає автор від французької революції, себто від реформ Карно (шефа штабу Наполеона, що й увів загальний обов'язок військової служби) та Наполеона (нова організація, нові оперативні й тактичні ідеї). Теоретичне оформлення цих реформ філософічно опрацьоване пруським ген. фон Клязевіцом у його творі «Про війну». Деяке відхилення щодо потреби озброєння має знаходимо в Енгельса, що домагається тільки озброєння робітників та створення народної міліції, як найдосконалішої форми оборони народу.

Це був перший вилім у дотогочасній системі організації збройних сил. Другий вилім був спричинений розвитком техніки, винаходом кулемета, а що й довело до позиційної війни в окопах та розвитку цілої системи позиційних бойових становищ з однієї сторони та до збільшення масових акцій і запотребування на бойові матеріяли й муніцію з другої. Головною проблемою стало, як прорвати ворожий фронт і знову дійти до духу. Цього задумано добитися шляхом масових наступів та концентрації вогню. Та це теж не дало бажаних успіхів. У цій фазі безпощадної війни людських мас і воєнного матеріялу прийшла до слова знову стара призабута зброя — пропаганда, що мала успіх там, де заламався бойовий дух, і то не лише армій, але й народу. Це раніш, при сталих фронтах, і не було можливе.

На питання, які зміни принесла 1-ша світова війна, автор відповідає: «Операції, тактика, організація й дух втратили своє прийняте значення. В вирішних моментах і в воєнній теорії завели: операції, тому що виступили нові елементи руху, тактика, тому що її звичила нова технічна зброя, організація, тому що не вистачало на довгий період війни, та врешті дух, тому що в вирішній фазі війни були інші люди, ніж ті, на яких спершу обчислювано.» У цьому питанні автор приходить до висновку, що техніка перемогла маси: «Вона не тільки змінила обличчя війни, але й започаткувала

банкротство панівної воєнної системи 19-го століття.» У 1-ій світовій війні виступили не тільки названі деструктивні елементи старої воєнної системи ведення війни, але теж ознаки зародження нової воєнної концепції. Основним джерелом зародження нової концепції стало пізнання, що **вишищувальна стратегія** веде до абсурду. Коли обидві воюючі сторони мобілізували великі людські маси та вводили масово технічну зброю, тоді теж не привело це до жодних змін. Аж впровалженням елітарних частин (танкових та штурмових з'єднань), що надавалися до концентричного удару та спонтанного руху, придумано властивий інструмент проламувати застоялі fronti; це й започаткувало теж нову тактику.

Головне їх значення в тому, що вони елімінували ідею війни масами та ідею тотального знищення і показали ролю технічних елітарних частин. Вони вже тоді вказали на доцільність зміни дотеперішніх воєнних доктрин.

Дальший розвиток воєнної думки поміж двома світовими війнами та згодом в часі 2-ої світової війни все ж не пішов по цій лінії. Тільки деякі воєнні теоретики, як от, англійці: ген. Фаллер та сот. Лідделл Гарт, француз ген. де Голь, а з-поміж німців ген. Г. Блянк, ген. фон Зект, ген. Гудеріян та маршал фон Маннштайн, зрозуміли значення панцирних та літунських з'єднань, які революціонізували дотеперішні воєнні системи. 2-га світова війна це, на думку автора, вершок банкрутства давніх воєнних концепцій, банкрутства політики насилля, думок про нищівну стратегію, теорій про вирішне значення масових армій. Німеччина прогнала війну тому, що просторові та масі свого ворога (СССР) не протиставила іншого сильнішого рівноважника. Концепція воєнних дій проти СССР була фальшива. Оперативної цілі — Москви не можна було досягнути, тому що операції були заповільні та переривані. Їх можна було провести єдино при допомозі панцирних частин та літунства; а їх Німеччина не мала в достатньому числі.

Спираючись на своєму досвіді з 2-ої світової війни, автор подає критичну оцінку дотеперішніх оборонних та превентивних протизаходів західного блоку проти більшовицької загрози. Виходячи з заложення, що в майбутньому не буде національних воєн, а лише війни поміж континентальними блоками, або поміж національними коаліціями (через надто коштовне технічне озброєння!), автор виступає за тісне політичне й господарське об'єднання Європи, за створення сталого правопорядку та спільної оборонної сили. **Ця остання може бути сильним фундаментом нової доби в світі, яка принесе заміну колективу та на його місце поставить щичу демократичну мирну спільноту на індивідуальній базі.**

Вплив техніки на форми війни.

Виходячи з заложення, що модерні армії не будуть в засаді споряджуватися ніякими новими бойовими засобами крім тих, що їх винайдено наприкінці 2-ої світової війни, абож які були тоді в стадії розвитку і вже заповідали революцію в способі ведення війни, автор закидає воєнним теоретикам невміння використовувати з оперативного й стратегічного погляду ті здобутки техніки для створення нової воєнної концепції. З тих важливих технічно-воєнних винаходів називає автор чотири: модерний танк, модерний літак, ракету й атомову бомбу. Вони повинні були ґрунтовно змінити образ війни. Вони основно скріпили два вирішні фактори у веденні війни, себто: шкороість та силу удару, які змогли були довести до **блискавичної війни**. Однак 2-га світова війна, не враховуючи окремих битв, такою не була. У своїй основі 2-га світова війна була теж військовою масою. Вона не розв'язала цього ключового питання, як його за допомогою техніч-

них засобі із війни має зробити війну справді блискавичною.

Це питання стоїть відкритим і на майбутнє. Автор уважає, що розв'язка цього питання вимагатиме не тільки зміни в дотеперішньому воєнному мишленні, закінчення дотеперішньої військової системи, спертої на масах, але теж повної переоцінки воєнних засобів, нової організації армії, яка гарантувала б оперативність з'єднань модерної зброї та стратегічного використання воєнного потенціалу. Остання світова війна показала, що часи клясичної піхоти, подібно зрештою як це зробила 1-ша світова війна у стосунку до кавалерії, безповоротно минули; моторизація піхоти тільки піднесла її рухливість, а тимчасом нова зброя — атомові бомба, тактичне літунство й ракети виключають можливість такої масової концентрації, як теж рухливості. Першу можливість нівечить простірною зброєю (атомові бомба, ракети), друга ж її особливість вимагає притримуватися шляхів, а вони будуть теж під обстрілом, чи то спостереженням літунства. Місце піхоти повинні зайняти панцирні частини, як основний рід зброї. Його повинні доповняти: тактичне літунство, парашутні й десантні з'єднання. Така технічна бойова частина буде теж стандартною зброєю майбутнього. В дальшому це вимагатиме бойових кадрів, спертих на принципі добровільності, та побудови армій на міжнародному принципі. Розвоєвий процес іде по лінії вимог великопростірної (геопростірної) стратегії, себто обмеження стратегічної суверенності національних армій, воєнних концепцій та теорій. Найважливішим елементом цієї геопростірної стратегії стануть на Заході — бльоки колективної оборони, сперті на спільних ідейних, господарських та географічних інтересах цих бльокових націй. По стороні Сходу, ці тенденції йтимуть по лінії дальшої тотальної інтеграції простору та по лінії засад ідеологічної війни має. У рамках тих двох розвоєвих стратегічних тенденцій йтиме до постання нового типу штабного та бойового старшини, ба навіть і нового типу вояка. До витворення нового типу вояка «революційного пролетаріату» приходить спершу в ССРП, і звідти він поширюється на весь простір впливів ССРП. Цей тип вояка постав на базі теорії Леніна про перманентну рево-

люцію й на базі марксістської ідеології. На думку автора, цей тип не національний, але інтернаціональний. На Заході позначається тенденція до станового добровольця з особливостями західно-європейської культури. Характеристика такого добровольця в автора це власне більше пророкування й фантазія, ніж реальна оцінка майбутнього.

У кінцевому слові автор подає характеристику нашої «переходової епохи» та висловлює віру в відновлення ідей західної культури, початки якого проявляються в дружній поставі по обох сторонах фронтів, що досі себе взаємно поборювали. «На спільному фронті, — пише автор, — боролися французи, англійці, американці враз із вояком з Голландії, Бельгії, Данії, Норвегії, Польщі й Греції за збереження західної свободи проти німців. У спільному фронті, хоча на іншому відтинку, боролися одночасно німці враз із іншими добровольцями з Голландії, Бельгії, Данії, Норвегії, Швеції, Фінляндії, Естонії, Латвії й інші молоді люди із Східної Європи за збереження їхньої свободи проти сприйнятого ними як спільного ворога — більшовизму.» Читач спитає: «А де тут «tertium comparationis»? Чи сам факт участі в війні? Чи не знає автор, як скінчилася ця «співпраця» добровольців з гітлерівською Німеччиною? Невже ж гітлерівська Німеччина несла народам Східної Європи західну культуру? Та зайво воно спинятися над цими фантастичними міркуваннями автора, і ще більше шукати тут джерела духового надхнення для майбутньої спільноти народів. Автор, як виходить, має доволі коротку пам'ять; хоч воно правда, що тепер йому не можна відмовити доброї волі до міжнародної співпраці, та все ж жалко, що не пошукав він для того іншої бази в минулому. Дружба народів не базується виключно на «братерстві зброї», але мусить мати глибше політичне, ідейне, господарське та психологічне вмотивування.

Тема, що її заторкує автор, без сумніву — дуже трудна й викликає широкий вахляр думок. Завдання — внести причинок до дискусії над пливкими ще проблемами воєнної доктрини автор все ж виконав вдало, не зважаючи на те, що не подав конкретного пляну і тільки загальниково вказав на вирішні стратегічні елементи. **М. Богор**

F. O. Miksche: Sekret forces. The technique of underground movements. London, 1950, стр. 172

Таємні сили й техніка підпільних рухів.

Автор книжки, першорядний військовик-публіцист, має за собою низку праць із питань військової стратегії й тактики («Блискавична війна» — сперта на спостережінні німецької тактики в еспанській громадянській війні, «Війна поміж континентами», «Чи бомблення вирішає?», «Гітлерові стратегічні промахи»). Якраз зазнайомлення з комуністичною стратегією й тактикою громадянської війни в Еспанії, далі праця в операційно-плянувальному відділі французької підпільної служби ген. де Голя та після війни — як військового аташе, привели його до зацікавлення проблемами стратегії й техніки «народної війни», як він зве підпільну війну партизансько-саботажну боротьбу.

Крім вступу, який звертає особливу увагу на ролі значення цього широко-стосованого комуністами нового типу війни, книжка охоплює 4 розділи: історичний перегляд стосовання партизанського типу війни в нові часи в Європі, стратегію таємної війни, техніку підпільної війни і врешті оборону перед підпільними формами боротьби. Тоді як історичний перегляд головним чином аналізує стосовану більшовиками партизанську тактику, розділ про «техніку підпільної війни» спирається здебільша на досвід саботажно-підривної роботи французького резистансу в останній світовій війні. Розділ про оборону перед того типу військовою використовує майже виключно німецький досвід у війні з партизанами на Балкані й у Франції. Розділ про

стратегію підпільної війни з уваги на його цікаве схоплювання проблеми «психологічної війни» зрештою виводить на іншому місці обширніше.

Виходячи з заложення, що підпільна, чи пак народна, війна це самостійний тип воєнних дій, автор шукає застосування поняття клясичної воєнної доктрини Клявзевіца і на цьому відтинку і проводить дуже влучні паралелі поміж засадами, що обов'язують тут і там. Різницю поміж стратегією й тактикою регулярної й партизанської війни відчували завжди практики-військовики під час боротьби з партизанами, дораджуючи своїм колегам рішуче забути вивчені в школі поняття з військової тактики, бо тут панують зовсім інші засади. Їх і пробує подати автор.

Проблематику партизанської боротьби розробляли ще від половини 19 ст. марксистки й комуністи, тому сьгодні вона була так сміливо і в такому широкому масштабі стосовано советами; Захід відмагнувся назагал від її прийомів, як погубних у своїх наслідках, бо, мовляв, така народна (підпільна) війна знищує душу нації, систематично її приводячи до непослуху й непошанування права й порядку; вона бо — як висловлюється Л. Гарт з приводу підпільних рухів 2-ої світової війни — проголошує чеснотою відкидання авторитету й порушення законів.

Треба признати, автор добре обзнайомлений із писаннями теоретиків марксисту-ленінізму (Маркса, Леніна) на теми народної війни й дотичні місця

свої книжки переплітає цитатами з них. «Війна для комуністичної держави, — писав Ленін, парфразуючи Клязевіца, — означає продовження революції іншими засобами». Звідси й таке педантне вивчення комуністами того нового типу боротьби. Автор зупиняється над суттю політики комуністичних партій; насправді компартії сьогодні це найбільша змова світу. Пробуючи розкрити справжнє обличчя тих експонентів Кремля на Заході, готевих на найбільші жорстокості у своїй боротьбі за владу, автор намагається відкрити Заходові очі на ті методи й тактику, що їх стосував, стосує й стосуватиме у формі народної підпільної війни цей світ.

Обґрунтування тому типові війни дали ще К. Маркс і Ф. Енгельс, що живо цікавилися еспанською партизанкою проти Наполеона й її дошкульними для французів наслідками. Теоретичне розроблення й практичне стосування висновків провиди російські революціонери в 1905 й 1917 рр. Спроби ввести партизанські саботажні відділи — правда, на насницькій базі — у боротьбі проти сербів робила в 1-шу світову війну Австрія. У формі зав'язки психологічної війни перші кроки були тоді зроблені обома воюючими сторонами: Заходом у стосунку до Австро-Угорщини (Вільсонові гасла про «самовизначення народів») та німцями у стосунку до Росії (висилка Леніна до Петрограду). Куди успішніші спроби ніж у Сербії з повстанням проти Австрії зробили були тоді альянти в партизанській війні проти Туреччини в Арабії, а якою тоді дуже зручно в широкому масштабі керував полк. Лоренс.

У другій світовій війні рухи спротиву відігравали вже куди важливішу роль. Методи підпільної війни давніш не були стосовані в такому широкому масштабі, бо і загальний характер війни не сприяв їх стосуванню та й наслідки їх не відповідали б були політичним цілям, що їх собі ставляли воюючі сторони у військових конфліктах. На їх же частіше стосування сьогодні склалися такі причини: 1) розвій воєнної стратегії й тактики, 2) повна залежність модерних армій від індустріальних і економічних баз заплілля та від комунікаційних ліній, 3) розвій лігунської й радієвої техніки, 4) зріст сьогоднішнього значення ідеологічного аспекту у військових конфліктах і звідси революційний характер таких конфліктів.

Вирішну роль в останніх двох війнах відігравали маси людей і зброї, але тоді як 1-ша світова війна була позиційною, то в другій основним елементом став рух. Такою й буде вже всяка майбутня війна. Тактично рух (стосування моторизованих і танкових частин та повітряних сил) означає, що поле бою незмірно поширилося і поняття тяглого фронту належить уже до минулого. Сили противників будуть дуже далеко перемішані і в шир і вглиб. Через блискавичні рухи стає вже неможливим контролювати все поле бою й тому в «порожніх місцях» існує можливість для партизанських рухів. Отже ще більшої ваги набирає Наполеонова засада, що «вся тасмиця воєнного мистецтва полягає в опануванні сполук»; лінії постачання пального для моточастин це й їх Ахіллова п'ята. Нищення тих сполук це паралізування фізичного організму армії, нищення радіостанцій і телеграфних споруд робить армію глухо-німою.

Велетенські стратегічні рухи армії вестимуть до окупації таких же величезних просторів — «заплілля» із бодай частково ворожим населенням. Ціллю бо воєнних операцій є знищити ворожі армії й зайняти стратегічні терени, звідки воно можливо на ворожій території обороняти власні кордони. Масові армії вимагають включення індустріальних і економічних ресурсів окупованої території до власного воєнного потенціалу. Сьогодні отже осередок тяжкості воєнного конфлікту пересунувся з фронту в заплілля і військом на фронті це лише малий відсоток всіх включених в воєнну дію людей із заплілля. Танки й літаки отже можна так само виве-

сти із строю далеко в заплілля, що й у фронтовій лінії. Тимто захитується важність Наполеонової засади, що «битви виграються великими батальйонами». Виведення із строю котрої-небудь ланки в довгому ланцюзі продукції й постачання на фронт спричинює ослаблення боєздатності фронтової армії; звідси набирає такого значення бомблення промислових осередків і широкомаштабна радіопропаганда. Звідси й зросла вага підпільних рухів. Одночасно розвиток літунства й радіотехніки вможливило координування окремих партизанських виступів на широкому просторі, від чого ще більшає їх значення. Та найважливіший момент при зрості значення підпільних рухів це соціально-політичний розвиток нашої доби. Кожне бо суспільство в нові часи зазнало дуже далекого соціального розшарування, а в зв'язку з тим зросли можливості внутрішніх конфліктів поміж цими соціальними прошарками. Людендорф казав, що політика держави повинна бути спрямована на те, щоб уможливити генеральному штабові своїх збройних сил легше й задовільніше виконувати свої задачі, себто в випадках актуального, чи потенціального ворога створювати роз'єднання в його лавах та запобігати вступленню в війну нових ворогів. Ця стратегія інфільтрації в політиці й економіці означає, що агресор вишукує тріщини в політичній і економічній структурі противника ще до початку війни й допомагає елементам, опозиційним супроти уряду даної держави. Реалізована Гітлером така політика підтримки правих рухів молоді, далі ж німців — «фольксдойчів» по сумежних країнах, як теж врешті вигравання незадоволених іншонаціональних елементів у Дунайському басейні та в ССР давала німцям спершу навіть чималі успіхи — допомогу в операціях регулярної армії. Нездібність німців психологічно з'єднати собі завойовані території (скрізь бо вони приходили як завойовники!) викликала спонтанні рухи спротиву, до яких долучувалася ще й ворожа їм мережа комуністичних партій. Протинімецький партизанський рух в ССР був добре підготовлений і центрально керований з Москви секретарями комуністичних партій (Коротченко — в Україні, Пономаренко — в Білорусі й Лацісом — в Прибалтиці).

Клясичний приклад гірської партизанки це югославська, що розвивалася послідовно з дуже скромних початків. Вагу ж її окреслюють такі, напр., факти: на те, щоб знищити впродовж декількох днів югославську й грецьку армії німці потребували всього 20 дивізій, а для окупації цієї території треба було 15 німецьких і 30 інших (італійських, болгарських і хорватських) дивізій. За німецькими ж підручниками, втрати німців вбитими на Балкані сягали бл. 24 000, тоді як в Африці всього 12 000.

При високорозвинутих шляхових сполуках в Західній Європі підпільний рух був змушений набрати інших форм — саботажу, тощо. Після останньої війни, переможцями з яких вийшли лише США й ССР, і докруги яких оформилися два ворожі собі табори, тасмна війна, що ведеться в обох бльоках далі, стала вступом до нового, 3-ого світового конфлікту. Воєнний план большевиків, на думку автора, буде зі Східної Німеччини добитися Піренеїв, чи то Гібральтару на заході, та з кавказько-туркестанської випадової бази — Суєзу й Перської затоки та Індійського океану. На Далекому ж Сході, спершись головню на партизанські ліво-націоналістичні рухи індокитайців, малайців і індійців, опанувати малайські шляхи. У їх пляні — замкнути Середземне море від сходу й заходу — вони використовуватимуть з однієї сторони комуністичний рух у Франції, Італії й Греції та національно-визвольні народні рухи в Північній Африці й на Близькому Сході. Зате можна числитися з протикомуністичними рухами в середині советського бльоку. Отже ця війна носитиме не національний, але ідеологічний характер і тим самим роль підпільних рухів у ній ще зросте.

У розділі «Техніка підпільної війни» автор спинається спершу над технікою підпільної роботи комуністів у демократичних країнах. Таємні комуністичні інструкції дораджують строгий розподіл на дві ділянки діяльності: офіційної (ідеологічно-пропагандивної) та підпільно-підривної. Отримуючи директиви з одного центру, керують обома ділянками різні люди, що з собою таємно співпрацюють. Це одночасно хоронить перших від судово-поліційної відповідальності за організовану підривну роботу других. Заразом в такий спосіб досягається видна діяльність комуністичної партії завжди данонаціональна, а таємна організація зберігає знову міжнаціональний характер. Такий самий поділ ролями і «вгорі»: хоч уся та діяльність керована з Москви, то офіційно уряд СРСР не компромітується відповідальністю за діяльність Комінтерну, чи Комінформу. Такою широкою таємною організацією не розпоряджає жодна інша потуга, крім СРСР. Всі інші можуть тільки — або спиратися наявні таємні рухи (з'єднуючи собі там чоловічих людей), або ж самі організувати таємні рухи. Останнє куди важче реалізувати. Коли все ж до того приходять, то особливо увагу слід звертати на важливі з політичного, економічного й стратегічного погляду околиці, в тому — зокрема на великі міста.

Первісно члени таємної організації це люди, що здавна себе знають і собі довіряють, зчасти вони навіть з тієї ж місцевості. Але з часом із розростом даної організації такий характер втрачається. Партизани це завжди виключно добровольці. Зчасти, щоб скривати свій справжній характер вони ще займаються якоюсь професією, що зв'язує їх з якоюсь околицею, чи місцевістю. Звідси то в народній війні органічні з'єднання радше зв'язані з поняттям якоїсь околиці ніж військової частини. Відповідно до даної стратегічної ситуації втягаються в заплановану ширшу акцію не військової частини, але організації даного району, одного чи й кількох. Відповідно до того для координації в середині руху й сама країна поділена на округи за засадами: адміністративного поділу, географічної структури (гори, ріки) чи економічної (напр., осередки тяжкості руху це індустріальні райони). Кожен з тих принципів при районуванні має свої позитиви, а його вибір залежить від загальної ситуації і стратегічних цілів. Поділ, згідний із адміністративним, добрий для саботажної, пропагандивної і шпійонажної діяльності; поділ за географічними особливостями добре підходить до вимог партизанської війни. Індустріальні робітничі райони дуже важливі з погляду ворожої воєнної машини: поділ за тим принципом має ідентичні з адміністративним позитиви.

У Франції, напр., підпільний рух був зорганізований на базі адміністративного поділу країни: тричленний комітет керував підпільними силами одного департаменту і підчинявся такому ж тричленному міждепартаментальному комітетові, а цей Національному військовому комітетові.

Тіто організував свій рух у 1942 р. у 5 зонах, відповідно до географічної структури країни; великі міста творили одиниці для себе.

Таємні організації деяких ділянок (напр., залізничників, телеграфу) повинні бути організовані понадтериторіально згідно із поділом своїх установ. Подібно й профспілкові організації промислових центрів повинні організуватися незалежно від територіальних. Такі організації повинні працювати, з мотивів безпеки, строго відіольовано й координувати свою працю тільки почерез свої центральні. Одночасно над ними всіма повинно стояти тіло, що керуватиме діяльністю кожної з них.

Преважлива роль припадає в підпільному русі особистості провідника. Тому, напр., в усіх комуністичних організаціях провідник завжди наперед назначує свого наступника на випадок свого арешту. Дуже складна проблема командира в партизанці: річ тут не так в його технічних і військових знаннях, але в наявності певного психологічного

інстинкту й політичної вправи. Він повинен вміти загригти до бою членів свого загону і вміти підтримати їх на дусі в часі самого бою. Він тут менше командир у військовому розумінні, як радше щось наче «начальник племені». Він мусить походити з народу і бути призвичаєний до простого життя. Вирізняючись серед своїх людей він здобуває індивідуальне довір'я серед них. Найкраща заправа для таких партизанських провідників це важке життя. Крім звичайних старшинських прикмет він іще — повинен вміти зберігати таємницю кожної плянованої акції і для тієї цілі, як добрий конспіратор повинен вміти «обманути» не лише противника, але й співтоваришів щодо своїх плянів; далі — успішно командувати своїми людьми він може лише тоді, як може з них зробити політичних фанатиків, отже й сам ним мусить бути. Він мусить бути бистрий в оцінках ситуації і людей та ініціативний. Він мусить мати моральну відвагу й волю добитися всього, чого вимагає його завдання і врешті мусить бути фізично сильний і самовідречений так, щоб могли достосуватися до найневибагливіших обставин.

Партизанські провідники не сміють бути присилані з-за кордону, але вирости з самого руху, бо інакше викликають особисті негодування й ривалізацію. Тому то комуністичні партії вишколюють своїх провідників так, що з-поміж автохтонів вибирають найспосібніших і висилають до Москви на Комуністичний університет на потрібний теоретичний довшкіл з усіх ділянок.

З другої сторони регулярна армія висилає для кращого контролю над партизанами і зв'язку з ними добірні з'єднання — військові місії. Такі зв'язкові старшини не сміють вмшуватися у внутрішні спори; їх завдання — наглядати над діяльністю партизан, звітувати до свого командування, привозити й розділювати грошові фонди, зброю й поставчання та надавати боротьбі бажаного політичного забарвлення.

Області, де діє якийсь підпільний рух, це його «поле бою», а даний крайовий національний комітет це наче «головна квартира армії», «запілля» ж народної війни це закордон, чи то запілля тієї регулярної армії, яку дана партизанка підтримує.

Спочатку 2-ої світової війни альянти не усвідомлювали собі ролі підпільних рухів і підчинявали їх просто відділові військової розвідки, зацікавленої більше у збиранні відомостей про ворога, ніж в активних операціях, і аж пізніше зорганізовано тут окремі установи та поставлено в розпорядження ширші засоби.

Підготовні праці для підпільної організації, зокрема ж її політичну діяльність, слід провести ще в часі миру, а з вибухом війни — вже тільки організувати центральне командування, дати в розпорядження повстанцям спеціальну транспортувальну летунську флоту й летовища, підготувати поставчання зброєю, вибуховими матеріялами й харчами, придатними для підпільних цілів, мати добре зорганізовані вишкільні осередки розвідувачів, емісарів, зв'язкових старшин, парашутистів, радіотелеграфістів, тощо. Закордонний центральний комітет для справ повстання, що керує підпільним рухом з-за кордону чи з-за фронту, повинен бути незалежний у своїй діяльності, може навіть рівнорядний з іншими трьома ділянками — штабами наземних, морських і повітряних сил. Інакше, то ця ділянка завжди уважатиметься другорядною. Штаб же ж підпільного руху повинен бути політично-військовим тілом, спосібним розв'язувати проблеми з обох ділянок. Він повинен співпрацювати з міністерством закордонних справ, якщо йдеться про іншоціональний підпільний рух, чи то внутрішніх справ — у випадку підпільного руху на власній, окупованій ворогом території. Такий штаб повинен включати фахівців з усіх ділянок громадсько-державного життя.

Підпільні рухи працюють чотирьома тактичними способами: розвідкою, пропагандою, саботажем і

партизанкою. Перші два це власне підготовка для останніх. З тактичних міркувань ці ділянки повинні бути розділені поміж три окремі організації: **розвідки, пропаганди й саботажу та партизанки**. Перші дві повинні складатися з низки осередків розвідки чи пропаганди на терені революції: кожен осередок із власних агентів, які — якщо можливо — не повинні ангажуватися в відкриту боротьбу. Ці дві мережі повинні в'язатися тільки вгорі. Відділ активної (збройної) дії повинен охоплювати бійців під посереднім командуванням різних локальних чи регіональних комітетів. Тоді як перші два відділи стоять на службі генеральної стратегії, то останній це ексекютива цього центрального плану. Позитив такої побудови в тому, що вона заповнює штабові почерез розвідку мати нагляд над діяльністю всього руху, а почерез пропаганду політичний вплив на нього. Більшість підпільних рухів розбудовувалася послідовно від розвідки й пропаганди до саботажу й партизанки. Інакший шлях розвитку звичайно тягнув за собою низку втрат.

Добра **розвідка** вможливило вдарити ворога там і тоді, де його найбільше болить, як теж хоронить рух перед неприслними несподіванками. Підпільні рухи це одночасно й найкраще джерело розвідки і для регулярної армії. Для самого ж підпільного руху надається тільки частина тих інформацій, що їх здобуває його розвідка. Успішний розвиток пропаганди, саботажу й партизанки залежить єдино від вправної розвідки.

До оборонних заходів розвідки належить теж протирозвідка — «відкрийте око на власну організацію», чи нема там ворожих агентів і провокаторів; тому вона має своїх людей у лавах ворожої розвідки, поліції, тощо.

Тасмна **служба зв'язку** в підпільних організаціях повинна втримувати такі сполуки: поміж закордонним генеральним комітетом і національним крайовим комітетом, поміж окремими агентами й пунктами розвідки і далі поміж ними та закордонним комітетом, врешті ж поміж крайовим комітетом та його підчиненими нижчими клітинами. Найкращий тут засіб це кодований радіотелеграфний зв'язок, та все ж, не менш важливі й особисті контакти шляхом парашутних скидів, тощо. Як можливе, то найкраще лучити окремі крайові станції безпосередньо з закордонною радіовисильнею. При стосуванні кур'єрських ліній зв'язку найкраще обирати до того людей, яких професія не робить їх подорожні незвичайними (залізничники, комерсанти, шофери, поштарі).

Завдання **пропаганди** в війні це скріплювати гласну національну мораль і ослаблювати ворожу. Найчастіші засоби цієї пропаганди в підпільних рухах це говорене слово (радіомовлення і особистий виступ) та писане слово (підпільна преса). Така пропаганда повинна популяризувати воєнні цілі й ідеали підпілья, спрямовуючи увагу на слабості ворога, та накреслювати напрямні щодо поведінки населення супроти окупанта. Її методи мусять бути достосовувані до ментальності народу, до якого вона промовляє, спиратися на серйозних студіях його психіки, далі ж промовляти до різних верств населення; вона мусять гармоніювати з тими ідеалами, що найбільш поширені серед найважливіших прошарків населення. Всяка інформація, подавана по радіо, повинна бути докладна й об'єктивна, інакше її успіх дуже короткий. Повинно бути зроблене все можливе, щоб поширити довір'я для власних радіомовлень (напр., заповіджене по радіо і проведене бомблення викликає на майбутнє більше слухачів). Крайова пропаганда подає місцеві відомості і тут ще найкраще оправдують себе підпільні газети. Інформації з краю повинні переходити почерез закордонний генеральний комітет, а той може інколи й спинювати дальшу передачу почерез радіо незгідних із загальною лінією висток, бувши ж одночасно про них докладно інформованим. В дальшому — в розпорядженні пропаганди стоять: летючки, виписування гасел по мурах, то-

що. Партизанські ж наскоки можуть знищувати осередки ворожої пропаганди. Добрий засіб психічно пригноблювати ворожого вояка це постійно розкидувати поміж ворожими частинами летючки, тощо. «Коли відчуєте, що вам вдалося здобути для вашого задуму в людей симпатію й розуміння, не лишайте їх самих і ніколи не давайте їм часу до надуми; кажіть їм тоді, як їм найкраще використати свій час, дайте їм відчутти, що за ними якась всевідуча сила, яка їх завжди вестиме щиро й вірно», — говорив генеральний секретар Комінтерну, Г. Дімітрієв.

Саботаж дефініюють як фізичну акцію, спрямовану на пошкодження воєнної машини ворога в найширшому значенні слова. Він складається зі сміливих ударів, нанесених без боротьби; до ударів з ворогом приходять тільки, коли саботажисти переловлені на вчинку. Деякі акти саботажу ворог відкриває безпосередньо, деякі ж аж по якомусь часі. Що більше такий проміжок часу, то менше ризику для виконавців. Акти саботажу можуть бути виконувані одиницями або й частиною всього населення. В останньому випадку ворогові легше викрити співчинників, ніж коли втаємничених небагато. Інакша це справа це масовий саботаж, складений із дрібномаштабних актів, керованих центрально; він не раз наносить куди більше шкоди ніж широкомаштабні акти насилля. Конче мусять бути підтримувана тяглість і численність актів саботажу, бо тоді вони відвертають увагу ворога й роблять його нервозним. Тоді він змушений до протизаходів, а ці крім втрати матеріалу вимагають ще розпорошування власних людей.

Саботаж може бути пасивний, чи активний. Приклади першого це, напр., невиконування заряджень влади, недбайливість у виконванні праці, неспівпрацювання з іншими установами промислової воєнної машини. Такий саботаж не пов'язаний із самим підпільним рухом і є вислідом самочинної психологічної реакції мас на добре зорганізовану пропаганду. Навіть фабрикування фальшивих банків тут це добрий засіб підривати фінансову стабільність ворога.

Передумова активного саботажу це наявність операцій за планом, виготовлених м якимсь однорідним командуванням. Такі саботажні операції мають свою спеціальну тактику й стратегію: вони повинні бути скоординовані в часі й просторі — їхня черговість тут дуже важна. Такі організовані саботажні акції це щось наче справжні битви: вони вимагають спершу докладної розвідки про ворожу економіку й промисл, і то загальної (стратегічної) та спеціальної (тактичної). Перша докладно студіює економічний воєнний потенціал країни й його ролю в економіці країни (напр. знищення сирівців — вугільної й сталеварної індустрії — куди дошкульніше, ніж допоміжної продукції — напр. гумової). Спеціальна розвідка студіює технічні деталі атаки (напр., те, які машини на даному підприємстві найважливіші, як довго потривала б їх направа, тощо). Черговість і місце саботажів дуже важливі, бо, напр., менш доцільно нищити магазини готових виробів, ніж якусь галузку промислу, необхідну для цілоти; чи то — доцільніше знищувати сирівні, ніж фабрику. Так само різні машини в фабриці важливіші від інших, чи то якоесь одне заведення дає енергію іншим (напр., електростанція) має куди ширше значення і годі його пошкодження спинює працю всіх інших. Саботаж доречі куди успішніший, бо докладніший і дешевше обходиться від повітряного налету.

Окремий рід саботажу це організовані страйки. Основне при них це теж координування їх черговости по різних ділянках продукції.

За словами Айзенгауера, діяльність французького резистансу, якщо йдеться про його наслідки, дорівнює 15 дивізіям. Очевидно, успішність саботажної акції вимагає завжди скоординованости й систематичности.

Партизанка.

Мета боротьби це знищення живої сили противника, — каже Клязевіц. Але не це є завданням партизанки. Партизанка це власне саботаж із застосуванням насилля.

У партизанському бою партизанам часто видається, що вони оточені, але таке оточення ніколи не має успіху, якщо вони не дадуть залпанувати над собою перелякові, ніби все вже пропало. Бо ж треба пам'ятати, що так само й ворожим частинам на повстанській території, доки ще партизани борються, видається, що вони відізолювані.

Безустанний рух партизан дає їм змогу втримувати за собою ініціативу й тримати противника весь час в русі. Тільки коли підпільний рух постійно своєю ініціативою й наступальними діями примушуватиме ворога до ударів в порожнечу, тоді це створюватиме нові свободні місця для дії партизанам і саботажистам. Ніколи воно не вказано в маломаштабній війні вживати більших груп партизан для рейдів і заскочних атак. Справді бо, що дбайливіше якусь операцію підготовано, то менше людей вона вимагає, а що менше людей, то менші можливості тертя й більша легкість у дії. Акції що вимагають великих з'єднань, у партизанці засуджені на невдачу: вони часто кінчаються повним знищенням. Мала група краще використовує терен і не може бути відкрита танками чи літаками, а після акції легше скриється.

Один з основних елементів успішного рейду це належне використання темряви, мряки й поперегиного терену. В околицях, де можна розчислювати на підтримку загалу населення і де ворожа поліція не чуїна, дуже добре вживати мотоциклів і автомашин. Тоді бо легше ненадійно появилися, блискавично вдарити і нагло зникнути. Але здебільша партизани здані на власні ноги, — війняток тут це подекуди кінні партизани. Вони пересуваються скоріш, ніж піші і не є зв'язані з шляхами, як от мотоцикли. Партизани потрапляють прохидити велетенські відстані. Про свій рейд до Карпат Ковпак розповідає, що впродовж ночі він прохидив до 30 миль, ховаючись вдень по лісах, і тримався бічних доріг, роблячи великі обходи попри більші міста. Часто змінював напрям і оминав ворожі гарнізони. Почерез добре стережені райони його відділ прохидив дрібними групами.

Більші міста надаються радше для саботажної акції, як для відкритої боротьби, бо наражені на великі жертви в наслідок відплатного бомблення. Барикади тут втратили багато з давнього значення: служать хіба спиняти танки; обороняють їх сьогодні вже тільки з сусідніх домів. При вляманні ворога в дім партизани мусять відступати до дальших будинків. Перед самою боротьбою повинні бути знищені написи й дороговкази та перервані телефонні сполуки. Відділи партизан тут повинні творитися з мешканців одного кварталу і з наперед устійненою системою знаків порозуміння.

Постачання зброєю й організація відділів залежить від місцевих умов, сил противника й можливостей постачання з повітів. Велика територія, що не дається ворогові контролювати, краще надається для операцій більшими відділами. В Югославії оперовано цілими дивізіями, в ССРСР загонами силою в 100-120 чоловік, а в Франції групами (з двох підгруп по чотири чоловіки). Тут члени цілої групи стрічалися тільки під час самої акції.

Постачання зброєю відбувається головню повітряним шляхом і то або скидами, або регулярним вивантажуванням літаків. В обох випадках мусить бути договорення про місце скиду чи приземлення. Такий скинутий матеріал мусить бути чимскоріш спрятаний. Більшість таких операцій може бути проведена єдино вночі при місячному світлі, і тільки якщо ворог не чуїний, то і вдень. При сьогоднішній техніці постачання з повітря навіть цілі відділи партизан можуть бути в порівняно короткому часі вивізовані зброєю.

Більшість озброєння партизан це легка переносна зброя, важка бо знерухомлює такі відділи. Це в

основному автомати, пістолі, ручні гранати, тощо; інколи ж іще й кулемети та гранатомети. Але назагал у партизанській тактиці (боротьба зблизька) засяг цієї зброї зайво великий та й важко її переховувати. Для боротьби з танками партизани потребують базук, чи то протитанкових мін, для саботажних акцій — вибухових речовин, чи то спеціальних матеріалів (хемікалій, тощо). Для зв'язку їм конечно потрібно радіостанції; у спеціальних умовах ще й харчів. Магазины зброї повинні бути розпоршені й роздрібнені — і на випадок викриття, і — щоб у ході боротьби їх можна було скрізь находити. Воно навіть вказано організувати поруч розвідки, пропаганди й акції ще й спеціальний відділ боспостачання. Він до деякої міри може мати вплив і на поставу та політичний розвиток даного підпільного руху.

Де лише можливо, регулярна армія й партизани повинні співпрацювати. Але при тому слід пам'ятати, що існує куди більша можливість проникання ворога в лави партизан, ніж у регулярну армію, де кожного вояка можна зідентифікувати. Тому партизани не повинні ніколи більше довідатися про плян, силу й становища регулярних частин, ніж це їм конче потрібно. Але звичайні формації регулярної армії рідко надаються для співпраці з партизанами. Тому модерна війна вимагає тут спеціально вишколених для того частин (як, напр., спеціальні британські «команди» й парашутні частини в останній війні). Воно тут навіть вказано вишколювати цілі бригади «регулярних партизан» і відповідно їх спорядити для боротьби в ворожому заплілі.

Партизани зокрема становлять поважну загрозу постачальним лініям моторизованих дивізій; та найефективніша форма співпраці їх з армією це творення т. зв. «редут» — повстанчих осередків у гірських околицях поблизу стратегічно важливих ворожих комунікаційних ліній. Такі редуты можна творити тим, що при відвороті будуть залишені армією добре вивізовані групи спеціально перешколених вояків; замкнувши доступ до таких гірських районів (знищенням мостів, замінуванням шляхів, тощо), в горах можно влаштувати аеродроми для боспостачання. Такі редуты можна це створювати шляхом побудови знизу — послідовною організацією в терені підпільного руху. Те, як довго може така редута втриматися, залежить: від числа військ, що їх може противник кинути проти партизан, від загальної ситуації на головному полі бою (на фронті), себто чи взагалі противник може відтягти з фронту якісь сили, від розмірів допомоги, що її можуть партизани отримати з повітря, і врешті від підтримки бомбовиків і мисливців, що можуть співпрацювати з партизанами. Для підтримки партизан все ж найважливіший засіб це літунство. Бомблячи ворожі колонии, літаки остерігають партизан, допомагають їм при рейдах; дуже догідний момент для заскочної атаки партизан на якесь місце це, напр., час налету.

Оборона перед партизанським рухом повинна в першу чергу відбуватися в ділянці політики. Національна й соціальна політика, спрямована на здобуття симпатій широких мас населення, запобіжить усякому наглому повстанню. Не завжди воно однак можливе; зокрема при окупації не обходиться без тертя. Тоді в підпільному русі, що складений, напр., з кількох партій, слід підсилювати можливі тертя. Все ж завжди при боротьбі проти партизанського руху треба мати симпатії бодай частини місцевого населення. Всі такі заходи завжди менш коштовні, ніж відкрита боротьба.

Оборона, за Клязевіцом, це відпаровування удару, спрямованого на нас самих. Але така вичікувальна оборона проти підпільного руху завжди породжує почуття непевности, які «нічого не діється», хоч загроза існує весь час. Така реакція впливає далі настільки на оборонця, що він послаблює свою чуїність.

Проти підплілля поліція в дальшому створює мережу протирозвідки. Наполеон дораджував своєму

маршалові в Іспанії: «Висилайте скрізь шпигунів і познайомлюйтеся з рухами ворожих партизан». Німці у Франції визначували високі нагороди агентам, що видавали б підпільні радіостанції, тощо. Гестапо вислало провокаторів — «альянських парашутистів» так, що врешті населення боялося підтримувати справжніх парашутистів; далі вбудувало своїх агентів у підпільні мережі. Оборона проти підпілля теж мусить поділити дану територію на округи й сектори: по них всією діяльністю керують зцентралізовано відповідні установи. Радіополіція може сьогодні легко вміщевити підпільні радіовисильні. Важка зате оборона перед закордонною радіопробагандою, — тут навіть краще дозволяти її слухати, ніж заборонювати, бо тоді це лише «загострює апетит» і підсилює шептани переказування, яких вже не можливо спинити. Добрий спосіб це, якщо можливо, виарештувати й відокремити провідників підпілля. На території, охопленій повстанням, усі об'єкти мусять бути бережені, а по установах уміщені надійні люди. В Польщі, напр., німці обставляли залізничні рейки стійковими, організували мішані — німецько-місцеві поїзди, врешті брали закладників, щоб зменшити саботажі на залізниці. Але терористичні відплатні акції викликали ще завзятішу реакцію.

Все це лише пасивна оборона: ще Наполеон пропонував боротися і побивати партизан їхніми ж методами — рухливими відділами. Подібно й робили німці в останній війні, набираючи з-поміж місцевих цілі відділи для боротьби з партизанами партизанською ж тактикою. Що сміливішою однак стає боротьба партизан, то більшого числа власних частин вимагає воєна.

Крім цих тактичних протизаходів звичайно стосуються ще й адміністративні (вимога поспортів з фотознімкою для кожного мешканця, поліційні години вночі, вивезення харчів з даного терену, тощо). Та всі ті заходи вистачають лише тоді, коли повстання ще не дійшло до повного розвитку. Для поборювання партизан добре надаються змоторизовані частини та спеціальне літунство (гелікоптери в розпорядженні поліційних і парашутичних відділів). У випадку ж широкого повстання не обходиться без традиційних воєнних операцій. При них регулярні частини спершу працюють зовсім «напоптемки»: через незнання терену, шляхів, перецінювання сили й числа партизан — через заскочну тактику дрібних ударів (напр., у Центральному масиві у Франції оперувало 2 500 партизан, німці оцінювали їх на 15 000). Звичайно партизани знають куди більше про рухи й пляни регулярних частин, ніж навпаки, тому слід нерідко послугоуватися ширенням фальшивих вісток. У відрізненні від двох регулярних армій, де одно може владати плановані рухи й поведінку другої — через спільні стратегічні засади — тут такого нема. Боротьба з партизанами через свою неокресленість, брак ви-

рішальних моментів — з безконечними маршами без видної цілі — втомлює й нервово вичерпує регулярну частину. Тому всяка операція з її сторони повинна мати окреслену ціль і об'єкт, а раз започаткована, повинна бути проведена до кінця. Півзаходи тут фатальні.

Регулярним частинам перешкоджує в цій боротьбі їх вища організація, яка стає справді колодою при нозі для їх свободи акції в боротьбі проти партизан, а їх невідлучні лінії постачання це найвдячніша ціль для нападів партизан.

Щоб змусити партизан до боротьби їх треба аж оточити, себто відізолювати окремі райони перестенем військ і одночасно повести в середині концентричні атаки. Це само собою дуже коштовна операція і вимагає неймовірно більше власних військ, ніж там може бути партизан. У Греції в 1948 р. 20 000 партизан в'язало собою в боротьбі 120 000 регулярного війська. Отже найуспішніший засіб це недопустити розумною політикою до такої народної війни.

Ми навмисне завдали собі труда подрібніше зреферувати цікавіші місця цієї праці на тему партизанської війни, щоб познайомити наш читацький загаль із підходом до тих питань на Заході. Як бачимо, автор до підпільного руху й партизанки підходить виключно з погляду їх оперативної співпраці з регулярною армією. Його цікавить головню партизанка, організована з-за кордону; знаємо ж, що така її форма звичайно засуджена на невдача за браком підтримки зі сторони самого населення. Але з того погляду і при такому підході окремі проблеми розв'язувані ним правильно, бо й сперті на особистому досвіді, правда, головню з терену Франції. Затє авторові відомості про партизанські рухи на Сході Європи — крім югославського й польського — сперті виключно на советське джерело та поневоли подають советське насвітлення, зокрема ж в історичній частині.

Бо ж партизанські противоєвські рухи на Україні й на Кавказі в 1941 р. мали своє коріння не в німецьких «абвері» з 1941 року, але в боротьбі національних партизан ще з 1920-их років. Повстання на Словаччині в вересні 1944 р. (43 стор.) дає тільки ще один доказ на те, чим кінчається «народне повстання», організоване «з-за кордону», якщо воно не має ґрунту й підтримки в населення. Саме почасти й з тих причин советська «партизанка», доречі, відповідно вишколені регулярні частини, скинуті в запілля на догідному ґрунті, обмежувалися в першу чергу до оперативної співпраці з Червоною Армією. Про інший тип «народної війни», не підтримуваний «з-за кордону», стратегічну партизанку, суверенний визвольний рух цілої нації, яким у нашому випадку є УПА, авторові, на жаль, нічого не відомо. Ним він власне й не цікавиться.

Все ж ця праця в накреслених автором рамках оперативної партизанки цінна й цікава.

О. Ф.

T. Zawadzki: Rokossowski's Army, „Polish Affairs“, Nr. 3, березень 1952, Лондон

Польський державний бюджет на 1952 рік виказує велетенський зріст витрат на озброєння й збройні сили, як дальший видний крок воєнних готувань. Зараз польська військова політика визначається директивами советського Генерального Штабу в Москві. Спершу у післявоєнні роки там не прив'язувано особливої уваги до вишколу, озброєння й боєздатності сателітних армій, в тому й польської. На пості міністра народної оборони тоді толеровано маршала Жимерського, польська ж армія була бідненько споряджена й кепсько вишколена. Теоретично нею керував Жимерський.

Після того, як Комуністична партія в грудні 1948 р. перебрала всю владу, та після розгромлення в її рядах «націоналістичного ухилу» Гомулки в листопаді 1950 р. довір'я СССР до уряду Берута зросло і СССР, згідно з власними військовими плянами,

наклав і Польщі конкретні економічні (у формі 6-річного пляну) та військові задачі. В останньому випадку про те свідчило відкомандування маршала Рокоссовського на пост міністра оборони Польщі.

В декілька тижнів після переберення Рокоссовським цього становища зразу сойм ухвалив збільшення військового бюджету на понад 40% більшу суму ніж у попередньому році; кожен дальший рік приносив таку ж дальшу підвишку цих витрат (у 1949 р. за Жимерського — 1 800 000 000 золотих, у 1952 р. 6 000 000 000 зл.). У біжучому році цей бюджет становить 10,5% витрат всього державного бюджету. Очевидно, до оголошених витрат треба ще додати інші суми, призначені на військові цілі і заховані під т. зв. «бюджетними резервами», як теж у позиціях інших міністерств, як от напр. у видатках на військовий вишкіл молоді. Насправді то витрати

на озброєння й збройні сили сягатимуть бодай 10 000,000 000 зл., себто 10% всіх національних прибутків, або ж бл. 400 зл. на кожного мешканця (отже не на багато менше від середньої місячної заробітної платні польського робітника).

За Жимерського рівень вишколу в збройних силах був низький і перестарілий, а технічне спорядження вбогіше навіть, як наприкінці війни. Грунтовно й різко змінилося положення з приходом Рокоссовського: армію забезпечено властивим вишкільним спорядженням, великий натиск покладено на військову видайність кожного вояка, словом — Польща дістала модерне озброєння, включено з советським ракетним літунством.

Реформи Рокоссовського дістали правну основу в низці законів і розпорядків, що змінили дотеперішні правні регулювання щодо військової служби. Всі вони, геть до подробиць, копіюють советське військове законодавство й устави. Не зважаючи на фрази про «демократичну народну армію», Рокоссовський у своїй 1-травневій промові з 1951 р. домагається «залізної військової дисципліни» (теж крилата фраза з уставів і побуту Червоної Армії!), якою він надіється забезпечити безоглядний послух і виеліминувати політичне недовір'я, яке СССР відчуває у своїх взаєминах із поляками. Сконкретизування цієї дисциплінарної суворости можна вже помітити в спеціальному законі про «відповідальність вояка за порушення дисципліни і залягання чести й гідности бійця», який передбачує створення в армії окремих карних частин.

Новий закон про воєнну повинність обнижує призовний вік до 20 років, а тривання кадрової служби здовжує до 2 років (в морських і повітряних силах — 3 роки). Той же закон передбачує продовження служби і поза ці межі як теж покликування резервістів до активної служби. Оба ці закони були Рокоссовським вповні використані. У 1950 р. зараз після обниження призовного віку покликано до війська два річники; восени 1951 р. річник, покликаний у 1949 році, а який тоді повинен був бути відпущений, затримано на ще один рік кадрової служби. У міжчасі ж до війська був покликаний зовсім нормально річник 1931 року.

Так отже у 1952 р. Рокоссовський має під зброєю одночасно чотири річники, а що дає в сумі — враз із регулярними професійними кадрами — понад 650 000 бійців, число, що його мав Жимерський наприкінці останньої війни. У 1947 р. польська армія налічувала всього 165 000 люда. Резерву цієї армії творять понад 600 000 молодих людей, що покінчили свою службу після 1945 року; дальші ж річники (аж по 31-ий рік життя) можуть дати ще дальших 500 000.

Приготовний військовий вишкіл молоді проводиться організацією, що зветься Служба Польщі, до якої обов'язково мусить належати молодь обох статів від 16 року життя. Зрештою й такі назверх невинні громадські організації, як от Ліга Приятелів Вояка, чи Ліга Повітряних Сил або Ліга Воєнно-морської Фльоти — всі, до речі, керовані членами ЦК Комуністичної партії — теж ведуть вступний військовий вишкіл молоді.

Всі ці зміни в вишколі й числовому стані збройних сил супроводяться важливими змінами і в самій організації армії. Рокоссовський поділив усю військову машину на: наземні, протилітунські, повітряні, воєнно-морські і внутрішні війська. Всі з'єднання нашвидку замінюються в змоторизовані.

Наземні війська втримується на високому рівні, їм дається нове спорядження й переорганізовується в широкі з'єднання. Збільшено число танкових частин: їх вишколюється зокрема в підтримці піхоти та в незалежному оперуванні. Велику увагу присвячується розбудові артилерії. Не перебільшуючи надто, наземні сили Рокоссовського сьогодні дорівнюють 17-18 піхотним і бодай 6 танковим дивізіям. Сюди треба ще додати технічні і дуже розбудовані допоміжні частини, зокрема ж збільшену артилерію. Деякі піхотні дивізії мали б бути вповні змоторизовані.

Протилітунські війська, як незадежна формація, завдячують своє існування Рокоссовському. Ще перед роком було заледве декілька протилітунських полків, їх число дедалі зростає з розбудовою територіальної зенітної мережі.

Літунство, як бойова зброя, за Жимерського не мало більшого значення й було вивіноване перестарілими машинами. З Рокоссовським тут командування перейняв свіжо прибулий советський ген. Туркель; тоді ж спроваджено із СССР і нові типи мисливських і легких бомбардувальних літаків. Польща дістала чимале число мисливських турболітаків і для них почато вишколювати польських літунів. Вишколюється зараз і польські парашутні відділи.

Воєнно-морській фльоті все ще недостає бойових кораблів: її головна сила складається з трьох доведених польських підводних човнів, одного винишувача враз із деяким числом тральщиків і переслідувальних човнів. Все ж і тут вишколюється непропорційно велике число старшин і підстаршин. І тут росіяни уже від двох років перебуває на командному становищі.

Внутрішні війська, складені з волків, особливо підбираються за принципами політичної надійності, поділяються на Війська Оборони Пограниччя (12 бригад) і на широко змоторизований Корпус Внутрішньої Безпеки (бл. 18 полків). Цього Корпусу вживають як допоміжних поліційних частин для забезпечення перед можливими заворушеннями чи то проти партизан в середині країни.

Виелінювання польських старшин з усіх вищих становищ і їх заміщення росіянами, розпочає ще перед Рокоссовським, на сьогодні вже завершено: віцеміністер народної оборони і шеф штабу — ген. В. Корчиц, 2-ий віцеміністер і головний інспектор військового вишколу — ген. С. Поплавський, командувач артилерії — ген.-лейт. Бевжук, командувач саперних частин — ген.-лейт. Борджіловський, начальник комунікацій — бриг. Р. Маліновський, начальник моточастин — бриг. Матвієвський, начальник розвідки — бриг. Кашніков, командувач повітряних сил — ген. Туркель, командувач воєнно-мор. сил — віцеадм. Чероков, командувачі танкових дивізії — генерали Сухов і Баринов та полк. К. Шевченко, командувачі зенітних частин — ген. Міхалкін і полк. Права рука ген.-квартирмейстра, старого комуніста ген. Комара це росіяни, ген. Кінасов. Чотирьома воєнними округами, на які поділена Польща, командують советські громадяни — генерали Стражевський, Полтужинський, Кеневич і Роткевіч.

Особливу увагу присвячено довишколові нових військових кадрів: численні старшинські школи заповнені людьми, що переліше пройшли почерез перевійшколи Компартії. Вищий військовий вишкіл провадиться у зреформованій Академії Генерального Штабу та в заснованих у 1951 р. Воєнно-політичній та Воєнно-технічній Академіях; чимало старшин висилається на спеціальні вишколи до СССР.

За винятком політичних, всі вищі й відповідальніші становища в війську заміщені советськими старшинами, решта ж — вихованими в комуністичній системі поляками.

Щоб виховати військо в вірності до СССР скрізь проводяться відповідні курси й вишколи. Начальником Центрального Політуправління армії назначено старого польського комуніста М. Нашковського і, як його помічників, Меленаса й Кременя. Політична ділянка — з психологічних міркувань — єдина ще, що обсаджена виключно поляками. Завдання політичного вишколу сформулював згладний ген. Нашковський у своїх промовах так: «Навчати наших вояків інтернаціоналізму, любови до всього прогресивного, прив'язаности до СССР і любови до тов. Сталіна». Випусників-старшин Політичної школи навчав він: «вщиплювати в серця вояків безмежну ненависть до агресорських американських імперіялістів і їх союзників».

Дальший чинник, що формує політичну поставу

воєнка, це урядово підтримувана в армії діяльність комуністичної Об'єднаної Робітничої Партії та Союзу Польської Молоді (відповідника Комсомолу). Обі ці організації діють у тісній співпраці з політичними старшинами в сотні, курені й полку так, що воєк ніколи не втече від їх впливу, навіть у своїх свобідніших хвилинах.

Нова військова присяга, введена Рокоссовським у 1950 р., зв'язує польського воєка з Росією на особливий лад, на какуючи йому „негнуто й твердо стояти на сторожі миру у тих самих лавах, що Советська армія, й на випадок нападу боротися враз із нею у братньому союзі».

Тільки частина польського промислу працює безпосередньо для потреб польської армії. Більшість його виробів віддається в розпорядження загальним планам советської воєнної машини. Це зокрема стосується важкої індустрії. Але з другої сторони, напр., новий польський моторо-вирібний

промисл ще не є в стані сам задовольнити потреби армії. Заводи в Страховіцах, що в 1949 р. почали виріб 3,5-тоннових автомашин, у 1951 р. вже випускали 2 500 штук, а на 1952 р. передбачують річну продукцію 7,300 їх штук. Так само помітно збільшують свою продукцію автозаводи у Жерані та Люблині як теж тракторні, мотоциклові, автобусні й вагонобудівельні фабрики. Для армії працює ще й недавно відновлена воєняна індустрія: дрібно-зброєві, муніційні, літакобудівельні й телекомунікаційні заводи.

У планах Москви для Польщі передбачується важлива роль широкої постачальної й ремонтної бази на Заході, спосібної працювати для безпосередніх потреб фронту, чи то виробляти матеріали, потрібні для центральної постачальної бази в самій Росії й одночасно роль постачальника сировини (першзавсе, вугілля) для таких самих допоміжних баз по інших сателітних країнах. Зреферував **О. Г.**

Подяка

В Канаді:

на руки п. **Богдана Чубенка в Біссет:**

по 10,— дол.: Дем'янів Михайло, Чубенко Богдан; по 5,— дол.: Дудюк Семен; по 3,— дол.: Комарницький Василь, Лесик Михайло, Прус Михайло, Соп'як Іван; по 2,— дол.: Новосадний Василь, Котик Микола, Олійник Антін, Дзюма Василь, Солінський Андрій, Позел Іван, Чучман Іван, Савченко Олександр; по 1,— дол.: Тонконог Дмитро, Походай Микола, Сенік Фабіян; разом: 56,— дол.; на листу ч. 0255 на руки п. **д-ра М. М. у Вінніпегу:**

по 3,— дол.: Шальгот Ріелті-Загарія, Герич А., д-р Новак Н.; по 2,— дол.: Коман В. Г., Магера К., Н. Н., д-р Мандрика М. І., Федорук — Ідеаль Продукція, Чайковський І.; по 1,— дол.: Горойський Д., Мирний А., Курта С., Дубицький І., Стельмах М., Корній Микола, Грицюк І., Голловчук С., Якимішак Н., Брик, Вінніпег Сосидж; по 0,50 дол.: Мозоль Теодор, Нестор, Бабиниць О.; разом 22,— дол.;

в Парагваї:

на руки п. **Володимира Кривінського в Кармен дель Парана:**

по 30,— гварані: СУМ ім. 1 листопада, Т-во „Просвіта“; по 25,— гв.: Володимир Кривінський; по 20,— гв.: Цап М., Жирій Іван; по 15,— гв.: Костів О., Яремко Корніло, Копач Єфрем, Підмогильний Юрко, Литвинович Іван, Воробей Василь; по 10,— гв.: Місяць М., Непорадний Андрій, Перебийніс, Щупак Микола, Перегінець Михайло, Бачун Олександр, Веретка Михайло, Клюб Антін, Турчин Сень, Хомин П., Хомин М., Присайко Василь, Присайко Анна, Жечковський Стах, Савків Степан, Боднар Степан, Головатий Іван, Долотович Осип, Корчевий Іван, Керничний Кирило, Герасимчук Юхим, Суник Микола, Овсійчук Максим, Копач Дмитро, Сойка Іван, Худик Степан, Худик Остап; по 5,— гв.: Лобода С., Овсійчук Лукія, Шкабрий Василь; разом: 500,— гварані.

Пожертви на інвалідів УПА склали в Канаді такі особи:

У **Сент-Кетрінз** 16. 11. 1951 присутні гості на християнського сина Богдана у п-ва Андрія і Евфросини Маличевських — 18,— дол.;

в **Торонто** на християнах дочки Олі у п-ва Олинських зібрав п. **Співак** — 7 дол.;

в **Торонто** 26. 10. 1951 у п-ва Важів зібрав п. **Петро Вірстюк** — 20,00 дол.;

в Австралії:

в **Лонсестоні, в Тасманії** з нагоди дня народин п. В. Гуневича присутні гості склали суму 4 австрал. фунти, п. Марія Ковальчук складала 2 австрал. фунти.

Пожертви на фонд місії УПА склали в Канаді такі особи:

на руки п. **Петра Вірстюка в Торонто:**

по 2,— дол.: Бойчук Михайло, Бучинин Юрій, Дзьомбак Михайло, Доліпний Василь, Канин Іван, Мартинюк Теодор, Матвійшин Осип, Одинський Василь, Тиник Степан; по

1,— дол.: Близнюк Іван, Вонс Ярослав, Гузиляк Іван, Дидь Михайло, Захарчишин Петро, Макар Іван, Радь Василь, Шлемко Михайло; по 0,75 дол.: Шенела Анна; разом: 26,75 дол.;

на руки пп. **Г. Ференца й М. Чайківського в Вінніпегу:**

по 5,— дол.: о. Й. Пуляк; по 2,— дол.: І. Дикий, В. Б. Гилька, інж. Д. Михайлюк, Якимець; по 1,— дол.: В. Кметь, К. Крук, Г. Голуб, С. Хомчин, Павло Шнильчак, М. Січ, П. Сухарина, І. Подушко, С. Терлінський, М. Микитюк, О. Хруник, М. Чайківський, Г. Ференц, С. Ференц; разом: 27 дол.;

на руки п. **Степана Пасічника в Вінніпегу:**

по 5,— дол.: Дичкевич Микола, Литвин В., Пасічник Степан; по 2,— дол.: Лазар Є.; по 1,— дол.: Король Микола, Мінцюк Дмитро, Хрупало Михайло, Дяків Михайло, Гуль Микола, Лаба Микола, Уманців П., Василькевич В., Мельник Д., Букало Г., Коваль Іван, Назар Василь, Жук Іван, Брунда Г., Янів Іван; разом: 32,— дол.;

на руки п. **Миколи Вільхи в Вінніпегу:**

по 2,— дол.: Маланчук Петро, Тереньтяк Микола; по 1,— дол.: Батіг Петро, Буячок Ілько, Калина Михайло, Май Микола, Новачинський Дмитро; разом: 9,— дол.;

на руки п. **Шахая в Вінніпегу:**

по 10,— дол.: Кушлик Степан; по 5,— дол.: Чорноморець Т.; по 2,— дол.: д-р Марушчак Михайло; по 1,— дол.: Бойчук Михайло, Вовчук Володимир, Мостовський Петро, Макота Василь, Мозіль Гаррі, Модашій Антін, Маланчук Остап, Пропак Лукіян, Пильовський Любомир, Цілінський Богдан, Шмігель Григорій; по 0,50 дол.: Гойда Петро, Красний Павло, Романчишин Пилип, Олещук Теодор, Сокил Василь, Савків Петро; разом 26,— дол.;

на руки п. **Михайла Гави в Форт-Вільям:**

по 1,— дол.: Гава М., Гава Я., Михайлишин П. І., Корда І., Гук М., Лесишин Р., Позничка В., Голубець Я., Савицький І., Козира І., Росол Д., Вербих П., Притула Ю., Яцик В., Пура Г., Кудрик І., Лиж І., Манюх М., Дашко В., Козак І., Незнаний, Гармата В., Кубай М., Паланюк В., Юрків М., Пісоцький Ст., Рісний П., Хмарний М., Скоропад В., Марціновський В., Циндюк Т., Богачук Я., д-р Мигаль Б., Пасічник Д., Жура В., разом: 35,— дол.;

в **Монтреалі:** по 2,— дол.: Голубенко, М. Б.; разом, 4,— дол.; в **Торонто:** 1,— дол.: Денис І.

На святочних сходинах в честь УПА в **Стокгольмі і Сурагамарі у Швеції** склали:

по 30,— шв. кор.: Гарбар Кирило; по 25,— шв. кор.: Федорчук Валеріян; по 20,— шв. кор.: Бойко Григорій, Гивель Теодор, Горлатий Петро, Камінський Іван; по 15,— шв. кор.: Удод М.; по 10,— шв. кор.: Іванків Гарасим, Колесник Андрій, Костів Юрій, Остапчук Микола, Пікулик Яків, Рудник Роман, Савчук Михайло, Сало Іван, Свідерський Арсеній, Скобович Богдан, Федорів Богдан, Федорчук Юзеф; по 5,— шв. кор.: Лишайко Дмитро, Пікулик Доріс; разом: 280 — шв. кор.

На руки п. **І. Камінського** у **Шведії** склали:
по 15,— шв. кор.: Пукало Григорій; по 10 шв. кор.: Камінський Іван, Гарбар Кирило, Гивель Т., Бойко Григорій, Кіх В., Горлагий Петро, Базилевський Юрій, Скобович Богдан, Пікулук Яків, Рудник Роман, Федорчук В., Савчук Михайло, Харитон Михайло, Костів Юрій; по 5,— шв. кор.: Колісник Андрій, Харігчак Брігга, Іванків Гарасим, Сало Іван; разом: 175,— шв. кор.

На руки п. **Мисюра М. і Рух М.** в **Норвегії**:
по 30,— норв. кор.: Руй Михайло; по 20 норв. кор.: Тимчак Іван, Пилипчук Микола; по 10,— норв. кор.: Місюра Маркіян, Невідомий, Заєвич Василь, Краль Францішек, Райц Михайло, Різницький Юзеф; по 5,— норв. кор.: Процюк Сергій; разом 135,— норв. корон.

На руки п. **В. Галамая** в **Альсіна, Аргентина**:
по 10,— пезів: Хомин Григорій; по 5,— пез.: Агрис Василь, Бреус Андрій, Буртяк Теодор, Витрикут Василь, Гай Степан, Галамай Володимир, Галамай Михайло, Гатола Павло, Гривнак Федір, Дичьо Богдан, Дмитрів Василь, Калинчук Микола, Карпик Василь, Качуляк Петро, Кирик Іван, Козицький Андрій, Крушальницький Йосип, Липа Василь, Литвинюк Дмитро, Лозовий Іван, Лукач Теодор, Мельник Андрій, Михайлів Теодозій, Палагнюк Петро, Перекліша Микола, Петришин Михайло, Плахешко Степан, Собенко Володимир, Токар Степан, Удаля Петро; по 3,— пези: Гльомба Микола, Придаток Іван; разом 166,— пезів;

на руки п. **Степана Горинця** в **Буенос Айресі, Аргентина**:

по 20,— пез.: Вержбицький В.; по 10,— пез.: Галушак П., Горинець Степан, Паламар М., Сапіга; разом: 60 пезів;

на руки п. **Осіпа Кльоса** в **Вероніка, Аргентина**:
по 20,— пез.: Кльось Степан, Саванчак Теодор; по 10,— пез.: Кузьма Григорій, Помазанський Петро, Семенців Григорій, Фіголь Олекса; по 5,— пез.: Семенців Василь, Семенців Михайло, мгр. Хлопецький Антін; разом: 95,— пезів;

у **Мармоні, Аргентина**:

62,— пез. з нагоди заручин; по 15,— пез.: Гиначинський Богдан; по 10 пез.: Кухта Ярослав, д-р Малецький М., Панилик Осип; по 5,— пез.: Гасяк Ф.; по 2,— пези: Величковські, д-р С.: по 1,— пез.: В. Слава, Величковська І., Кухта Славко, Кухтин, Пензик Гр., Пина Іванна, Р.; разом: 123,— пези;

на руки п. **д-ра Зиновія Патолі** в **Хунін-де-лос-Андес, Аргентина**:

по 100,— пез.; д-р Зиновій Патоль; по 50,— пез.: Драга Патоль; разом: 150,— пезів;

на руки п. **Анастасії Тиси** в **Берісса, Аргентина**:
по 10,— пез.: о. Галабарда Осип, Горін Володимир, Драда Василь, Кіак Григорій, Підгайний Андрій, Шевченко Петро; по 6,— пез.: Кіндрат Михайло, Кучинський МIRON; по 5,— пез.: Балук Анна, Басукало Михайло, Богданович Степан, В. В., Васишин Іван, Вовк Іван, Вовк Олена, Волошин Леся, Волошин Петро, Григорац Іван, Громик Ольга, Зеник Микола, Кривко Іван, Криш Г., Кухта Я., Лазоренко Василь, Лазоренко Настя, Лутчак Т., Малярчук Михайло, Михальський, Михальська Віра, Немирівський Богдан, Пласконіс Степан, Полянський, Салюк Ольга, Сидор Михайло, Соколюк М., Стойко Михайло, Твердий Іван, Ференц Микола, Херхир Пелагія, Цап Анна, Цап Василь, Цюпер І., Шевчук Осип, Шевчук Софія, Юзва Т., Я. Д.; по 3,— пези: Лазоренко Михайло, Лазоренко Світлана, Юзва О.; по 2.— пези: Бай І., Брик Анна, Грицюк Катерина, Змія Настя, Казюк Петро, Ломницький Роман, Ломницький Юрій, Слободян Онуфрій, Тракало Василь, Т. М., Фаренюкова Н., Цалівна Ірина, Юзва Анна, Юзва Марія; по 1,— пез.: Горішна, Замойський І.; разом: 302 пези.

Усім Жертводавцям сердечну подяку складає

Господарський Відділ Місії УПА.

Адреси

представників В-ва „До Зброї“:

Австралія: Fokshan W.
17 Acacia St.
Glenroy-Melbourne, Vic.

Аргентина: Denysiuk Mykola
c. Curapaligüe 790
Buenos Aires

Бельгія: Schrajter F.
Av. de Visé 31
Cheratte, Liege
чекове конто для пересилки грошей: Camp. 2376.24

Бразилія: Omelan Radysz
Rua Rio de Peixe Nr. 10
Vila Zelina
Correio V. Prudente
Sao Paulo

Великобрит.: Prokop Konstantyn
263 Dykes Lane
Sheffield 6

Венесуеля: Dejneka Alexander
UKRAFOT
Av. Espana
Edificio Panamerica
Caracas Catia

Канада: Semeniuk Wolodymyr
418 Brock Ave.
Toronto, Ont.

США: Klym Jaroslaw
114 East. 11-th Street
New York 3, N. Y.

Франція: Soroczak Myroslaw
71 Rue Louis Soulier
St. Etienne (Loire)

Тунезія: Sawtchak Wolodymyr
Barage de Ben-Metir
Ain' Draham B. P. 15

Швейцарія: Prokop Roman
Waberustr. 40
Bern

Швеція: Harbar Kyrylo
„Ukrainska Sellskapet“
Box 32
Stockholm 1

На пресовий фонд журналу „До Зброї“ склали:
у Франції: Сорочак Мирослав 94,— ффр., Заремба Володимир 320,— ффр.,

в Канаді: Семенюк Володимир 3,05 кдол., Станція вояків УПА в Торонто 10,— кдол.

в США: Чуйко Микола 8,85 адол.,

в Великобританії: Прокоп Константин 3,2 шил.

Усім Жертводавцям сердечне Спасибі складає
В-во „До Зброї“.